

BÁRCZI GUSZTÁV GYÓGYPEDAGÓGIAI TANÁRKÉPZŐ FŐISKOLA

OTDK-DOLGOZATOK ÖSSZEFOGLALÓI

XVII. Országos Tudományos Diákköri Konferencia
pedagógiai, pszichológiai és közművelődési szekciói
(1985. március 28–30.)

Budapest, 1985

**BÁRCZI GUSZTÁV GYÓGYPEDAGÓGIAI
TANÁRKÉPZŐ FŐISKOLA**

OTDK-DOLGOZATOK ÖSSZEFOGLALÓI

**XVII. Országos Tudományos Diákköri Konferencia
pedagógiai, pszichológiai és közművelődési szekciói
(1985. március 28–30.)**

Budapest, 1985

REV 2010

REV 85

REV 98

230547

Kiadványunk a XVII. OTDK pedagógiai, pszichológiai és közművelődési szekcióihoz beérkezett, a lektori vélemények alapján elfogadott dolgozatok összefoglalóit tartalmazza. A kötetben szekciónként, alfabetikus sorrendben található meg azok az összefoglalók, amelyek a szerkesztők rendelkezésére álltak. A konferencián 32 intézmény dolgozatai szerepelnek. A fejlécekben az intézmények rövidítései találhatóak. Ezeket alfabetikus sorrendben a kötet elején oldjuk fel.

A gyűjtemény azt a célt szolgálja, hogy a résztvevők előzetesen is megismerhessék egymás munkáit, és ennek alapján aktívan bekapcsolódhassanak az alszekciók tevékenységébe. Akik részletesebben kívánnak tanulmányozni egy-egy témakört, azok a konferencia idején működő könyvtárban találhatják meg a dolgozatokat.

Bízunk abban, hogy kötetünk is hozzájárul a tanácskozás sikeréhez, egymás gondolatainak jobb megismeréséhez.

RÖVIDÍTÉSEK

- ACSJTIF – Apáczai Csere János Tanítóképző Főiskola (Győr)
BDGMF – Bánki Donát Gépipari Műszaki Főiskola (Budapest)
BDTF – Berzsényi Dániel Tanárképző Főiskola (Szombathely)
BGGYTF – Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Tanárképző Főiskola (Budapest)
BGYTF – Bessenyei György Tanárképző Főiskola (Nyíregyháza)
BPTIF – Budapesti Tanítóképző Főiskola
DTIF – Debreceni Tanítóképző Főiskola
EJTIF – Eötvös József Tanítóképző Főiskola (Baja)
ELTE – Eötvös Loránd Tudományegyetem (Budapest)
– BTK Bölcsészettudományi Kar
– ÁITK – Általános Iskolai Tanárképző Kar
ESZTIF – Esztergomi Tanítóképző Főiskola
HOI – Hajdúböszörményi Óvónőképző Intézet
HSMTF – Ho Si Minh Tanárképző Főiskola (Eger)
JATE – József Attila Tudományegyetem (Szeged)
JGYTF – Juhász Gyula Tanárképző Főiskola (Szeged)
JTIF – Jászberényi Tanítóképző Főiskola
KATE – Agrártudományi Egyetem (Keszthely)
KGYRMF – Kilián György Repülő Műszaki Főiskola (Szolnok)
KKVMF – Kandó Kálmán Villamosipari Műszaki Főiskola (Budapest)
KLKF – Kossuth Lajos Katonai Főiskola (Szentendre)
KLTE – Kossuth Lajos Tudományegyetem (Debrecen)
– BTK Bölcsészettudományi Kar
KOI – Kecskeméti Óvónőképző Intézet
KTIF–SZT – Kaposvári Tanítóképző Főiskola szekszárdi kihelyezett tagozata
OTKI – Orvostovábbképző Intézet
– EFK Egészségügyi Főiskolai Kar (Budapest)
PJLTE – Pécsi Janus Pannonius Tudományegyetem (Pécs)
– TK – Tanárképző Kar
PMMF – Pollack Mihály Műszaki Főiskola (Pécs)
POTE – Pécsi Orvostudományi Egyetem
SCTIF – Sárospataki Comenius Tanítóképző Főiskola
SOI – Soproni Óvónőképző Intézet
SZOI – Szarvasi Óvónőképző Intézet
ZMKMF – Zalka Máté Katonai Műszaki Főiskola (Budapest)
ZSTIF – Zsámbéki Tanítóképző Főiskola

Pedagógiai szekció

AZ ISKOLAI OSZTÁLY LÉGKÖRÉNEK MEGHATÁROZÁSA ÉS MÉRÉSE

ELTE BTK

Célunk az iskolai osztály légkörének empirikus adatokkal való elemzése, a feltételezett befolyásoló tényezők valóságos szerepének meghatározása.

Dolgozatunk elővizsgálat igényével készült. Kapott eredményeink hipotetikus jellegűek, egy későbbi nagyobb mintavételű felméréshez szolgálnak majd kiindulásul.

Az általunk felvett *légkördimenziók* a következők voltak: az osztály csoportközi viszonyai, önállóság, önkormányzat, tanári szaktudás, tanári vezetési stílus és attitűd, a tanárnak a tanuló egyénekre gyakorolt hatása, igazságosság, értékelés, követelés, tantestületi légkör. A kapott eredmények alapján az önkormányzat, a tanári vezetési stílus, attitűd, a tanárnak a tanuló egyénekre gyakorolt hatása, az osztály légkörének alakulását nem befolyásolja.

A vizsgálatot két gimnázium egy-egy második és negyedik osztályával végeztük el. A két iskola tanulóinak légkörérzete közti jelentős különbségek indokoltá teszik a későbbiekben a tantestület légkörének külön mérését is.

Az adatok értékelésénél korreláció, szignifikancia számítással dolgoztunk. Kétmintás T-próbával a korcsoportok, tanulmányi eredmény, nemek, osztálybeli megbízás és a két minta szerinti különbségeket határoztuk meg.

ÁDÁM ÉVA

PEDAGÓGIAI MUNKA GYERMEKKÓRHÁZBAN

JGYTF

A kórházba került, beteg gyerekekkel való foglalkozás a pedagógiai munka sajátos területe. Szükséges és hasznos ezeknek a gyerekeknek a problémáival foglalkozni, mivel a „rájuk figyelés” segíti őket a nehézségek elviselésében, és a felgyógyulásuk után az iskolai, otthoni mikrokörnyezetbe való visszailleszkedésben is. Dolgozatom *célja*, hogy bemutassam, milyen módszereket alkalmaztunk, milyen foglalkozásokat vezettünk Szegeden, a Gyermekkorházban, a kis betegek körében a hospitalizációs ártalom megelőzése, elkerülése érdekében. A *tényfeltáró módszerek* – amelyek a gyerekekkel való kapcsolatfelvétel formáit meghatározták – (megfigyelés, beszélgetés, szociometria) elősegítették, hogy a foglalkozások tartalma, az alkalmazott módszerek (pl. dramatizálás, szituációsjáték stb.) a fent említett célok megvalósítását segítsék. Munkám során közel 40 foglalkozást vezettem, amelyek a gyermekek között kialakult viszony feltárására szolgáltak, a gyermekek képzeletét megmozgatták, kreativitásukra támaszkodtak, a képességfejlesztést szolgálták és a tanulmányi lemaradás kompenzálására irányultak. Dolgozatomban az említettek közül *öt foglalkozás tervét*, elemzését ismertetem.

1. Ti és Én (kapcsolatfeltárás)
2. Mozgásos játékok
3. Vetítés
4. Játék és ajándékkészítés
5. Irodalmi kalandozások

A felsorolt foglalkozástípusok elemzése jó segítséget jelent a továbbiakban a gyermekekkel való kapcsolatfelvétel, a „segítő kapcsolat”, a „vele való foglalkozás” hatékony rendszerének kialakításában.

ÁMENT ERIKA, GYULAI ANIKÓ, PUTNOKINÉ BÁLINT RITA

A BERZSENYI DÁNIEL TANÁRKÉPZŐ FŐISKOLA VIDEOFELVÉTELEINEK SZÁMÍTÓGÉPES INFORMÁCIÓS RENDSZERE

BDTF

A *pályamunka* az audio-vizuális dokumentumok tipológiája után, azoknak az oktatásban betöltött szerepét vizsgálja, különös tekintettel a videofelvételekre. Külön fejezetet szentel a videotechnika előnyeinek, és a BDTF videoeszközrendszerének leírására.

Részletesen elemzi az „*új típusú könyvtárak*”, médiatárak szerepét, az audio-vizuális dokumentumok gyűjtése, feldolgozása, használatba adása terén. Az elméleti ismereteket a *szombathelyi Tanárképző Főiskola* példáján keresztül világítja meg: ismerteti a hagyományos és nem-hagyományos dokumentumok integrálásának különböző fázisait, szintjeit. Elemzi azokat a felhasználói igényeket, melyek szükségessé tették a számítógépes információkeresési rendszer megtervezését, és a kísérleti tárgyszórendszert.

A TDK-dolgozat fő része az információkereső nyelv megválasztásának, kialakításának kérdéseivel foglalkozik. Ismerteti a *különböző tárgykörök*: marxizmus-leninizmus, beszédművelés, magyar nyelv és irodalom és drámaesztétika – *targyszórendszerének* kialakítási problémáit, a használókkal történő szoros együttműködés lehetőségeit.

Bemutatja az *információkereső rendszer technikai oldalát*, a programot, az adattárolást és visszakeresést. A pályamunka az információkereső rendszer továbbfejlesztésének lehetőségeit is felvázolja.

BABOS ZSUZSA

4. OSZTÁLYOS TANULÓK ERKÖLCSI ÍTÉLŐKÉPESSÉGÉNEK VIZSGÁLATA

BDTF

Dolgozatomban három iskola kilencven tanulójának erkölcsi ítélőképességét vizsgáltam.

Áttanulmányoztam a témával kapcsolatos, eléggé gazdag pedagógiai szakirodalmat, és a Bevezető részben összegeztem azokat a *leglényegesebb megállapításokat*, amelyek vizsgálatom elméleti alapját képezik.

Vizsgálati *módszereim*: ankét, interjú, megfigyelés és dokumentum-elemzés.

Kutatásaim a következő részterületekre terjednek ki:

- A tanulók erkölcsi ítélőképességének mennyiségi és minőségi vizsgálata ellentétpróbával.
- A tanulók erkölcsi ítélőképességének megismerése jellemzéssel.
- Tekintélyelvi vizsgálat a lopás és a hazugság témakörében.
- A tanulók morális gondolkodásának felmérése erkölcsi konfliktusvizsgálattal.
- Erkölcsi szótár készítése.

Azt *tapasztaltam*, hogy a tanulók erkölcsi fogalomkincse nem szegényes, de használatában bizonytalanság mutatkozik. Erkölcsi fogalmainak nagy része inkább a passzív szókinccsüket képezi. Míg a szakirodalomban a negatív erkölcsi fogalmak dominanciája mutatkozik, addig vizsgálatomban kiegyenlítődést tapasztaltam. A lányok és fiúk eredménye között releváns különbséget nem észleltem.

BALOGH ERIKA

EGY TANÁRJELÖLT ÚTKERESÉSE A MEGFELELŐ TANÁR-DIÁK VISZONY KIALAKÍTÁSÁRA

PJPTE-TK

A dolgozatban „*hangnem reakció*” szerinti tanulói típusokat állapítottam meg, elsősorban *tapasztalataimra*, megfigyeléseimre támaszkodva. Felvettem, hogy a „hangnem reakciónak” megfelelő (vagy éppen nem megfelelő) tanári magatartások részei a tanulók teljesítményét meghatározó tényezőknek. E két feltételezésnek együttes igazolásában kiterjedt, tágabb körű kísérletre van szükség. Órai *megfigyeléseim* során arra a feltételezésre jutottam, hogy szükséges lenne a leendő tanárok empátiás készségének, és az empátián alapuló megfelelő reagálási-magatartási módok kialakítási készségének fejlesztése. A magnós beszélgetések elemzése módot adott néhány tapasztalat, következtetés megfogalmazására, mely a hipotézist alátámasztja. – Bár a tanárok most is figyelembe veszik az egyes tanulók sajátosságait, de ez csak a tanári pálya későbbi szakaszán, megfelelő tapasztalatok összegyűjtése után válik igazán természetessé, igazán hatékonyvá. – A megfelelő reakció kialakításához szükséges a tanuló *személyiségének* ismerete, azaz megkönnyítené az, ha a diákot be tudnánk sorolni a hangnem reakció típusok valamelyikébe. További feladat a kísérlet megtervezése, mellyel ellenőrizhetővé válik a tanulói típusok érvényessége, a típusnak megfelelő tanári magatartás teljesítmény növelő hatása. *Szükséges* még a kísérlet reprezentatív mintán való végrehajtása, és olyan mérőeszközrendszer kidolgozása, amely a „hangnem reakció” szerinti tanulói típusok felismerését segítené.

BALOGH IMRE

A CSALÁD SZOCIALIZÁCIÓS HATÁSÁNAK VIZSGÁLATA A SERDÜLŐK CSALÁDKÉPÉNEK ALAKULÁSÁRA

JGYTF

Magyarországon az 1973. X. 18-i párt és kormányhatározat a monogám család intézményében jelölte meg a szocialista társadalom igényeinek legmegfelelőbb együttélési és gyermekellátási-nevelési formát. Ez a kormányhatározat írta elő a *családi életre nevelés* megszervezését az állami oktatás minden szintjén. Dolgozatomban arra kerestem választ, hogy hogyan realizálódtak a kormányhatározatban megfogalmazottak a megfelelő családkép kialakítására nézve, ezen belül hatott-e és hogyan hatott a család a *serdülők családképének* alakulására, hogyan változott a gyerekeknek a családról alkotott véleménye az ismereteik, a tapasztalataik bővülésével. A téma kidolgozásához – adatgyűjtés céljából – a *feltáró módszerek* közül a vonatkozó, főleg magyarul megjelent szakirodalmi anyag tanulmányozása után először kérdőíves felméréseket, majd csoportos beszélgetéseket folytattam. A rendelkezésemre álló adatokat a számbavétel módszerével (és esetlegesen százalékszámítás alkalmazásával) rendszereztem és az így nyert adatokból vontam le a megfelelő következtetéseket. Felméréseim alapján megállapítottam, hogy például: az „ideális családmódel” nem egyértelműen általános a serdülők körében: a gyerekek véleménye szerint saját szülői családjuk nem minden esetben követendő minta: a szülői család nem mindig ad megfelelő irányítást a serdülőknek a helyes családkép (monogám család) kialakításához. *Kutatási eredményeim*et fel lehetne használni az iskolai családi életre nevelés hatékonyságának növelésére is.

BARNA ILDIKÓ

ZÁKÁNY JÓZSEF PEDAGÓGIAI MUNKÁSSÁGA

DTIF

A dolgozat rövid áttekintést ad a kollégiumok kialakulásáról, jelentőségéről, a debreceni Református Kollégium szervezeti hálózatáról, feladatairól. Ezen körülmények ismeretében válik érthetővé Zákány József kiemelkedő pedagógiai munkássága. Igen sokoldalú műveltséggel rendelkező pedagógus pályája a kollégiumban 1825-ben kezdődik, amikor elfogadja az első Neveléstani Tanszék vezetését.

Célul tűzte ki a neveléstan gyakorlati útmutatásokkal való oktatását, a nőnevelés megvalósítását. Meghatározta a nevelés formáját, a nevelői és tanítói hivatal feladatait. Kiemelkedő munkát végzett a nevelőképzés és ifjúságképzés területén. Jelentős tankönyvírói munkássága is. Felvázolta és próbálta kialakítani az igazi pedagógus egyéniségét.

Olyan alapvető személyiségjegyeket határozott meg, melyek mindmáig szükségesek ahhoz, hogy valaki pedagógusnak vallhassa magát.

A *dolgozat mellékletei Zákány József munkáiból* mutatnak be néhányat, többek között a kéziratban fellelhető pedagógiai előadásának másolatát.

A TANKÖNYVÍRÓ MÓRA FERENC

ZSTIF

Szokatlan témaválasztásomat több ok is motiválta:

1. Móra Ferencet legtöbben csak írói, gyermekírói, újságírói, netán régészeti oldaláról ismerik, de hogy ő *tankönyvíró is volt*, azt csak nagyon kevesen tudják róla.
2. Olyan tankönyvet írt (melynek címe: *Betűország virágoskertje*), amelyet eddig a legnagyobb példányszámban adtak ki, de ez ma már *nem köztudott*, pedig nagyon értékes irodalmi alkotás. (A hat kötetben 140 Móra-írás van.)
3. Szerettem volna a feledés homályából felszínre hozni ezeket a gyönyörű *irodalmi miniatűröket*, amelyek valahogy nem élnek a köztudatban.
4. Utoljára, de nem utolsó sorban Móra Ferenc a kedvenc íróm.

Dolgozatomból nemcsak a tankönyvek tartalma derül ki, hanem ismertetem kiadásának körülményeit, hazai és nemzetközi visszhangját. Igyekszem rámutatni a kor nevelésének hiányaira, hibáira és felfogásmódjára is. Móra cikkein keresztül megvilágítja a kor pedagógiáját, azok hiányosságait.

Életéről, könyveiről nem volt nehéz anyagot találnom, de tankönyveiről annál inkább. S hogy dolgozatomat még színesebbé tegyem, interjút is készítettem egy idős emberrel, aki annak idején a Móra-tankönyvekből tanult, s egyben ő bocsátotta rendelkezésemre a tankönyveket is.

Dolgozatomat nem tekintem befejezettnek, szeretném tovább bővíteni, további ismeretekkel gazdagítani, s még több ismeretlen részletet feltárni.

PÁLYAKEZDŐ ÓVÓNÖK MUNKAHELYI KÖZÉRZETE

KOI

Témaválasztásunkat az Ifjúsági Törvény és az óvónői pályán elhelyezkedő fiatalok nagy száma motiválta. Munkánkhoz lehetőséget biztosított, hogy az 1983/84-es tanévben 115 szakközépiskolát végzett pályakezdő óvónő kezdte meg tanulmányait a kiegészítő szakos levelezőképzésben. Valamennyien 1–5 éve dolgoznak, 6 különböző megyében. Úgy gondoltuk, hogy véleményük nemcsak a területi megoszlás miatt lehet figyelemre méltó, hanem azért is, mert a jelentkezők közül a 304-ből 115-en nyertek felvételt: a legjobbak intézetünkbe. *A csoportos mélyinterjú, a kérdőíves ankétmódszer és az önjellemzések* iratásával meglepően őszinte emberi vallomásokhoz jutottunk pályakezdésük és munkahelyi közérzetük néhány alapvető kérdéséről. A fiatal pályakezdők véleménye mellett szükségesnek éreztük a másik oldal megkérdezését is: a vezető óvónők milyennek látják több éves tapasztalatuk mellett a pályakezdőket?

A beérkezett 79 kérdőív értékes, sok esetben egybehangó vagy egymást kiegészítő, a pályakezdés problémáit *megvilágító*, a kétéves óvónőképzés tarthatatlanságát igazoló információkhoz juttatott bennünket. Pályamunkám első részében dolgoztam fel a vezető óvónők értékítéleteit és véleményét a fiatalok szakmai felkészültségéről és közösségi, emberi magatartásáról. A dolgozat *második fele* betekintést ad 106 óvoda testületi légkörébe: a váltótársakkal való munkatársi kapcsolatokba, a példaképként tisztelt vezetők tevékenységébe, megismertet az elutasított, negatívan értékelt vezetők munkahelyi közérzetre gyakorolt hatásával. Megdöbbentő az a tény, hogy a megkérdezettek egyharmada rosszul érzi magát munkahelyén. A „miértre” adott válaszok tartalma sajnos meggyőző érvekkel szolgál. 74 vezető munkáját elismeréssel méltatják a fiatalok. Közülük 32-t szakmai-emberi példaképüknek tekintenek. A kutatómunka tanulságai az *Ifjúsági Törvény* szellemét igazolják: „Minden felnőtt dolgozó erkölcsi és munkaköri kötelessége, hogy a rábízott fiatal fejlődésével törődjék, neki szakmai tapasztalatait átadja és példamutatásával is nevelje.” Ugyanakkor: „Az ifjúság maga is felelős fejlődéséért.”

BLAZICSEK ANIKÓ

A TESTVÉRKAPCSOLATOK PROBLÉMÁINAK PEDAGÓGIAI ELEMZÉSE

BPTIF

A dolgozat a testvérek kapcsolataira jellemző nevelési kérdésekkel foglalkozik.

Elkészítésének alapja: négyféle kérdőív (melyek a gyerekekhez és szülőkhöz szóltak), beszélgetések és szakirodalmi olvasmányok.

A dolgozat lényegét a kitűzött feladatok megoldása adja, melyek párhuzamosan vizsgálják a következő két téma összefüggéseit:

- napjainkban a testvérek kapcsolatára milyen *problémák*, nehézségek jellemzők.
- hogyan kell, kellene és lehetne e problémákat *megoldani*, vagy legalább mérsékelni.

A legfontosabb kritérium itt is, mint általában a pedagógiában: a problémák megoldására való törekvés. Az irodalom meglepő módon kis mértékben foglalkozik e fontos témával, mely igen sok kutathatót rejt magában, hiszen a gyerekek egyik alapvető érzelmi kapcsolatával foglalkozik. Éppen ezért, mert ilyen kicsi az elérhető irodalom, s ilyen nagy a téma, nem egy-egy problémát kísérelt meg e dolgozat elemezni, hanem a testvérkapcsolatot érintő nehézségekről összefüggően nyújt áttekintést.

Az elemzés átfogó jellegű, vállalva inkább a hiányosságokat, melyek a téma kiemérlhetetlenségéből mindenképpen adódnak.

Az egyes témakörök differenciált, elmélyült vizsgálata csak alapos tapasztalat után képzelhető el, melyet egy pedagógus a pályáján szerezhet meg.

BOKA ERIKA

EGY ÚTTÖRŐTÁBOR A RÉSZTVEVŐK ÉLMÉNYEINEK TÜKRÉBEN

PJPTE-TK

Mint a cím is mutatja, a dolgozat elsősorban *élményeket* dolgoz fel: egy őrsvetető-képző táborban zajló 8 nap eseményeit. Kétségtelenül nagy szerepe lehet a képzésnek abban, hogy a résztvevő pájtások jó vezetői legyenek az úttörő-közösségeknek, de ezt megfelelő eszközökkel is nehéz nyolc nap alatt elsajátíttatni a gyerekekkel. A dolgozatban arra próbáltam *választ keresni*, mik azok az eszközök, melyek feltétlenül szükségesek, a sikeres képzéshez. Elsősorban a vezető pedagógusok beállítása és nevelő eljárásai azok, melyek fontosak a jó eredmény eléréséhez. A tábornak feltétlenül maradandó élményeket kell nyújtania a gyerekek számára, nemcsak konkrét tudásanyagot. A különféle programokat úgy kell megvalósítani, hogy nevelő hatásuk maximális legyen, s ebbe kell beleépíteni a vezetői modell kialakításához szükséges tényezőket.

Kutatásaim során kérdőívekkel, rajzelemzéssel, levelek és fogalmazások elemzésével próbáltam felvázolni, mik azok a tényezők, melyek a legnagyobb hatást gyakorolják a gyerekekre. Vitathatatlan, hogy az „itt és most” varázsa a más úton meg nem szereshető élmények maradnak meg a gyerekekben leginkább. Pontosan ezért kell a tábori programot úgy összeállítani és megvalósítani, hogy érzelmi ráhatással elérhetővé váljon a pájtások irányítása és befolyásolása. Mindenképp szem előtt kell tartani, hogy a nyár folyamán zajlik a képzés, a gyerekek szabad idejéből veszünk el napokat. Ilyen feltételek mellett ne akarjuk katonás szigorral és iskolás módszerrel irányítani a gyermekeket.

BUDAI VIOLA

CSOPORTKÖZI FOGLALKOZTATÁS A NAPKÖZI OTTHONBAN

ACSJTIF

A csoportközi foglalkoztatás a napközi otthoni nevelés formai és tartalmi megújításának egyik lehetősége. A tanítási órák tantárgycsoportos rendszeréhez hasonlóan a napköziben is megvalósítható a pedagógus többlet tudásán alapuló munkamegosztás. A napközis gyerekek szabadon, kedvük, egyéni ambíciójuk szerint választanak a csoportközi foglalkozások fajtái közül.

A csoportközi foglalkoztatás a szabadidő hasznos, érdekes eltöltésével tág teret biztosít az *egyéni érdeklődés* kibontakoztatásának.

Fél-fél év alatt *megvalósítható* foglalkozási tervezeteket készítettem 3–4. osztályosok számára batikolás, agyagozás, hímzés témaköreiből.

A batikolás tizennégy foglalkozása során a gyerekek megismerkednek a batikolás többféle technikáival: viaszolással, márványozással, kötözéssel, hajtogatással. Először rajzlapra batikolnak a tanulók, később majd többszínű terítőket terveznek. A foglalkozások alatt batikolással kapcsolatos témákról beszélgetnek: iparművészetről, batik őshazájáról, kékfestészetről, húsvéti népszokásokról.

Az agyagozás során a tanulók megismerkednek az agyagművesség technikájával, műveleteivel, a fazekasok munkájával, az agyagművesség történetével, *Kovács Margit* művészetével. Különböző edényeket, kunyhót, állatokat, embereket formáznak agyagból.

A hímzés tizennégy foglalkozása alatt megtanulják az alapöltéseket az egyszerűbből a nehezebb felé haladva. Ezen kívül megismerkednek a különböző hímzésfajtákkal, magyarországi népi hímzésekkel, népviseletekkel.

Mindhárom téma tervezetei gyakorlati *kipróbálásra kerültek*. A mellékletben *fel-tűntettük* a gyakorlati tapasztalatokat és az egyes foglalkozások alatt készült munkadarabokat is.

DARÁZSI CSABA

A NEHEZEN NEVELHETŐ BEOSZTOTTAKKAL VALÓ FOGLALKOZÁS SZÜKSÉGESSÉGE ÉS MÓDJAI A HADSEREGBEN

ZMKMF

ÉLTETŐNÉ KATONA KLÁRA

CÉLTUDATOSSÁG A PEDAGÓGUSOK MUNKÁJÁBAN

BPTIF

Dolgozatom kiindulópontja a neveléstudomány óriási fejlődésének bemutatása a célelmélet kérdésében. Feltettem magamnak a kérdést: vajon mi van a pedagógiai gyakorlatban? A neveléstudomány egyik fő feladata a pedagógiai gyakorlat hatékonyabbá tétele. Milyen segítséget nyújt a célelmélet kérdésében az elméleti kutatás a gyakorlatnak? Hogyan vélekednek erről a gyakorló pedagógusok, a főiskolai hallgatók? Mennyire céltudatos nevelő-oktató munkájuk?

Ezekre a kérdésekre kerestem a választ, amikor két évvel ezelőtt elindultam *kutatóutamra*: könyvtárakba, pedagógusokhoz, az ország minden tájára. 48 pedagógus, valamint négy hallgatói csoport véleményét gyűjtöttem össze. Dolgozatom az ő problémáikat tartalmazza.

ERDÉLYI SZILVIA – KÁDÁR TERÉZIA

A ZENEI ELŐKÉPZETTSÉG ÉS A ZENEI IGÉNYSZINT VIZSGÁLATA A SZARVASI ÓVÓNŐKÉPZŐ INTÉZET HALLGATÓI KÖRÉBEN

SZOI

Dolgozatunk elkészítésekor azt a célt láttuk magunk előtt, hogy az óvónőképzés ének-zenei oktatását, annak nevelési hatékonyságát változtatni kellene, hogy a végzett óvónők zenei igény szintje jobban megfeleljen a társadalmi elvárásoknak.

E cél érdekében vizsgáltuk a zenei előzményeket, képzési időnkben működő hatásokat. Feltételeztük, hogy az átlagtól eltérő zenei előtanulmányok nem jelentik egyértelműen a nagyobb igényt a jobb zene irányába. Elképzeléseink igazolására interjúkat készítettünk és kérdőíveket dolgoztunk fel.

A zenei igény szintet az előzetes zenei hatások megismerése után a zenei érdeklődés, a zenei műveltség vetületében vizsgáltuk. Eredményeink alapján igazoltnak tűnik *feltevésünk*, melynek háttere, hogy a sokat emlegetett *Kodály-módszer* a gyakorlatban megreked az oktatás szintjén, nem juttatja el ifjúságunkat addig, hogy a jó és a rossz zene, katarzisz és extázisz között különbséget tegyen. Más esetben sem, de főleg az óvónőképzés esetében nem mehetünk el szótlannul e jelenség mellett. Szeretnénk, ha dolgozatunk tanulságai alapján megfogalmazott javaslataink nyomán zenei élményekben gazdag óvónővé válhatnának hallgatótársaink, mert a jövő nemzedéke kultúrájának érzelmi alapjához csak azt tudják átadni, ami sajátjuk is.

FARKAS ÉVA

AZ ISKOLÁBA LÉPÉS ÉS BEILLESZKEDÉS PEDAGÓGIAI PROBLÉMÁI

EJTIF

Az óvoda és az általános iskola alsó tagozatának együttműködése a gyermek személyiségfejlődésében jelentős pedagógiai tényező. Az óvoda iskolaelőkészítő tevékenységét a tanulói szerepkörre való felkészítés aspektusából vizsgálom egy iskolaérett gyermek esetében.

Vizsgálatom *célja* az iskolába való átmenet és beilleszkedés folyamatának figyelemmel kísérése. A pedagógiai hatásmechanizmust, elsősorban mint eredményt, elemzem:

hogyan éli át a gyermek.

Vizsgálati *módszereim* alapvetően pedagógiai jellegűek, a nevelési gyakorlatunkban általánosan alkalmazhatók. A vizsgálat területe: a gyermek aktuális körülményrendszere (család – óvoda, ill. iskola) és az aktuális személyiségfejlődés.

A gyermek szocializációját nagycsoportos korától az I. osztályban eltöltött három hónapig kísérem figyelemmel. Vizsgálati adataim alapján néhány pedagógiai jelenségre szeretném a figyelmet ráirányítani, melyek a két intézménytípus együttműködésében tapasztalhatók. Módszertani javaslatot teszek az iskolába lépő gyermek beilleszkedésének segítésére.

FELKAI TIMEA

JANUSZ KORCZAK NEVELÉSI RENDSZERÉNEK ETIKAI VONATKOZÁSAI

BPTIF

Manapság, ha színes, élménydús pedagógiai munkákat szeretnénk olvasni egy-egy nevelő életéről, tapasztalatairól, akkor vissza kell nyúlni az elmúlt idők pedagógusaihoz. Így tettem én is, amikor Janusz Korczak: „Hogyan szeressük a gyermeket” című könyvét vettem a kezembe. Napjainkban „hiánycikknek” számít az igazi *pedagógus személyiség*, s ezért is jelentős számomra Korczak műve, amelyből egy gazdag érzélemvilágú, számos kérdésben még ma is időszerűen gondolkodó nevelő pályaképe tárult elém. Példaképemnek tekintem elsősorban a nevelői etika vonatkozásában. Ezért is vállalkoztam Korczak erkölcsi nézeteinek feltárására.

A magyar nyelvre lefordított korczaki hagyaték ma még igen csekély, mindössze két könyv: az előbb említett pedagógiai mű és az „I. Matyko király” című gyermekregény. Ezeken kívül elemeztem és feldolgoztam néhány cikket, amely Janusz Korczak életével, pedagógiai munkásságával foglalkozik. Korczak nem formális nevelési rendszert alkotott meg, hanem néhány alapvető pedagógiai elvre épülő művet dolgozott ki. Én ezeket az elveket rendszereztem az etika szempontjából. Dolgozatomban feltüntettem Korczak életének főbb állomásait, halálának megrázó körülményeit. Elemeztem a nevelői etikával kapcsolatos elveit: önmagunk és a gyermekek megismerésének fontosságát, a pedagógusi pálya nehézségeit, a nevelői szabadság követelményének teljesítését. Párhuzamot vontam Pataki Ferenc, Hankiss Elemér és Korczak néhány gondolata között.

A következő fejezetben a korczaki humanizmus fő vonásait mutattam be, mely áthatja egész nevelési rendszerét. Minden gondolata és tette a gyermek tiszteletét és hátrányos helyzetük javítását szolgálta. Neveltjeit a fejlődés ellentmondásos folyamatán keresztül mutatja be, nem idealizál sem felnőttet, sem gyermeket. Dolgozatomban etikai szempontból elemeztem az árvaházi önkormányzat szabályrendszerét, a gyermekbíróóság döntéseit, s ezzel párhuzamosan a jutalmazás és büntetés korczaki követelményeit. A személyiség védelméért felszólaló Korczakot és Nagy Lászlót állítottam egymás mellé, mivel rokonságot találtam a két pedagógus következtetéseiben.

Az életre való felkészítés megvalósításának fontos mozzanata volt a munkára nevelés, ahol az önellátástól a másokért végzett tevékenységig olyan feladatokat valósítottak meg, mint a munka szeretetére, tiszteletére nevelést, az értékkel való gazdálkodást, a személyiség fejlesztését, s mindezzel a közösség erősítését.

A mindennapokkal való kapcsolatot biztosította Korczak az életkorból, a fiúk-lányok együttneveléséből adódó problémák megoldásával. Mai értelemben is modern felfogásban szemléli a szexuális fejlődést, a gyermeki szerelmet, valamint az árvaházi növendékek szomorú sorsából adódó személyiségtorzulások orvoslását.

Feltétlenül fontosnak tartom, hogy Korczak humanista eszméit, útmutatóit a gyermekkel való bánásmódban érvényesítsük mi, pedagógusok. Ehhez azonban meg kell ismertetni, el kell fogadtatni, be kell építeni a nevelők tudatába a korczaki hagyatékot. Talán ez a dolgozat is hozzájárulhat ehhez.

FENYŐNÉ MEHUKA ÁGNES – PÁL KATALIN

KÖRNYEZETI HATÁSOK SZEREPE ÓVODÁSKORÚ GYERMEKEK KÉRDEZÉS-LOGIKÁJÁNAK ALAKULÁSÁRA

BPTIF

GARABUCZI CSILLA

A KÖRNYEZETISMERET TANTÁRGY 2. OSZTÁLYOS OKTATÁSI TARTALMÁNAK SZEREPE AZ EGÉSZSÉGES ÉLETMÓDRA NEVELÉSBEN

DTIF

Dolgozatom *témáját* aktualitása miatt választottam.

A dolgozatom *célja*, hogy megvizsgáljam, hogy az iskolai egészséges életmódra nevelés során milyen szerepe van a tudati ráhatásnak, az érzelmeknek. Vajon milyen eredményességet tulajdoníthatunk az ismeretátadásnak, a magatartás szabályozásnak? Melyek az egészséges életmód azon területei, melyeknek egyik problémája az, hogy az egészségre vonatkozó ismeretek szintje és a magatartás szintje nem esik egybe. Melyek azok a területek, ahol már kisiskolás korban is nagyobb gondot kell fordítani az egyes magatartás formák indoklására, melyek az ismeretek biztos megértését teszik lehetővé.

Mindezeket az egészséges életmód alábbi területein vizsgáltam meg: személyi higiéné, egészséges táplálkozás, egészség megőrzése, szabadidős tevékenység.

A *vizsgálatot* két debreceni általános iskola egy-egy 2. osztályában végeztem el. A *kapott adatokat* témakör szerint dolgoztam fel. A válaszok adatokat szolgáltatottak a tanulók egészségügyi ismereteinek és szokásainak jellemzőire.

A feltárt eredmények alapján olyan *módszertani ajánlást* szeretnénk adni, melyben a megszerzett ismeretek tanórai alkalmazásán, a tanulók aktivizálásának módszerén van a hangsúly.

A 2. osztályos Környezetismeret tantárgy oktatási tartalma, a tantervi anyag jellege miatt széles skálán biztosítja az egészséges életmódra nevelést. Ezt hogyan valósíthatjuk meg a tanórán, mely a tanulók aktív közreműködésére alapoz?

A 8 éves gyermeket érdeklí saját mozgásos élete, melyhez számos érzélem fűzi. A gyermek környezetét szimbolikusan jelenítik meg a *Makk Marci* és *Marcsi* figurák. A tanórán való felhasználásuk is alátámasztja azt, hogy a tanulók azonosulnak velük, – hisz története a 8 évesek világában jelennek meg, ahol szocializációjuk folyik –, szülei, társai, barátai vannak, az egészség szimbólumai – ők maguk makk-egészségesek –.

A figurák általi motiváció örömből, játékoságból adódik, utánzásos játékokra ad lehetőséget.

A dolgozat *mellékletében* azon tananyagok módszertani kidolgozásai találhatók, ahol a pedagógusnak nagyobb figyelmet kell fordítania az egészségügyi ismeretek tanórai alkalmazására, a helyes egészségügyi szokások kialakításának folyamatában. Megtalálhatók azoknak a filmeknek és eszközöknek (módszertani táskáknak) az órába való beépítése, melyekkel hatékonyabbá tehetjük a Környezetismeret tantárgyban ez egészséges életmódra nevelést.

GÁSPÁR TÜNDE – KÁRPÁTI ERIKA

HOGYAN BEFOLYÁSOLJÁK SZOCIOKULTÚRALIS ÉS ISKOLAI TÉNYEZŐK A KISISKOLÁSKORÚ TANULÓK SZÓÉRTÉSÉT?

ESZTIF

Célul tűztük ki, hogy összefüggésbe hozzuk a gyermekek szóértését szociokulturális környezetükkel és az iskolai fejlesztő hatásával.

Feltételeztük, hogy az ingergazdag szociokulturális környezet pozitívan befolyásolja a gyermekek szóértését, fogalom megértését, tehát az ilyen környezetből kikerülő gyerekek teljesítménye magasabb, mint az ingerszegény környezetből származó tanulóké. Az ingergazdag szociokulturális környezetten kívül az iskolában eltöltött időnek szintén nagy jelentőséget tulajdonítunk a gyerekek szóértésének szempontjából, vagyis véleményünk szerint a 2. osztályos tanulók teljesítményének kell magasabbnak lennie az 1. osztályhoz viszonyítva.

Az alkalmazott 3 módszer közül egyet Nagy József: 5–6 éves gyermekeink iskolakészültsége c. könyvéből vettünk át, kettőt pedig önállóan dolgoztunk ki. A módszerek egymásra épültek. Az első képek alapján felismerést, a második önálló fogalommeghatározást, a harmadik pedig 1 fogalomhoz több jelentés kapcsolását követelte meg a gyerekektől. Az elemzés során az első módszer esetében a szociokulturális környezet szempontjából megállapított *hipotézisünk nem igazolódott* be, míg a többi módszer igazolta feltevésünket. Vizsgálataink bizonyították, milyen nagy szerepe van a szociokulturális környezetnek és az iskolának a kisiskoláskorú tanulók verbális teljesítményében.

GRUBER TAMÁS

FEB-ES DIÁKOK KÉPESSÉGVIZSGÁLATA A FELVÉTELI ALKALMASSÁG JOBB MEGÍTÉLÉSE CÉLJÁBÓL

KKVMF

A tudományos-technikai fejlődés következményeként világszerte megnőtt az igény felsőfokú tanulmányok folytatására, mind az egyének, mind a társadalom részéről.

Ezért szükségszerűen előtérbe kerülnek a *szaksterű kiválasztás* kérdései.

Dolgozatunkban foglalkozunk a jelenlegi felvételi rendszer és kiválasztás problémáival. Áttekintjük a műszaki felsőoktatás jelenlegi helyzetét, különös tekintettel a jelentkezők számának csökkenésére.

Fontosnak tartottuk kiemelni a *Felvételi Előkészítő Bizottságok* társadalmi szerepét és feladataikat a felvételi vizsgákon, s egyben a felsőfokú tanulmányokra történő előkészítésben.

Az általunk vizsgált középiskolások a Kandó Kálmán Villamosipari Műszaki Főiskola 1983-as és 1984-es FEB előkészítő táboraiban vettek részt. Az *alkalmazott* tesztvizsgálatok a felvételiző diákok képesség- és intelligenciaszintjének megállapítását szolgálták. Korrelációs számítást végeztünk továbbá a képességvizsgálat adatai és a jelöltek felvételi eredményei, illetve a felvett hallgatók vizsgajegyei között.

Fontos kérdés, hogy speciális csoportot képviselnek-e a FEB-es középiskolások? E kérdés megválaszolása érdekében eredményeiket *összehasonlítottuk* az összefős-kolai, ill. egyetemi átlagokkal intelligenciaszint és felvételi pontszám vonatkozásában egyaránt.

A TATAI KISEGÍTŐ ISKOLAI GYERMEKVEZETŐKÉPZŐ TÁBOR NEVELŐHATÁSÁNAK KOMPLEX VIZSGÁLATA

BGGYTF

A dolgozat a tatai kisegítő iskolai gyermekvezetőképzés 1983. és 1984. évi tábori tapasztalatait, nevelőhatásának *komplex* jellegét vizsgálja.

A szerzők szakdolgozatukban az 1983. nyarán szervezett tábor értékelését dolgozták fel. Jelen dolgozatukban *továbbfejlesztették* a képzőtáborok nevelőhatásának elemző vizsgálatát, és *összehasonlították* a régi és új táborozók képzését befolyásoló tényezőket. A tájékozódáshoz *kérdőíves, ankét módszert* és ennek kiegészítésére *interjút* alkalmaztak.

A dolgozat *részletesen* foglalkozik:

- a tábor előkészítésével, szervezési és tartalmi feladatokkal. Közreadják a tábori programtervezetet, melyet a gyermekek előzetes (1983. október, 1984. május) kérdőívre adott válaszai alapján állítottak össze,
- a tábor nevelőhatásának elemzésével a gyermekek tábori tevékenysége alapján, melynél figyelembe vették a vezetők és az őrsi közösség tagjainak véleményét is,
- a tábori élmények és tapasztalatok eredményvizsgálatával a csapatvezetők, szülők és gyermekek véleménye alapján.

Az adatokat *összehasonlító* elemzés alapján értékelték, a régi és új táborozók tábori programigényének, közösségi beilleszkedésének, feladatvállalásuk önkéntességének, a tisztségek ellátásához szükséges vezetői segítségnyújtás mértékének vizsgálatán keresztül. A nevelőhatás komplex vizsgálata és bizonyítása érdekében szükségesnek tartották, hogy a gyermekvezetők *csapaton belüli* tevékenységét is *feltárják*.

A *csapatvezetőktől*, valamint a *gyermekektől* kapott válaszok alapján lehetőségük adódott arra is, hogy a táborban szerzett tapasztalatok *gyakorlati alkalmazását* is értékelhessék. Ezt bővítették a *szülőktől* kapott információkkal, hogy a tábor nevelőhatásáról a családi környezetben is tájékozódhassanak.

TANÁRI KÉRDÉSEK PEDAGÓGIAI VIZSGÁLATA

KGYRMF

A „Tanári kérdések pedagógiai vizsgálata” című dolgozatom *célja* egyrészt a gondolkodtató és nem-gondolkodtató kérdések arányának megállapítása, másrészt tanáraink jelenlegi kérdéskultúrája erényeinek és fogyatékoságainak kimutatása, valamint a figyelem ráirányítása a gondolkodásfejlesztő kérdések jelentőségére.

A vizsgálat menete a következő volt:

1. Egy hónapos időszakban erre külön felkért hallgatók tantárgyanként rögzítették az elhangzott tanári kérdéseket.
2. A kérdéseket ezután a *Nagy Ferenc-féle* típusokba soroltam. (Nagy Ferenc: A tanárok kérdéskultúrája – Akadémiai kiadó Budapest, 1974. 204. lap)
3. *Táblázatokat készítettem*, amelyek kimutatják:
 - a) A gondolkodtató és nem-gondolkodtató kérdések arányát az összes kérdésen és az egyes tantárgyakon belül.
 - b) A *gondolkodtató kérdéseken belül* a problémamegoldó, a pszichológiai műveleti, a logikai műveleti, a komplex kérdések arányát: az összes kérdésen és az egyes tantárgyakon belül. Kimutatják a táblázatok a fenti kérdéskategóriák alfajainak (i. m. 204. l.) arányát is az összes kérdésen és az egyes tantárgyakon belül, valamint az egyes kérdéstípusok egy órára eső átlagát is.
 - c) A *nem-gondolkodtató kérdéseken belül* a tartalmi és egyéb kérdések, valamint ezek alfajainak arányát az összes kérdésen, az egyes tantárgyakon belül, valamint ezek egy órára eső átlagát vizsgálom.
 - d) A *táblázatok* továbbá tartalmazzák az átlagos kérdezési számot egy órán, valamint a minimálisan kérdező, az átlagosan kérdező és a maximálisan kérdező tanárok kérdésszámát.

Dolgozatom a táblázatokból nyert adatok alapján *óvatos következtetéseket tartalmaz* tanáraink gondolkodtató kérdéstechnikájára, illetve ezek tudatosságára vonatkozóan.

HAJDÚ EDIT

AZ ÖNKORMÁNYZATRÓL TANULÓI VÉLEMÉNYEK ALAPJÁN

JGYTF

A nevelés egyik lényeges eleme az önkormányzat és annak az iskolaközösség nevelési rendszerében elfoglalt helye. Vizsgálatunk *fő célja* az volt, hogy választ kapjunk arra a kérdésre, hogy milyen fejlett 8. osztályban az önkormányzati rendszer.

A vizsgálat domináns *módszere* a kérdőíves felmérés volt, melynek feldolgozása során kaptunk választ a megfogalmazott hipotézisre, vonhattunk le következtetéseket, s határoztuk meg a további feladatokat.

Összességében *megállapíthattuk*, hogy a vizsgált gyermekközösségekben sokszínű tevékenységrendszer alakult ki, de gondot kell fordítani a közösségek *tartalmi* munkájának jobb megszervezésére. Látni kell, hogy az önkormányzat nem funkcionálhat megfelelően az érett és felkészült nevelői irányítás nélkül. Fontos feladat, hogy a megbízások tényleges tartalommal telítődjenek. Nagy szükség van a feladattudatuk folyamatos tudatosítására. Lényeges az alá- és fölérendeltségi viszonyokban mutatkozó hiányosságok korrigálása, s elsősorban a kötelességtudatuk fejlesztése.

Levonható következtetés, hogy a közösségek nem rendelkeznek a megfelelő önállósággal ahhoz, hogy zökkenőmentesen tudjanak bekapcsolódni a további mozgalmi életbe, a KISZ-szervezetek munkájába. A kapott adatok nem minden esetben egyeztek meg *hipotézisünkkel*, így az eredmények feltétlenül indokolták a mutatók további elemzését.

Feladatként jelölhető meg a vizsgált közösségen belüli társas-közösségi kapcsolatok feltárása, a tisztségviselők közösségben elfoglalt helyének meghatározása.

HEGEDŰS MAGDOLNA – JAKUS ZSUZSANNA

NAGYCSOPORTOS GYERMEKEK JÁTÉKÁNAK VIZSGÁLATA

SZOI

Az óvodás gyerek játéka kimeríthetetlen problémákat rejt magában és vizsgálata sohasem tekinthető lezártnak. A kis- és középső csoportos gyermekek játékfejlődésének vizsgálata egyértelműen mutatja be az egyes fejlődési szintek jellemzőit. A nagycsoportos gyermekek játékának vizsgálati eredményei, esetenként azok különbségei készítettek bennünket néhány jellemző sajátosság *feltárására*.

Feltételezéseink szerint a nagycsoportos gyermekek játékában – a szerepjáték magas szintje mellett – előtérbe kerülnek a szerkesztő- konstruáló-, a társas és a szabályjátékok.

A gyermekek kisebb csoportokban játszanak együtt, a csoportok összetétele alig változik – baráti kapcsolatokra épül. A fiúk és a lányok játéka egyre inkább elkülönül.

Feltevésünk bizonyítására a *pedagógiai megfigyelés módszerét* választottuk. A szelektív jegyzőkönyvek elemzését mennyiségi (gyakorisági mutatók) és minőségi szempontból végeztük el. A baráti kapcsolatok mérése a játékban *szociometrikus teszt-tel* történt, és a *kördiagrammos* ábrázolást választottuk.

Vizsgálati eredményeink bizonyításához néhány, a játékkal kapcsolatos álláspontot is elemeztünk, értékeltünk. Következtetesként megfogalmazhattuk, hogy a vizsgált csoportban mérhetően jelentkeznek az általunk kiemelt sajátosságok.

HEJTEJER ILDIKÓ, NAGY JUDIT

A SZÜLŐI ÉRTEKEZLET, MINT AZ ISKOLA ÉS CSALÁD EGYIK KAPCSOLATTARTÁSI FORMÁJA

BPTIF

Dolgozatunkban az általános iskola alsó tagozatának *szülői értekezleteit* vizsgáltuk. Megvizsgáltuk a témával foglalkozó irodalmat és törekedtünk további problémák feltárására is. 7 iskola 13 osztályában megfigyeléseket végeztünk és ezt kiegészítve elemeztük a szülők által kitöltött kérdőíveket is. Vizsgáltuk a szülők tájékozottságát az iskolai élet egyes területeivel kapcsolatban, felmértük *igényeiket* mind oktatási, nevelési kérdésekről, mind a kapcsolattartás tartalmi és formai vonatkozásáról.

Tapasztalataink összegzésekor igyekeztünk rávilágítani azokra a *jó kezdeményezésekre*, melyek lehetővé teszik e területen is a hatékonyabb együttműködést. Végül megjelöltük azokat a területeket is, amelyekben további vizsgálódás lenne szükséges e téma sokoldalú megközelítése érdekében.

HERNÁDY ERZSÉBET

A NEVELÉS CÉLJÁNAK ÉRTELMEZÉSE NÉHÁNY KIEMELKEDŐ PEDAGÓGIAI TEORETIKUSUNK NEVELÉSTUDOMÁNYI RENDSZERÉBEN

ELTE BTK

Dolgozatom célja: Szilasy, Peregriny, Lubrich, Kármán és Fináczy neveléstudományi munkáinak összehasonlítása abból a szempontból, hogy miként értelmezték e szerzők a nevelés célját. Forráselemzés segítségével azokra a kérdésekre kerestem választ, hogy miben hasonlók és miben különböznek egymástól e pedagógiai teoretikusok nézetei a nevelés célját illetően. Az egyes szerzők álláspontjának ismertetésével és vizsgálatával olyan következtetésekre jutottam, hogy a háttérben meghúzódó történelmi és társadalmi átalakulások ellenére e szerzők egységes álláspontot képviselnek.

A pedagógia célját mindegyikük az erkölcsös vagy az etikus ember kialakításában látják. Bár ezek a fogalmak tartalmi szempontból változnak és alakulnak, kiegészülnek és leegyszerűsödnek, mégis egy egységes fejlődésvonalat mutatnak. Véleményem szerint ebben jelentős szerepe van a XIX. század elején a társadalomban megindult polgári átalakulásnak és nem utolsósorban a vallásnak, a keresztény egyházak erkölcsi tanainak. Dolgozatom megírásával igyekeztem rámutatni arra, hogy korunk neveléstudományának fejlődéséhez elengedhetetlenül szükséges az elődök munkásságának ismerete és megbecsülése.

HÓDI ROZÁLIA

BETHLEN GÁBOR GIMNÁZIUM TÖRTÉNETE
A KORABELI ÉVKÖNYVEK ALAPJÁN 1896-tól 1918-ig

JGYTF

A dolgozat a *hódmezővásárhelyi gimnázium* történetével foglalkozik. A kutatás fő forrásául a *korabeli évkönyvek* szolgáltak. Ezek a mindössze 60 oldalas füzetek minden évben megjelentek, s az adott tanévre vonatkozó fontosabb adatokat tartalmazták.

Dolgozatom célja: az évkönyvek segítségével bepillantást nyerni egy híres iskola életébe a századfordulón. Az első fejezet az évkönyvek szerkezetének és jelentőségének feltárásával foglalkozik, majd röviden felvázolja az intézmény történetét 1896-ig.

A kor elemzéséhez szükséges az abszolutizmus és a dualizmus fontosabb oktatási törvényeinek ismertetése. Erre is kitér a dolgozat. A fő részben kap helyet az 1896-tól 1918-ig terjedő időszak feldolgozása, a tanulókról szóló statisztikai adatok kifejtése: létszámuk, anyanyelvi és nemzetiségi összetételük, szülőik állása stb.

Fontos fejezete a dolgozatnak a *Petőfi Önképzőkör* munkájáról szóló leírás, e kör adott lehetőséget a kiemelkedő tanulóknak képességeik kibontakoztatására.

Érdekességként tartalmazza a munka a gimnáziumi alapítványok felsorolását és a híres tanárok életrajzi adatait. A *vizsgálat során megállapítottam*, a század elején már megfogalmaztak olyan pedagógiai tételeket, amelyek ma is érvényesek.

HORVÁTNÉ FÁBIÁN BEÁTA

A FRONTÁLIS, A CSOPORTOS ÉS AZ INDIVIDUALIZÁLÓ
MUNKAFORMÁK VIZSGÁLATA AZ ÓVODAI OKTATÁSBAN

SOI

Témaválasztásomat az a tény indokolja, hogy hazánkban az óvodába kerülő és ott nevelkedő gyermekek személyiségjegyei, értelmi képességei és fejlettsége széles skálán mozog. Mivel az óvodai nevelés egyik fő feladata a gyermekek iskolaelőkészítése, az egyenlő esélyek megteremtésében fontos tényező az óvodai oktatásban megnyilvánuló *differenciálás*. Vizsgálataim során megfigyeléseket és kísérleteket végeztem két óvodában, tanulmányoztam a differenciált oktatást, valamint tájékozódtam a gyakorlati megvalósítás területén. Eredményeim alapján mérlegetem a különböző differenciálási munkaformák eredményességét.

Megfigyeltem a vizsgált nagycsoportokat, a mutatkozó problémák alapján kiválasztottam a legkritikusabb foglalkozási ágat, és ezek után kiválasztottam a kísérleti anyagot. Azt a hipotézist állítottam fel, hogy szükséges a differenciálás, kérdés maradt, hogy eredményes-e. A *problemátikusabbnak* ítélt csoport kísérletei differenciált oktatással folytak, a másik csoportban a hagyományos frontális keretek között zajlottak. Kísérleti foglalkozásaim előtt és után is *felmérést* végeztem a képesség és tudásszintről, eredményeit munkaformák szerint statisztikai módszerekkel hasonlítottam össze. Arra a *megállapításra* jutottam, hogy a differenciálás különböző határfokban ugyan, de eredményes.

Alapos, körültekintő, rendszeres differenciálással, a gyermekek folyamatos megfigyelésével, rugalmas munkamódszerekkel elérhető lenne a lemaradt gyerekek felfejlesztése, a tehetségek gondozása. Az óvodai differenciálás sajnos még kevésbé elterjedt, a széles körű gyakorlati megvalósítást hátráltatja a szakirodalmak szűk köre, a konkrét segédanyagok hiánya. A differenciálás lehetőségeit mélyebben kihasználva *előrelépés* történne az esélyegyenlőség biztosítása, valamint a gyermekek *problémamentes iskolakezdése* érdekében.

HORVÁTH IBOLYA

BUGYUTA PÉTER VILÁGGÁ MEGY CIMU BÁBJÁTÉK FELDOLGOZÁSA ÉS PEDAGÓGIAI HATÁSA

SOI

A dolgozat a bevezető-ajánló sorokon kívül azt fejtegeti, hogy miért van olyan nagy hatása a bábjátéknak az óvodáskorú gyermekek életére, vagyis röviden a műfaj jellegzetességeit is ismerteti. A darabot a vásári bábjátékok stílusában terveztem, ezért szükségesnek tartottam röviden felvázolni a magyarországi vásári és mutatványos bábjátékos hagyományokat, különös tekintettel ennek a műfajnak hazánkban utolsó, élő képviselőjére, ifj. Kemény Henrik bábművészre. Darabom forgatókönyve annak a lényeges szempontnak a figyelembevételével készült, hogy a bábszínház a mozgalmasságra, az akciók során épül. Ennek alapján bábjátékom megírásánál nagy figyelmet fordítottam arra, hogy a szöveg mellé a cselekményt is nagy részletességgel tervezzem meg. A dolgozatot a bábtervek melléklete és az előadás eredményeinek, tapasztalatainak ismertetése, értékelése zárja.

HORVÁTH MÁRTA – KOVÁCS JUDIT

AZ ÓVÓNŐI ÉS A TANÍTÓI SZEMÉLYISÉG AZONOS ÉS ELTÉRŐ VONÁSAI A PEDAGÓGUSJELÖLTEK TEVÉKENYSÉGÉNEK TÜKRÉBEN

SZOI

Az 1983–84-es tanévben intézetünkben kísérleti jelleggel tanítói *szakkollégium* kezdte meg működését. Célja, olyan pedagógusok képzése, akik az integrált képzés eredményeként képesek lesznek óvónői és tanítói feladatok ellátására.

E *kísérlet* céljának ismeretében nemcsak a pedagógusképzéssel foglalkozó emberek, hanem mi hallgatók is érdeklődéssel tekintettünk a „kettős diploma” megszerzését eredményező képző munkára.

A következő *hipotéziseket* fogalmaztuk meg:

- Az óvónői magatartás kedvező vonásai az *integrált képzés* eredményeként kiegészülnek az iskolai nevelő-oktató munka végzéséhez szükséges jegyekkel.
- A tanítói munkát jól ismerő óvónő nagycsoportjában fokozottan jut érvényre az iskolára történő előkészítés.
- Az óvodai nevelő munkát és az óvodás gyermeket ismerő tanító neveléscentrikus szemlélettel, motíválással, következetes, előremutató értékeléssel, jó tanító-gyermek kapcsolat kialakításával teheti eredményessé nevelő-oktató munkáját.

Vizsgálati módszereink – az óvodai és iskolai munkát végző hallgatók megfigyelése, a „két diplomás” óvónő és tanítónők megfigyelése – pedagógus magatartásuk vizsgálata, írásos és szóbeli interjúk segítették feltételezéseink bizonyítását, s megalkottuk a *kettős feladatot ellátó pedagógus modelljét*.

HUDÁK MÁRIA

CSALÁDI ÉLETRE NEVELÉS TELEVÍZIOVAL

HSMTF

Napjainkban egyre többen vetik fel különböző kiadványokban, rádióban, televízióban és a sajtó hasábjain azt a problémát, amelyek a házasság, a család szükségességét, a szocialista családmodell jellegzetességeit vitatják. E viták ösztönöztek arra, hogy behatóbban foglalkozzam a témával.

Munkám során a szakirodalomból kiszűrt adatokat összevettem egy 274 főből álló, 10–14 éves gyermekek között végzett írásbeli felmérés eredményeivel, melyben megvilágítottam a gyermekek családi hátterét, sajátos családi elképzeléseiket, és a televízió fontosságát életükben, valamint televíziónézési szokásaikat stb.

Dolgozatomban azt próbáltam megvizsgálni, milyen sajátosságai vannak a magyar családnak, hogyan tölti be funkcióit. Döntően a családi életre nevelés feladataival, eredményeivel foglalkozom, kiemelve ebben a kérdésben a *televízió* – mint elsődleges tömegkommunikációs eszköz – igen jelentős szerepét.

Áttekintem a *családi életre nevelés* televízióval történő feldolgozását *külföldön*, majd *Magyarországon*. Itt főleg a Családi kör adásaira gondolok.

Ezekre a kérdésekre eddig is sok jelentős szakértő, szociológus, orvos, népművelő, pedagógus kereste a választ. Ez a folyamat azonban még korántsem lezárt.

Igy számunkra is, – akik a felnövő nemzedék oktatására, nevelésére kapunk majd felelősségteljes lehetőséget a katedrán – elengedhetetlen e téma alapos ismerete.

JAKAB KATALIN – TAKÁCS KATALIN

PÁRTFOGÓI MUNKÁNK TAPASZTALATAI

BPTIF

A dolgozat egy *kisiskoláskorú testvérpárral* folytatott „pártfogói” tevékenységről számol be. A gyermekekkel való kapcsolat az iskola kérésére jött létre. A gyermekeket a tanító pedagógusok a testvéreket *problematikusnak, veszélyeztetettnek minősítették*; elhárították maguktól a fokozott törődést, felelősséget, azt a pártfogókra bízta. A szerzők másfél éves folyamatos kapcsolattartás során alaposan megismerkedtek a gyermekek családjával, körülményeivel. Változatos *pszichológiai vizsgálati módszerekkel* tárták fel a *gyermekek személyiségét*, elsősorban értelmi sajátosságait, ill. családjukhoz, szüleikhez való érzelmi viszonyulásait. (Alkalmazott *módszereik*: exploráció, anamnézis, figyelem-vizsgálat, emlékezet-vizsgálat, HAWIK intelligencia-teszt, családrajz, három kívánság-teszt, Thomas mesék, Elkán-teszt stb.)

Legfontosabb megállapításuk: a *gyermekek nem veszélyeztetettek*, hanem hátrányos helyzetűek, s elsősorban a pedagógusok helytelen viszonyulása, előítéletes gondolkodása miatt kerültek kritikus helyzetbe. Valójában nem pártfogásra van szükségük (a szó szoros, szakmai értelmében), csupán megértő, előítélet mentes pedagógiai segítségre. A dolgozat egy gyakorlati problémán keresztül a *pedagógusok gyermekvédelmi szemléletét is formálni szeretné*.

ÓVODÁSKORÚ SIKET GYERMEKEK ANYANYELVI SZINTJÉNEK FELMÉRÉSE

BGGYTF

1984-ben *anyanyelvi felmérést* végeztünk Magyarország minden óvodájában, melyet siket gyermekek látogatnak (Szeged, Eger, Kaposvár, Budapest, Debrecen, Vác). A vizsgálatban résztvevő 51 gyermek nagycsoportos volt.

Vizsgálatunk a gyermekek alapvető nyelvi képességeire terjedt ki, mint az aktív és passzív szókincsre, a szájról olvasási szintre, a globális olvasás terén elért fokra, a verbális emlékezet fejlettségére és a kiejtésre. A felsorolt területeket különböző, *általunk összeállított módszerekkel* vizsgáltuk, ügyelve arra, hogy minél oldottabb, játékosabb helyzetet teremtsünk, hiszen alig beszélő kisgyermekről volt szó.

Megállapítottuk, hogy az óvodákban elért eredmények elegendőek ahhoz, hogy *megalapozzák* az iskolai munkát. A még színvonalasabb további gyógypedagógiai munka érdekében levontunk néhány *következtetést*.

ELLENŐRZÉS-ÉRTÉKELÉS A PEDAGÓGUSOK GYAKORLATÁBAN

BGYTF

A dolgozat *célja*: hogy választ kapjunk néhány minket érdeklő kérdésre:

- A pedagógusok az ellenőrzés-értékelés didaktikai feladatát a tanítási órá-
nak melyik részében valósítják meg?
- Milyen szerepe van a szöveges értékelésnek a pedagógusok tevékenységé-
ben? Hogyan használják ki az ebben rejlő nevelési lehetőségeket, és mire
térnek ki elsősorban a pedagógusok az érdemjegy indoklásakor?
- Milyen az elmélet és gyakorlat viszonya a pedagógusok ellenőrző-érté-
kelő tevékenységében?

Felhasznált *módszerek*: vizsgálatainkat két fő módszer segítségével végeztük.

1. A kérőív.
2. Az interjú módszerének alkalmazásával.

Mindkettő eredményeit matematikai-statisztikai módszerekkel, számítógép se-
gítségével dolgoztuk fel.

Eredmények:

- Az ellenőrzés-értékelés didaktikai feladatának helye változó az általunk
megkérdezett pedagógusok gyakorlatában, nem sematikus az óraveze-
tésük.
- A szöveges értékelésben, illetve az érdemjegyek indoklásában rejlő neve-
lési lehetőségek gyakran kihasználatlanul maradnak.
- A tanárok az ellenőrzés-értékelés legfőbb feladatának nem a személyiség-
fejlesztést látják.
- Nem valósul meg maradéktalanul tanuló és tanár együttműködése a tanu-
lási-tanítási folyamatban.
- Az elmélet és gyakorlat összhangja nem teljes az ellenőrzés-értékelés terén
a pedagógiában.

KIS TAR MÁRIA

MIT TÜKRÖZNEK A GYEREKEK ELLENŐRZŐ KÖNYVÉBEN TALÁLHATÓ BEJEGYZÉSEK?

BDTF

A dolgozat *empirikus vizsgálaton* alapszik. A 4. és 8. osztályos tanulók ellenőrző könyvét vizsgáltam: egy tanév folyamán milyen jellegű és szándékú *bejegyzéseket* írnak bele a pedagógusok.

A bejegyzéseket különféle szempont szerint osztályoztam: a kapott statisztikai adatokat táblázatokkal, ábrákkal is szemléltettem.

Dolgozatom azt *bizonyítja*, hogy az ellenőrző könyvekben sok jogos, a személyiséget fejlesztő, jószándékú beírás is van, de sokkal több a türelmetlenséget, a tanár adott pszichikus állapotát tükröző, ideges hangulatú beírás. Egy-egy tanárra jellemző beírásokkal találkoztam.

KOVÁCS EDIT – KAUKER ZOLTÁN

A TÉMAZÁRÓ FELADATLAPOK SZERKESZTÉSE, KIPRÓBÁLÁSA, ELEMZÉSE AZ ANYAG- ÉS GYÁRTÁSISMERET TANTÁRGY KIVÁLASZTOTT TÉMAKÖREI SZÁMÁRA

KTMF

A dolgozat egy nagyobb lélegzetű munka első állomása. Konkrétan: a *cél* feladatbank kialakítása az anyag- és gyártásismeret tantárgy témakörei számára és ennek a munkának kezdő lépését tette meg a dolgozat szerzőpárosa, mikor *két témára feladatokat* dolgozott ki.

A szerzők abból a *feltételezésből* indultak ki, hogy a feladatkészítés és értékelés elvei a *szakoktatásban* is használhatók és segítségükkel kialakíthatók a megfelelő feladatok. Ennek megfelelően részletesen ismertetik a feladatok értékelésének elméletét és ezt a gyakorlatba is átültették. Két témakörben megírt *feladatlapokat ellenőriztek* a validitás és reliabilitás szempontjából, a nem megfelelő feladatokat kiszűrték, illetve újrakonstruálták. Az új feladatalapot ismét megírva jutottak egy olyan *feladatsorhoz*, mely a követelményeknek már megfelel.

A nagyszámú adat feldolgozásához *számítógépet* vettek igénybe.

A teljes feladatbank kialakítása – természetesen – még távolabbi cél, de ezzel a dolgozattal sikerült megalapozni a további munkát.

A DIFFERENCIÁLÁS LEHETŐSÉGEI 1.–2. OSZTÁLYBAN

AC SJTIF

Az általános iskola tanulóinak évente kb. 10–15%-a küszködik kisebb-nagyobb tanulási elégtelenségekkel, kb. ugyanennyi azoknak a gyerekeknek a száma, akik az adott tantervi követelményeket átlagon felül, kiemelkedően tudják teljesíteni. Tanítói gyakorlatom is igazolja, hogy a tanítási-tanulási folyamat eredményessége érdekében figyelembe kell vennünk a tanulók életkori sajátosságait, egyéni képességeit, tudásszintjét és haladási tempóját. Mindezekből következik, hogy a pedagógosoknak azokkal a tanulókkal is külön kell foglalkoznia, akik kiemelkedően jól fejlődnek, nehézségek nélkül, gyorsan sajátítják el és alkalmazzák az ismereteiket, de azokkal is akik lassabban, nehezebben fejlődnek, haladnak, és csak a pedagógus lelkiismeretes, felzárkóztató munkája nyomán érik el a tantervben meghatározott minimum követelményszintet.

A differenciált tanulásszervezés lehetőséget ad mind a lemaradott, mind a tehetséges gyermekek fejlesztésére.

A dolgozat tartalmazza az osztály részletes elemzését, egy kiemelkedően jó képességű és egy átlagosnál gyengébb képességű gyermek személyiségének jellemzőit, valamint első és második osztályos tanóra és a korrepetálás vázlatokat.

Elemeztem a differenciált tanulásszervezés eredményességét is, mely vonatkozott a lassú ütemben haladó tanulók lemaradásának kiküszöbölésére és a jó képességűek optimális fejlesztésére is. Tapasztalataim alapján úgy vélem, hogy a differenciálást mindkét irányba folyamatosan kell végezni.

A KISISKOLÁSKORÚ ENYHE ÉRTELMI FOGYATÉKOSSÁG KORREKCIÓS LEHETŐSÉGEI

AC SJTIF

Az értelmi fogyatékosokkal szemben a hétköznapi életben gyakran téves előítéletek, emberileg helytelen elutasítások fogalmazódnak meg. Ezek mögött a *hibás nézetek és viszonyulások* mögött gyakran az értelmi fogyatékosokra vonatkozó hiányos, torz ismeretek, régebbi társadalmi előítéletek lappanganak. (Ezt igazolja – sok más, a téma szempontjából fontos dolog mellett – a „*Budapest vizsgálat*” is, melynek egyik adata szerint a Budapesten kisegítő iskolába járó gyermekek minimum 5%-a nem értelmi fogyatékos.)

Dolgozatom témaválasztásában – a családi indíttatás mellett (a vizsgált gyermek az öcsém) – az motivált, hogy hozzájáruljak a fent említett nézetek eloszlatásához.

Általános hipotézisként fogalmaztak meg, hogy az enyhe fokú oligofrénia megfelelő érzelmi kapcsolat segítségével, rendszeres, tervszerű, tudatos fejlesztéssel, a mindennapos élet apró lehetőségeit is kihasználva (bizonyos mértékig) fejleszthető, az érzelmi sérülés kompenzálható. Ennek mértékét kutatva jutottam el e méltán tudományosnak minősíthető, *konkrét eset elemzéséhez*, ill. *korrekciós tevékenységem* megvalósításához.

Az elért eredmények alapján általános, ill. konkrét fejlesztési területekre vonatkozó hipotézisem nagyrészt beigazolódt. Korrekciós tevékenységemet nem tekintem befejezettnek, legtávolabbi célként tűzöm ki a társadalmi munkamegosztásba való beilleszkedés, önálló életvezetés megalapozását, elősegítését, hiszen „Mindен tudományos kutatás végső célja gyakorlati hasznú eredmények elérése”.

KONTRA KATALIN

AZ ALSÓ TAGOZATOS TANULÓK GYAKORLATI KÖRÜLMÉNYEI 11 SOMOGY MEGYEI KÖZSÉGBEN

KTIF

A gyakorlat igazolja, hogy a gyerekek elmaradása vagy a tanulásban való kitűnése elsősorban a gyakorlástól függ.

A *dolgozat célja* tehát, hogy feltárja a *gyakorlást befolyásoló körülményeket*. Ennek érdekében megvizsgáltuk az alsó tagozatos tanulók gyakorlásra szánt időbeosztását, a szülők foglalkozásának gyakorlást befolyásoló hatását, a gyakorlás helyét, a szülők jutalmazó és büntető eljárásait, a szülők gyakorlást segítő tevékenységét, ennek minőségét, és a tanulók otthoni gyakorlásának idejét napszakonként. *Az adatgyűjtéshez* a kérdőíves és az egyéni interjú módszerét alkalmaztuk. Megállapításaink érvényességi köre Somogy megye 11 általános iskolájának alsó tagozatos tanulóira terjed ki.

A *vizsgálat eredményeként* megállapítottuk, hogy optimális megoldás az lesz, amikor egésznapos iskola keretében a tanulók az iskolában végzik a gyakorlást. Fejleszteni kell a szülők pedagógiai kultúráját is. *Javasoljuk* még a gyakorlásra szánt jobb időbeosztást és időkihasználást.

KOROM ERIKA

A DEBRECENI TANÍTÓKÉPZÉS TÖRTÉNETI ELŐZMÉNYEI 1868-ig

DTIF

A dolgozat *célja*, hogy végigkísérje és feltárja azokat az eseményeket és dokumentumokat, amelyek jelentős és meghatározó állomásai voltak a debreceni tanítóképzés létrejöttének és önállóvá válásának. Foglalkozik a lelkészképzéshez kapcsolt tanítóképzés előnyeivel és hátrányaival, valamint az ebből származó negatívumok kiküszöbölésére tett intézkedésekkel, a kollégiumban folyó munkát szabályozó 1657. évi törvényekkel és azok továbbfejlesztésével. Értékeli *Maróthi György* tanítóképzésre vonatkozó javaslatait (1741) és az 1770-ben megjelent *Méthódus* tartalmát. Kitér az 1795-ös szabályok jelentőségére, amely lehetőséget adott a partikuláris iskolákban folyó oktatás egységesebbé válására.

Vázolja a neveléstudomány és a lélektudomány oktatásának bevezetését a kollégiumban, valamint kiemeli az első előadók, köztük *Budai Ézsaiás*, *Kerekes Ferenc*, és *Ertsei Dániel* jelentőségét. Részletesebben tárgyalja az első Neveléstudományi Tanszék megalakulásának körülményeit (1825) és az első professzor, *Zákány József* munkásságának jelentőségét. Neveléstörténeti kutatásunk eddig úgyszólván alig foglalkozott vele, aki oly sokat tett a debreceni tanítóképzés fejlesztéséért, színvonalának emeléséért. Kifejti Zákány nevelési-oktatási koncepcióját és feldolgozza pedagógiai előadásainak tapasztalatait. Kitér az egyéves tanítóképző (praeparandia) megszervezésére és beindítására (1856), és a két éves tanítóképző tanfolyam létrehozására (1866). A dolgozat tehát végigkíséri a debreceni tanítóképzés elméleti és gyakorlati oldalának fejlődését 1567-től. Megállapítja, hogy szükséges volt a lelkészképzéstől független tanítóképzés megteremtése, amelyhez a neveléstudomány, a lélektan oktatásának és a módszertanok bevezetésén, valamint a gyakorlati képzésen át vezetett az út.

KOROSA ANITA

MUNKAFOGLALKOZÁSOK AZ 1. és 2. OSZTÁLYOS NAPKÖZIS CSOPORTOKBAN

ACSJTIF

A napközi otthoni szabadidős foglalkozások közül igen népszerűek a munkafoglalkozások. A tanulók a manuális tevékenység során közvetlen sikerélményhez jutnak, azonnal tapasztalhatják munkájuk eredményét.

A tanulók érdeklődését fokozza, ha a napközi otthoni munkafoglalkozások el tudnak szakadni a tanítási órák megszokott légkörétől és témaegyüttetésétől. Dolgozatomban olyan *új módszer- és feladategyüttes* kidolgozásával próbálkozunk, amely újszerűségével motiválja a gyerekek munkáját, és hasznos ötleteket adnak a kezdő és gyakorló pedagógusoknak egyaránt. A dolgozat *elméleti megalapozásában* kifejtettük a napközi otthoni munkafoglalkozások *célját*, feladatait, a különböző nevelési színtereken betöltött személyiségfejlesztő hatását. A „*mellékletek*” című részben 28 munkafoglalkozási tervezetet állítottunk össze első, és 28 munkafoglalkozási tervezetet második osztályos napközis csoportok számára. Fontosnak tartjuk, hogy a napközis gyerekeket hozzájuttassuk a tevékenységekből a szabad választás lehetőségéhez, önálló ötletek, *kreatív* gondolatok megvalósításához. Ezért az egy foglalkozási tervezet is többféle tevékenységet kínál, megoldási lehetőséget tartalmaz. A gyakorlati kipróbálás bebizonyította, hogy a foglalkozások megvalósíthatók bármely 1. és 2. osztályos napközis csoportban.

A mellékletben minden egyes foglalkozási munkadarabról színes fénykép segíti a szemléltetést.

A *tervezés* során arra törekedtem, hogy a különféle alapanyagok, technikai eljárások széles skáláját mutassam be. Az *új technikák* egy része már az óvodából ismerős a tanulók számára, más részük teljesen új.

A gyerekek nagyon szívesen fogadják az olyan foglalkozásokat, amelyeken olyasmit tudnak meg, amire már régóta kíváncsiak. Foglalkozásaim elősegítik a tanulók érdeklődését, újdonság iránti vágyát, emellett segítséget nyújtanak a nevelők *tervező* munkájában is.

KOVÁCS ERIKA

AZ ŐRSVEZETŐKÉPZÉS HATÉKONYSÁGÁNAK VIZSGÁLATA A KAZINCBARCIKAI IFJUSÁGI TÁBORBAN

BGYTF

A Magyar Uttörők Szövetsége évről évre igen nagy erőfeszítést tesz az őrvezetők képzésére. A dolgozatban annak a pedagógiai-pszichológiai vizsgálatnak néhány főbb tapasztalatáról számol be a szerző, melynek *célja* a tábori körülmények közt végzett őrvezetőképzés hatékonyságának vizsgálata. Alapmódszerként a kérdőíves felmérést alkalmazta a szerző. Vizsgálata így az őrvezetői megbízatás vállalásának motívumait és a hallgatók elvárásait a vezetőképző tábor munkájával kapcsolatban. Összehasonlította az őrvezető-jelöltek elvárásait a tábor célkitűzéseivel, ill. a tábor programjával. Néhány hónapos vezetői tapasztalat birtokában ismét véleményt mondtak a pajtások a tábori képzés hatékonyságáról. Ezeket a véleményeket számszerűsítette és elemezte dolgozatában a hallgató. A kis mintán végzett vizsgálat *tapasztalatai nem általános érvényűek, de hasznos tanulsággal szolgálhatnak* az őrvezetőképzéssel foglalkozó vezetők számára.

KOVÁCS ZITA

A KÖZÉLETI TEVÉKENYSÉG MOTIVÁLTSÁGÁNAK SZINTJE
AZ ÁLTALÁNOS ISKOLA FELSŐ TAGOZATÁBAN
EGY EMPIRIKUS VIZSGÁLAT ALAPJÁN

BGYTF

A dolgozat szerzője egy országos vizsgálat és saját vizsgálati adatainak összehasonlítása alapján felméri a csarodai általános iskola felső tagozatos tanulóinak közéleti munkájára való *beállítódását*. Gondos kutató munkával fontos adatokat szolgáltat az iskola *közéletiségre* nevelés eredményesebbé tételéhez.

Országos adatok ismeretében kérdőívvel, és a tényleges tevékenység elemzésével vizsgálja a csarodai általános iskolai tanulók közéleti tevékenysége *motiváltságának szintjét*. Az adatok gépi feldolgozása útján *meghatározza* és sokoldalúan elemzi az eltérések okát. Bizonyítást nyert, hogy a különböző tevékenységek közéletet formáló szerepe nem fejlődik egyenletesen az egyes osztályokban éppúgy, mint a fiúk és lányok vonatkozásában. E vizsgálat is hozzájárul ahhoz, hogy az adott iskola pontosabban meghatározza rövid és hosszú távon a tanulók közéletiségre nevelésének feladatait.

KOZSAHUBÁNÉ TÓTH ILDIKÓ

A GYERMEKVEZETŐ TEVÉKENYSÉGE
(A GYERMEK MINT VEZETŐ)

PJPTÉ-TK

A pályamunka bevezetőjében a téma iránti érdeklődésének gyökereiről és tapasztalatainak forrásáról ír a szerző. Mindkettő ifjúvezetői *gyakorlatából* származik, a gyermekekkel közösen végzett munkájából, a vezetőképző és továbbképző táborokból.

A *dolgozat első része* a gyermekvezető tevékenységi köreivel foglalkozik: az érdekképviseléssel, az önkiszolgálással, a sporttal és testgyakorlással, a kulturális aktivitással és az úttörőakciókkal. Általában úgy találta a pályázó, hogy kicsi a vezetői funkcióban levő gyermek hatásköre az egyes területeken. A vezetési folyamatot vizsgálva azt vette észre, hogy a gyermek nem kiegyensúlyozottan vesz részt a különböző vezetési funkciókban (pl. a tervezésben, döntésben, ellenőrzésben stb.-ben).

A *dolgozat második részében* az ideális gyermekvezetőről alkotott képet mutatják be. A „felsőbb” vezetőknél a kollektivitás, a társakkal való jó kapcsolatteremtés emelkedett ki. Az alsóbb szinten inkább a jó tanuló, a szorgalmas gyermek számíthat sikerre. Végül egy *szociometriai elemzéssel* a pályázó olyan tapasztalatot szerzett, hogy ha a választásnál nem tudatosítják a leendő vezető feladatait, akkor nem érdemi, hanem konvencionális döntésekre (a meglévő állapotok reprodukálására) lehet számítani.

AZ ÓVÓNŐK KÉRDÉSKULTURÁJA

BPTIF

Az óvónő kérdései pedagógiai munkája egyetlen mozzanatában sem nélkülözhetők. Különösen hangsúlyozott a szerepük a gyermeki gondolkodást fejlesztő tevékenységben.

Szerény tapasztalatunk szerint az óvónői kérdések nem mindig segítik az óvodás-gyermek gondolkodásának fejlődését. A *dolgozat célja* az okok feltárása.

Munkánk során arra kerestünk választ, milyen fajta kérdések fejlesztik hatékonyan a gyermeki gondolkodást, melyek azok a szempontok, amelyeket figyelembe kell venni a jó kérdések megfogalmazásában.

Vizsgálataink 14 óvodai foglalkozáson elhangzott kérdésekre és utasításokra korlátozódnak. A rögzített 213 kérdés elemzéséhez *Nagy Ferenc*-féle kérdéstípusokat vettük alapul – amelyek *Barabás-Lénárd*, illetve *Kelemen*-féle kérdéstípusokhoz hasonlóan – gondolkodtató és nem gondolkodtató rendszert tükröznek.

Az elemző munkánk foglalkozik a helytelen kérdések vizsgálatával is, összefüggésben a gyermeki válaszok tartalmával.

A *vizsgálat következő lépése* egy területileg szélesebb körű felmérés, amely konkrét segítséget adhat a gyermeki gondolkodást fejlesztő óvónői kérdéstípusok kidolgozásához.

KUN ERIKA

A CIGÁNY GYEREKEK NEVELÉSÉNEK ÉS OKTATÁSÁNAK TÁRSADALMI TÉNYEZŐI JÁSZLADÁNYBAN

JTIF

Saját falujának társadalmi és pedagógiai gondjaival való szembenézést vállalta a szerző, amikor e témával kezdett foglalkozni. Ma már a falu egyik pedagógusaként, 10 cigány gyermek tanítójaként a tennivalók határozottabb megfogalmazásáig jutott el pályamunkájában.

Levéltári kutatások alapján mutatja be a helyi cigány lakosság társadalmi, gazdasági és kulturális helyzetét a felszabadulás előtti és mai helyzet alapján. Számba veszi a *cigány tanulók* oktatásával és nevelésével kapcsolatos helyi eredményeket és gondokat, a helyi intézkedéseket és próbálkozásokat. Keresi a túl lassúnak tűnő javulás okait és hatótényezőit.

Összegez a megoldásra váró problémákat, s megjelöli a helyzet javítása érdekében elvégzendő feladatokat.

MARTINI ZSUZSA

ÉRTÉKRENDSZER-VIZSGÁLATOK AZ ISKOLÁBAN

ELTE – BTK

Dolgozatom témája egy szakmunkástanuló és egy gimnáziumi osztály értékrendszerének összehasonlító vizsgálata. Célom az volt, hogy néhány kritikus ponton (a személyiségérték súlya, a közösségi-szociális viszonyok, a munkához való viszony, az autonómia-értékek fontossága), megvizsgáljam a két osztály értékpreferenciáit. Ehhez néhány pedagógiai és szociológiai, hasonló jellegű vizsgálat szolgált kiindulópontul. Először áttekintettem a két minta mediánjainak sorrendjét, az alapvető különbségek feltárása céljából. Ezután a különböző értékek csoportokba rendeződését, s ezeknek a csoportoknak a hierarchikus rendszerét vizsgáltam meg minden tanulónál, és tíz értékrendszeri csoportba soroltam őket. Az egyes osztályokban így kialakult csoportok súlya és jellege alapján és százalékos megoszlások segítségével jellemeztem az egyes osztályok értékstruktúráját. A vizsgálat tanulságokkal szolgált a személyiség külső-belső irányultságai, az autonómia, a szociabilitás és a munka értékeinek körében.

MÁTRAI KATALIN

PROBLEMATIKUS FIATALOK CSALÁDI HÁTTERÉNEK VIZSGÁLATA

BPTIF

A szerző *munkahipotézise*: a család, mint a társadalom legkisebb egysége, sejtje, érzékenyen reagál a társadalmi mozgásokra, problémákra. Ez utóbbiakat magában hordozza és a gyermek személyében könnyen reprodukálhatja. A dolgozat *célja* elsősorban annak a ténynek hangsúlyozása (s az elmélettel, valamint a vizsgálatokkal történő alátámasztása, bizonyítása), hogy a védő-óvó intézkedések alá vont, nevelőotthonba, állami gondozásba kerülő fiatalok otthonukból már súlyosan sérült állapotban érkeznek. A legfontosabb társadalmi méretű tevékenység tehát a veszélyeztetettség, az állami gondozásba vétel *okainak* megszüntetése lenne. Ez a család erősítését, támogatását, az iskola fokozottabb felelősségvállalását, a gyermekvédelem eszközeinek szélesítését is igényelné. A dolgozat témáját speciális pedagógiai közegben, egy budapesti ún. *félzárt nevelőotthonban* közelíti meg. A szerző, mint *társadalmi pártfogó* került kapcsolatba az 1. sz. vizsgálati személlyel, s rajta keresztül a többiekkel. A vizsgálati részben 6 serdülőkorú lány életkörülményeit, családi hátterét, kapcsolatrendszerét, jövőelképzelését elemzi a szerző. Alkalmazott *módszerei*: családlátogatás, környezettanulmány, exploráció, anamnézis, családrajz, Elkán-teszt, Thomas-mesék (ez utóbbi módszerek a vizsgált személyek életkorának megfelelően átalakítva).

RABELAIS NEVELÉSI ELVEI A GARGANTUÁBAN: A SKOLASZTIKA ÉS A HUMANISTA NEVELÉS ÜTKÖZÉSE

KLTE – BTK

Rabelais neve ma már sokak számára ismeretlenül hangzik. A gimnáziumi tananyagban nem szerepel, hogy egy érettségiző diák találkozik-e a névvel, csak a tanárán és a véletlenül múlik. A világirodalomban sem tartozik a legkedveltebb olvasmányok közé, a pedagógiában is csak azok ismerik, akik neveléstörténettel foglalkoznak valamilyen szinten. A teljes Gargantua 1936-ban jelent meg, a legfrissebb Rabelais kiadás 1955-ben látott napvilágot, Gargantua és Pantagruel címen. A művel foglalkozó kisszámú szakirodalom is inkább a század első feléből származik. Méltatlan hozzá ez a helyzet. Voltaire Vadembere, mely hasonló technikával állítja szembe a felvilágosodás eszméit a 18. századi renddel, ismertebb nála. A dolgozat a felfedezés örömeiben íródott. A Gargantua élvezetes olvasmány, nem porosodott meg évszázadok alatt sem. A középkort követő új világ ideáit új formában mutatja meg nekünk. A humanizmus tanai itt úgy jelentkeznek, hogy pontról-pontra szembehelyezik vele az előző világ előző iskolájának, a skolasztikának a tanait, módszereit. A humanista ember, a humanizmus eszményi emberképe igen közel áll a mi eszményképünkhöz is, hiszen azoknak az ősi értékeknek a hordozója, melyek a görög világ örökérvényű elvárásait fogalmazzák meg az emberrel szemben. Dolgozatom descriptív jellegű, az elemzés egyetlen szempont szerint történik: a skolasztikus és a humanista nevelés összehasonlítása, szembeállítása áll a középpontban. Sok olyan probléma is felvetődik a mű olvasása közben, mely alaposabb elemzést és értelmezést igényelne. A céloom ezzel a dolgozattal az alapvető értelmezés, a vitás és érdekes következtetéseket ígérő részek megvilágítása, s nem utolsósorban a Gargantua felelevenítése volt. Szerettem volna igazolni, hogy ez a már-már feledésbe merült mű nem vált korszerűtlenné korunkban sem.

NEVELŐSZÜLŐK NEVELÉSI ATTITÚDJÉNEK-VIZSGÁLATA

BPTIF

Az állami gondozott gyermekek gyermekotthonba, speciális otthonba, esetleg nevelőszülőkhöz kerülnek. A *családot pótolni* valamelyest is leginkább a nevelőszülők tudják, ezért választottam vizsgálataim alanyául őket. 1984. júniusában kísérleti jelleggel beindították a hivatásos nevelőszülői hálózatot.

A battonyai SOS gyermekfaluban is hivatásos nevelőszülőként fogja gondozni a gyermekeket a kiválasztott 12 „anya”. Szerintem fontos lenne tudni: *milyenek a nevelésről alkotott elképzeléseik azoknak, akik más gyermekét kívánják nevelni?* A választ egy *amerikai nevelési attitűd-vizsgálat* (rövidített nevén PARI) általam rövidített-módosított változatával próbáltam megkeresni. 20 nevelőszülőt kérdeztem meg a fenti módszerrel. A 41 állításról a válaszadónak el kell döntenie, hogy részben vagy teljesen egyetért, illetve elutasítja azt. Az értékelés *dimenziói*: demokratikus – domináns, elfogadó – elutasító, autonóm – beavatkozó. A vizsgált nevelőanyáknál a *legegységesebb és legpozitívabb dimenzió a demokratizmus* volt. Ez nagyon öröndetes, de ellentétet jelez, ha a másik két dimenzió mértékét is megnézzük. Úgy tűnik, *a demokratizmus a szavak szintjén valósul meg*, a végrehajtásban már a szülői akarat dominál. Szerintem nevelőszülőnek nem választhatunk akárkit. A hozzájuk kerülő állami gondozottak sérültebbek, nehezebben nevelhetők, mint a többi gyermek. Tehát *helyesen kiválasztott, valóban alkalmas, jól felkészített nevelőszülőkre van szükség.*

AZ 1935. ÉVI TANÜGYIGAZGATÁSI REFORM

ELTE – BTK

Magyarországon a kapitalista társadalom igényeinek differenciálódása miatt az iskolafajták száma egészen a harmincas évekig egyre nőtt, s ezzel együtt differenciálódott a tanügyigazgatás hálózata.

A *formálisan centralizált*, valóban azonban a *pluralizmus* lehetőségét hordozó ágazati hatóságok automatikusan nagyobb szabadságot jelentettek a tanárnak, viszont egyre több koordináló feladatot adtak a minisztériumnak, oly módon, hogy létük fokozatosan értelmetlenné vált – mint ez egy 1932-es felmérés alapján végzett statisztikai számításból kimutatható.

Hóman Bálint – a *közigazgatás racionalizálásának* okán és ürügyén – megszüntette a szakági és centralizált irányítást és a tankerületi főigazgatóságok révén területi-decentralizált irányítást léptetett életbe. Ez azonban – a nagyobb fokú szabályozottság, az iskolai élet aprólékos szabályozása révén – éppen a nemzetnevelés totális egységét volt hivatva szolgálni, egy olyan nevelését, amely jól illeszkedik a *Gömbös-féle „totális állam”* koncepcióba.

A konzervatív hagyományok és szervezetek ellenállása miatt azonban ezt a „*racionalizálást*” rendkívül nehezen lehetett végrehajtani, s bár a folyamat papíron folytatódott az *1941-es törvénnyel*, az „országgyarapítás” újabb gyakorlati nehézségeket jelentett.

A törvények hivatása – s *Hómanék törekvése* – egyértelműen a pluralizmus letörése, a tanári gondolat és cselekvési szabadság eltörlése volt, s ennek kapcsán olyan iskolarendszer megteremtése, amely egyértelműen adekvát az 1940-es évek fordulóján kibontakozó „új Európa” elképzelés szempontjaival.

MOTIVÁLÓ ÉS DEMOTIVÁLÓ TÉNYEZŐK A TANULÁS FOLYAMATÁBAN

BDTF

Eddigi ismereteink, tapasztalataink szerint a *tanulás* – és ennek alapvető fontosságú része, az *általános iskolai tanulás* nem megfelelő mértékben és módon motivált folyamat. A teljesség igénye nélkül megpróbáltuk összegyűjteni azokat a *motiváló és demotiváló tényezőket*, amelyek az iskolai tanulás során érvényre jutnak. Jövendő gyakorlati tevékenységünkhöz feltétlenül szükségesnek érezzük e probléma mélyebb ismeretét – ez indított bennünket a vizsgálódásra is.

Alapvető feladatunknak a tényleges helyzet feltárását tekintettük, a tanulási folyamatban ható motiváló és demotiváló tényezők számbavételét a tanulók megkérdezésével. E tényezők között *összefüggéseket* kerestünk nem, életkor, szociális kategória, magatartás- és szorgalomjegy, valamint intelligencia vonatkozásában.

Vizsgálati módszerünk kérdőíves eljárás volt. Felsőtagozatos tanulókat kérdeztünk meg ötödikesektől nyolcadikosokig. Évfolyamonként négy-négy osztályt, összesen 525 tanulót vizsgáltunk. Kérdőívünk tartalmi szerkezete a következő hat témakör köré csoportosult: a tanulóközösség, a család, a pedagógus személyisége, a tanóra és a tantárgy sajátosságai, a teljesítmény értékelése, valamint a tanuló személyisége.

A vizsgálati eredmények feldolgozását számítógéppel végeztük, s így készült gyakorisági és százalékos eloszlás táblázatokból állapítottuk meg az összefüggéseket. Eredményeink elemzése és értékelése alapján a következőket mondhatjuk: A tanulóközösség motiváló szerepét jobban ki kell használnunk jövendő gyakorlati tevékenységünk során. Az otthoni környezet az egyik legfontosabb tényező, ami ösztönzi, de hátráltatja is a gyermeket iskolai tevékenységében. A pedagógus, mint a tanulási folyamat irányítója, szintén meghatározó jelentőségű. Személyisége, tanórai tevékenysége, követelményrendszere nagymértékben befolyásolja a tanulás eredményességét.

PAPP GABRIELLA

A SZÁMÍTÓGÉPES OKTATÁS EDDIGI TAPASZTALATAI A GYÓGYPEDAGÓGIA TERÜLETÉN

BGGYTF

A kisegítő iskola ötödik osztályos földrajz és természeti ismeretek tantárgyak egy-egy anyagrészét feldolgozó oktatóprogram alkalmazásának vizsgálata.

Ezen belül is a motiválás mértékének feltárása, az elsajátított ismeretek gyakorlati alkalmazásában nyújtott segítségének elbírálása, a tanulók képességeire gyakorolt hatásának kimutatása.

Mindezek járuljanak hozzá ahhoz, hogy a számítógép gyógypedagógiai területen való felhasználását megbízhatóbban megítélhessük.

A vizsgálati módszer megválasztása: Legfőbb módszer a kísérlet elvégzése: az oktatóprogramok kipróbálása kisegítő iskolai tanulókkal. Ehhez szorosan kapcsolódik a pedagógiai megfigyelés. A módszereket kiegészítik a kísérletekben résztvevő tanulók által kitöltött kérdőívek feldolgozása, és a tanulók iskolai dokumentációinak tanulmányozása.

Eredmények. A számítógép kezelése nem okozott gondot a tanulóknak. A földrajz és természeti ismeretek tantárgyak egy-egy anyagrészét feldolgozó oktatóprogramok alkalmasak a kisegítő iskolai tanulók ismereteinek gyakorlati alkalmazásában a segítségnyújtásra.

A tanulókat motiválja ez a tanítási-tanulási forma. Figyelmet, kitartást, feladatmegértést igényel, fejleszt. Fokozza a tananyag elsajátítása során a bevést. Játékos ösztönző módon adja az ismereteket. Önállóságra nevel.

Hasznosíthatóság; következtetések. A vizsgálatok bizonyítják, a számítógép létjogosultságát a gyógypedagógia területén, a tanítási-tanulási folyamatban. További vizsgálatokra, szélesebb körű feltáró munkára ösztönzi a szakembereket. *Konkrét javaslatokat* tartalmaz a dolgozat erre nézve.

PÁLOSI KATALIN

ÜNNEPÉLYEK SZEREPE, FELADATA AZ ÁLTALÁNOS ISKOLA ALSÓ TAGOZATÁBAN

BPTIF

Dolgozatomban az ünnepekkel, ünnepélyekkel, s ezek rendezésének problémáival foglalkozom.

Mi is a céljuk, hol helyezkednek el a világnézeti nevelésben?

Milyen ünnepeket, ünnepélyeket tartunk az általános iskolában, ezen belül az alsó tagozaton?

Milyen problémák jelentkezhetnek ezek szervezése során? Foglalkozom az ünnepélyek tartalmi és módszertani kérdésével – forgatókönyvek elemzése alapján –, végül tapasztalataim alapján megpróbálok néhány javaslatot tenni az ünnepélyek tartalmasabbá, színesebbé tételére.

ELSŐÉVES MŰSZAKI FŐISKOLAI HALLGATÓK EGY SZEMÉLYISÉG VIZSGÁLAT TÜKRÉBEN

PMMF

A dolgozat bevezetőjében áttekinti a személyiségelmélettel foglalkozó kiemelkedő kutatók nézeteinek lényegét. Konkrét feladatául azt tűzi ki, hogy egy 3 évre tervezett kutatás első fázisaként képet alkot a főiskolára belépő elsőévesek aktuális személyiségállapotáról.

A vizsgálat CPI, Levenson és Tringer teszttel történt és az 1984-ben belépő hallgatók 85,7%-ára (298 fő) terjedt ki. A tesztek eredményeinek feldolgozása számítógépes úton történt. A CPI teszt alapján megállapítható, hogy a férfi- és nőhallgatók személyiségfaktoraiban több szignifikáns eltérés van. Ugyanakkor azonban mindkét nem elveti a konformizmus útján való teljesítményelérést. A teszt eredményei utalnak a pedagógus pálya elnöiesedésének következményeire is.

A Levenson kérdőívre adott válaszok értékelésekor kitűnt, hogy a főiskolán számolni kell a belépő hallgatók külső kontrollra való beállítottságával.

A Tringer-féle szorongás teszt eredményei a magyar átlagnak megfelelőek, de viszonylag sok (8,5%) neuroziszra hajlamos elsőévest jeleznek. Döntő többségüknek értelmiségi családi háttérük van.

Összefoglalásul megállapítható, hogy a főiskolán folyó nevelő munkában több figyelmet szükséges fordítani a nemek eltérő személyiségfaktoraira, az attitűdformálásra, a közösségek alakítására, valamint megoldandó a neuroziszra hajlamos hallgatókkal való foglalkozás feladata.

A VITA MINT NEVELÉSI MÓDSZER

BPTIF

A vitával, illetve annak kezdetlegesebb szintjével nap mint nap találkozunk a pedagógiai gyakorlatban. Dolgozatomban viszont a felsőbb fokon művelt, tudatosan megtervezett, előkészített és vitavezető irányításával lefolytatott vitákról írok.

Két fontos kérdésre keresem a választ:

- *Mi a vita szerepe a nevelőmunkában?*
- *Milyen módon alkalmazhatjuk a legeredményesebben?*

Tesztem mindezt azért, mert hazai összefoglaló jellegű szakirodalom e témában nem áll rendelkezésünkre, pedig tapasztalatokon alapuló tény a vitaszint módszer logikus gondolkodást, beszédkészséget, közösségi érzelmeket stb. fejlesztő hatása.

Vizsgáltam a vitának mint nevelési módszernek gyakorlati felhasználását kérdőívek segítségével és iskolai órákon megfigyelt, s hangszalagra rögzített viták elemzésével. A kérdőívet 2 fővárosi és 3 vidéki iskolában (Budapest II., X., Szerencs, Pápa, Sándorfalva) összesen 165 4. oszt. tanuló, valamint 20 pedagógus töltötte ki.

A feleletek értékelése alapján *következtetni lehet* a pedagógiai gyakorlatban jelenleg is érvényesülő vitamódszer hasznosságára. Meglepő eredmény, hogy a válaszadó tanulók 20%-a látja a vita hasznát, értelmét, de ennek ellenére mégsem szeret vitákban résztvenni. Őket azok a jelenségek riasztották vissza, amelyek a rossz vita velejárói: „belekeveredhetek valamibe”; „veszekedés lesz”; „úgyse sikerül jól a végén”; „büntetést kapunk”. . . ; viszont a megkérdezettek közel egynegyede helyesen ítéli meg a vita szerepét, mert „kiderül az igazság”; „sok értelmes dolgot tudunk meg”; „izgalmas” és „mindenki elmondhatja a véleményét”.

Mindezekért egészen biztos, hogy megéri a fáradságot a *jó vita vezetés metodikájának* gyakorlati elsajátítása a pszichológiai törvényszerűségeinek alapos megismerése.

PILLERNÉ BAKONYI ANIKÓ

VIZSGÁLÓDÁS A TANULÓK CSALÁDHOZ VALÓ KÖTÖDÉSE ÉS JÖVŐTUDATA KÖRÉBEN

BDTF

Iskoláink nevelő-oktató munkájában ma még szinte újszerű feladat a családi életre nevelés, pedig bevezetését és népesedéspolitikai kormányhatározat már 1973-ban elrendelte.

Ma még keveset tudunk a *hatékony* családi életre nevelés feltételeiről, a pedagógusok ez irányú *beállítódásáról*. Pedig ez az egyik legfontosabb feltétele. Tudományos Diákköri dolgozatomban *ezt kutattam*.

Mivel a téma komplex jellegű, ezért munkám során igyekeztem én is a *komplexitást* érvényesíteni.

Foglalkoztam továbbá a szaktanárok ez irányú tevékenységével. Utaltam a témához kapcsolódó szemléltetési eszközökre, különösen a legkorszerűbb ismereteket tartalmazó oktatófilmek alkalmazási lehetőségeire.

PINTÉR ARANKA

VÁROSLŐD KÖZSÉG ISKOLATÖRTÉNETE A SZÁZADFORDULÓIG

BDTF

POLGÁRNÉ MADARASI ZSUZSANNA

A VESZÉLYEZTETETT HELYZETŰ GYERMEKEK NEVELŐDÉSI HELYZETÉNEK ELEMZÉSE A DEVIANCIAKUTATÁS FOLYAMATÁBAN

JTIF

Az OPI által irányított deviancia-kutatás 2 éves vizsgálatainak részösszegezeként készült a dolgozat – egy TDK-csoportmunka keretében. *Célja:* feltárni két peremhelyzetű, veszélyeztetett környezetben élő tanuló közösséghez való viszonyát, érzelmvilágát. *Vizsgálati módszerei:* folyamatos regisztrált megfigyelés, egyéni beszélgetés, kérdőíves, ill. tesztes vizsgálatok: szociometria, családrajz, „a szülő viselkedésének észlelése”, „a bizalmi szerepet betöltő személy változása”, személyes törekvések és társadalmi célok a kívánságokban.

A dolgozat bevezető része az *elméleti alapvetést* tartalmazza: a téma társadalmi aktualitásait, a gyermekvédelem e részétárára vonatkozatható elméleti összetevőit, majd a kutatási célt és kutatási módszereket. A II. rész általános helyzetképet rajzol az osztályról, s a vizsgált két tanuló iskolai munkájáról, szociális kapcsolatairól. A III. fejezet fejt ki részletesen a deviancia-kutatáshoz kapcsolódó vizsgálatok részletesebb elemzését.

A IV. rész *összegezi* a kutatás eddigi eredményeit, majd javaslatot tesz a további feladatokra.

SIMON ATTILA

A FELSŐFOKÚ KÉPZÉS HATÁSA A BEILLESZKEDÉSRE AGRÁRSZAKEMBEREKNÉL

KATE

–MTK-MO

Megváltozott a mezőgazdasági termelés és kialakult az az *agrárértelmiségi réteg*, amely felnőtt e korszerű élelmiszergazdaság irányításához. Ehhez formálódni kellett az agrárfelsőoktatás intézményrendszerének is, hogy elegendő kvalifikált szakembert tudjon képezni.

Országos merítésű *szociológiai „panellvizsgálatokkal”* elemeztük a mosonmagyaróvári mezőgazdaságtudományi karon a pályakezdő agrármérnökök munkahelyi beilleszkedésének néhány szociológiai aspektusát. A vizsgálatok adataiból kiemeltük az egyetemi évek értékelését és megítélését.

A felmérések azt bizonyítják, hogy képzési rendszerünknek figyelembe kell venni, hogy mind nagyobb számban jelentkeznek agrártudományi egyetemekre olyanok, akiknek nagyon csekély a mezőgazdasággal kapcsolatos élményanyaguk. Megváltozott a pályakezdőket közrefogó szakmai és társadalmi környezet is, ezért a *munkahelyi beilleszkedés* idején hasznosítható ismeretanyagok (tartalmi és mennyiségi) a képzésben is változtatásokat követelnek.

Tovább kell erősíteni az egyetemek hivatásfejlesztő hatását és az egyetemi képzés alatt, az alapvető lexikális szakismeretek mellett, ki kell fejleszteni az eredményes mérnöki munkához szükséges *szintetizáló* és *integráló* képességrendszereket.

A céltudatos, társadalmi elvárásokhoz igazodó agrárfelsőoktatási képzési rendszer nagymértékben elősegíti az *eredményes* munkahelyi *beilleszkedést*, amely nemcsak egyéni, hanem vállalati és társadalmi érdek is.

SISKA JUDIT

CSOPORTKÖZI FOGLALKOZTATÁS A 3. OSZTÁLYOS NAPKÖZIS CSOPORTBAN

ACSJTIF

Tudományos diákköri dolgozatom megírásával az volt a célom, hogy a napközi otthoni nevelés feladatainak újszerűbb tevékenységkeretek közötti végrehajtását elősegítsem, a mai szűkös tárgyi keretek között folyó nevelőmunkát vidámabbá, kedvesebbé, vonzóbbá tegyem a gyerekek számára, és ötleteket adjak a kezdő és képesítés nélküli napközis pedagógusoknak.

A dolgozatban a szabadidős tevékenységek közül a csoportközi foglalkozást vizsgáltam. Az *elméleti megalapozás* után a *mellékletben* 18 foglalkozási tervet találhatók, melyeket Képzeltbeli utazások összefoglaló címmel az utazások témakör köré csoportosítottam.

Az utazás a gyermekek személyes, olvasmányos és filmes élményeire alapozva a képzelet szárnyán történik. A foglalkozások keretében a tanulók a világ legkülönbözőbb tájaira jutnak el az érdekesebbnél érdekesebb utazási eszközök segítségével. Egy-egy téma feldolgozásakor a gyermekek sok új ismerettel gazdagodhatnak, játékos formában tudásukat *gyarapíthatják* és elmélyíthetik. A foglalkozásokon lehetőség nyílik arra, hogy a tanulók több tevékenységforma közül *válasszanak*, és önállóan dolgozhassanak.

Remélem, hogy a tudatosan összeállított csoportközi foglalkozási program *kor-szerűbb* tevékenységformái jól szolgálják a napközi otthoni nevelés feladatainak végrehajtását.

SOÓS ATTILA

A ZÁRTLÁNCÚ TELEVÍZIÓ ÉS A VIDEOMAGNÓ ALKALMAZÁSÁNAK LEHETŐSÉGEI A PEDAGÓGUSKÉPZÉSBEN

DTIF

Dolgozatom egyik része a *zártláncú televízió* oktatásban való felhasználását vizsgálja, milyen lehetőségek és helyzetek adódnak a tanítás-tanulás folyamatában, amikor a televízióra feldolgozott ismereteket a hallgatók intenzívebb felkészülésére fordíthatjuk.

A *videotechnika* előnyeinek, hátrányainak részletes feltárásával mód nyílik arra is, hogy eldöntsük mikor alkalmazzuk azt az ismeretek átadásában, és mikor nem. Az elsőéves hallgatóknak a *logika tantárgy* könnyebb elsajátításához video-oktató-filmet készítettem, melyben a logikai műveleteket olyan gyakorlati példákon keresztül mutatom be, melyek a tanítási órákon szinte mindennap előfordulnak, de felismerésük tapasztalat hiányában mégis nehéz.

A film elkészítéséről a dolgozat második felében szólok, részletezem a különböző *logikai műveletek egymásutánosságát*, definícióját, valamint a forgatókönyvet. A filmet hallgatókkal megnéztem, majd *felmérést végeztem*, melyben számot adnak a tantárgyi teljesítménytudásukról, (kontroll csoporttal összehasonlítva), s kitöltöttek egy attitűd skálát, melyből megállapítható, az audióvizuális eszközökhöz (első-sorban a televízióhoz), valamint az így tanult anyaghoz való viszonyuk. (A felmérés még feldolgozás alatt van). A dolgozat végén feltüntettem a felhasznált irodalom jegyzékét.

A PÁLYAVÁLASZTÁS MOTÍVUMAINAK VIZSGÁLATA ÉS ELEMZÉSE A 7.–8. OSZTÁLYOS TANULÓK KÖRÉBEN

ACSJTIF

Dolgozatomban azt vizsgáltam, hogy milyen tényezők és előzmények határozzák meg és segítik az általános iskolában a pályaválasztás megalapozását. Ennek érdekében vizsgálatot végeztem egy városi és egy falusi iskolába járó gyermekek körében a motívumok felderítése céljából, valamint vizsgáltam az iskolák és úttörőcsapatok pályaválasztást megalapozó és segítő pedagógiai tevékenységét. Dolgozatomban a következő *főbb* kérdésekre kerestem a választ:

1. Milyen motívumok játszanak döntő szerepet a felsőtagozatban az egyes életpályák felé történő orientálódásban?
2. Hogyan segíti elő az úttörőcsapat a helyes pályaválasztást?
3. Milyen szerepet játszanak az osztályfőnöki órák a pályaválasztás előkészítésében? Ezen belül mi az osztályfőnök szerepe?
4. A városi jelleg és a mezőgazdasági környezet mennyire meghatározó a gyerekek pályaválasztásában, a társadalmi mobilizációban?

A *kutatás módszerei* voltak: dokumentum elemzés, ankét, vagy kérdőíves felmérés, statisztikai összegzés, mennyiségi és minőségi elemzés.

A *vizsgálat helye*: Mihályi Általános Iskola; Győr, Gyakorló Általános Iskola

A *vizsgálat ideje*: 1982. november

Vizsgált gyerekek száma: 103 fő

Főbb megállapításaim:

- A pályaválasztásban jelentős tényező a szülők példája, munkatevékenysége.
- Sok esetben a gyerekek nincsenek tisztában a választott pálya, szakma követelményeivel, nem ismerik megfelelően azt, hogy mit csinál az általuk választott szakmában dolgozó felnőtt.
- A pedagógus pályát semmilyen körülmények között sem választaná a gyerekek 14%-a. Érdemes lenne egy újabb kutatás keretében ezt tüzetesen megvizsgálni.
- A falusi környezetben élő gyerekek inkább követik pályaválasztáskor a szülők foglalkozásait, a hagyományokat, s előnyben részesítik a fizikai munkavégzést a városi gyerekekkel szemben.

A TANULMÁNYI VERSENY TÖRTÉNETE ÉS PEDAGÓGIAI ELEMZÉSE (TARTALMI ÉS SZERVEZÉSI KÉRDÉSEI)

HSMTF

Dolgozatunkat 4 nagy részre osztottuk:

- I. Bevezetés
- II. Tanulmányi verseny története
- III. Tanulmányi verseny szervezési tanácsai
- IV. Zárszó

Bevezetésünket *oktatáspolitikánk* időszerű kérdéseivel kezdtük, és ezen belül szóltunk a történelem tantárgy oktatásának feladatairól. Elemeztük a történelem oktatás és meghatározó feltételeinek viszonyát – itt a politikát és a tudományt, mint a két legfontosabb meghatározó tényezőt emeltük ki.

A II. nagy fejezetben a *tanulmányi verseny* történetét vezettük végig – először a szaktárgyi versenyek célját, anyagát, eredményességét, valamint a helyébe lépő TTUSZ pozitívumairól, és negatív problémáiról írtunk.

A III. fejezetben magát a versenyt tárgyaljuk. Ajánljuk egy konkrét történelmi verseny *forгатókönyvét*, anyagát, amelyhez szervezési tanácsokat adunk. Felsoroljuk benne a verseny szerkezetét.

Az utolsó fejezetben pedig megindokoljuk ajánlásunkat. Mi úgy ítéljük meg, hogy eredményesebb lenne az elsőkélyesedett TTUSZ helyébe a tanulmányi versenynek általunk javasolt formáját alkalmazni. Ez enyhítene a tanárok és a tanulók leterheltségén, de ugyanolyan felkészülést, tudást igényel, valamint játékos kedvet igényel, mint a TTUSZ.

SÜLE ANIKÓ

ELŐVIZSGÁLAT A VIZUALIS ÉSZLELÉS ÉS AZ OLVASÁSI KÉPESSÉG KÖZÖTTI ÖSSZEFÜGGÉS FELTÁRÁSÁRA

KTIF

„Az olvasást ismeretközlő és informáló szerepe kultúránk és munkánk nélkülözhetetlen eszközévé teszi. ... Elsajátítása erősen befolyásolja a gyermek későbbi iskolai teljesítményét a többi tárgyban” írja *Mexner J. – Jusztné Kéry Hedvig*: Az olvasástanítás pszichológiai alapjai című könyvében.

Nekünk, leendő pedagógusoknak ismernünk kell, melyek azok a pszichikus folyamatok, amelyek meghatározó jelentőségűek az olvasás tanulásánál. Ennek feltárása érdekében *észlelésen* alapuló teljesítmény vizsgálatok elvégzésére vállalkoztam. *Feltételezésem* szerint összefüggés van az egyes tanulónál a rajzos feladatok teljesítésének szintje és az olvasásban elért eredményei között. Feltételezésem igazolására a következő vizsgálatokat választottam:

Goodenough-féle emberrajz, *Bender* próba, *Frostig*-teszt, verbomotoros olvasás és szövegértés vizsgálata.

Vizsgálati adataimat értékeltem, elemeztem, s ezek alapján megállapítható, hogy az olvasási képesség és a vizuomotoros teljesítmény közötti összefüggés érdemes a további vizsgálatra.

Szükséges tehát az iskolára való felkészítés folyamatában az észlelésen alapuló vizuomotoros mozgás intenzív fejlesztése, mert ezzel megteremtjük az alapokat az olvasás, írás tanulásához.

SZABÓ JULIANNA – TÓTH ÁGNES

A KISISKOLÁSOK NYÁRI MOZGALMI MUNKÁJÁNAK ÚJ LEHETŐSÉGEI

BPTIF

Dolgozatunkban a *mozgalmi nevelés egyik területével*, a kisdobosok nyári táborozásával foglalkozunk.

Megvizsgáljuk a kisdobostáborok szervezésének elméleti alapjait, s azt, hogy a mozgalmi nevelés célkitűzései hogyan valósulnak meg a gyakorlatban.

Egy konkrét tábori élményünk alapján elemezzük, hogyan lehet újszerű formában érdekesebbé, színesebbé, izgalmasabbá tenni ezt a szervezett időtöltési formát. Módunk nyílt arra, hogy egy kissé rendhagyó kisdobostábor szervezésének előkészületeitől fogva a tábor végéig, figyelemmel kísérjük és mi is részt vegyünk ebben a munkában.

Módszerünk a megfigyelésen túl a kérdőíves vizsgálat, s az ezt kiegészítő beszélgetés volt.

A kérdőívet olyan személyek töltötték ki, akik a vizsgált ill. az egyéb táborokban nyaraltak, nyaraltattak. Kiemelten elemeztük a kisdobostábor programjainak népszerűségét, mennyiségét, a nevelők részvételét az előkészületi munkákban, s a táborvezetőség tagjai közti kapcsolatot.

Ezeknek az adatoknak a birtokában *próbáljuk megfogalmazni* a kisiskolások nyári mozgalmi munkájának új módjait, lehetőségeit.

GYERMEKVEZETŐK HELYZETE AZ ÚTTÖRŐCSAPATBAN

BDTF

Dolgozatunk témája: gyermekvezetők az úttörőmozgalomban. Mi e kérdéskörnek nem foglalkoztunk minden részletével, hanem a választások körülményeit elemeztük, és azt, hogy a vezetők kiválasztása megfelel-e a közösség szerkezetében elfoglalt tényleges helyének. Mindketten voltunk ifivezetők, és az ott tapasztaltak azt mutatták, hogy a *gyermekek közül vezetők kiválasztása*, képzése és munkájának megszervezése sok problémát okoz az úttörőcsapatoknál. Ezért vizsgáltuk meg a probléma összetevőit. Az elővizsgálat során iskolai és könyvtári foglalkozásokon, valamint az úttörőtanács összejövetelein vettünk részt. A vizsgálati anyag összeállítását után a toronyi és a jáki úttörőcsapatnál kezdtük meg a munkát. Két 6. és két 8. osztály, valamint a két úttörőtanács tagjai töltötték ki a kérdőíveket. Ugyanitt beszélgetéseket is folytattunk, valamint a családi helyzettel összehasonlítottuk. Így a *közösségek rejtett hálózatát* és a közösségek normarendszerét is meg tudjuk állapítani.

Az ezekből levont következtetések nagyon sokrétűen felhasználhatók további munkánk során. Ezekből néhány:

- Kisebbségi létszám esetén könnyebben alakul, fejlődik a közösség.
- A szerepek nem differenciálódnak kellően. Ennek oka az ilyen irányú nevelés hiánya.
- Minél magasabb funkciót tölt be a gyermekvezető, annál több kritériumnak kell megfelelnie.

ISKOLATÉVESZTŐK A KÖZÉPISKOLÁKBAN

JATE

A dolgozat a közoktatáspolitikai dokumentumokban megfogalmazott, a középiskolai képzés első szakasza utáni „korrekciós irányváltás” igényét vizsgálja 4 gimnázium és 4 szakközépiskola 2. és 4. osztályos tanulóinak kérdőíves megkérdezésével.

A felmérés adatai szerint az *egységes alapú középiskola* kialakítása reális tanulói igények kielégítését szolgálná. A vizsgálatba bevont iskolákban – elsősorban a gimnáziumokban – figyelemre méltóan magas azoknak a fiataloknak az aránya, akik *korrekciós irányváltási* lehetőség esetén képességeiknek, adottságaiknak inkább megfelelő irányban folytatnák, illetve fejtenék be tanulmányaikat.

A korrekciós igényeket nagyrészt az általános iskola után választott intézménytípusnak való megfelelés (tanulmányi eredmény, az érdeklődésnek megfelelő tananyag, továbbtanulási elképzelések) motiválják. A tanulmányi eredmény alacsonyabb szintje a gimnazistáknál a szakközépiskolai képzés iránti érdeklődéssel párosult. A szakközépiskolások körében zömmel a jó tanulók körében találkozhattunk korrekciós törekvésekkel. A jó tanulók közül többen a gimnáziumi tanulmányok mellett döntenének, ha arra lehetőségük adódna. Figyelemre méltó, hogy a nagyobb városokban működő, színvonalasan oktató, a felsőfokú felvételekre jobban felkészítő gimnáziumokban alacsony az *iskolatévesztők* aránya.

A vizsgálat adatai jelzik, hogy az általános iskolát követő intézményválasztásban, a gimnáziumi vagy szakközépiskolai továbbtanulásban az általános iskolai eredmények játszanak döntő szerepet. A tanulmányi eredmények azonban – a középfokú intézmények magasabb elvárása miatt – módosulnak, így értelemszerűen változnak a pályaelképzelések is. Jelenlegi iskolarendszerünk azonban nem, vagy csak nehezképpen (különbözeti vizsgák beiktatásával) teszi lehetővé az iskolatévesztés utólagos korrigálását.

SZVITYEL JUDIT

AZ ÓVÓNŐKÉPZŐS HALLGATÓK SZEMÉLYISÉGÉNEK PEDAGÓGIAI-PSZICHOLÓGIAI VIZSGÁLATA

KOI

Dolgozatomban az ember személyiségével, az alakuló, alakítható pedagógusszemélyiséggel próbáltam foglalkozni, s valamiféle eredményre jutni.

A bevezetőben néhány gondolatot emelek ki, magáról a személyiségről, komplex fogalomköréről.

ALLPORT amerikai pszichológus nem kevesebb, mint 50 meghatározást gyűjtött össze, amelyek a személyiség lényegével, struktúrájával, kialakulásával kapcsolatosak. Ez a tény is azt bizonyítja, hogy mennyire nem egyszerű meghatározni a személyiséget, mint fogalmat. A történelem és a pszichológiai vizsgálódások során igen sokan megpróbálkoztak több-kevesebb sikerrel a fogalom definiálásával. Születtek így jobb és kevésbé jó, elfogadhatónak vélt és elfogadhatatlannak minősített meghatározások. Példaként említek néhány nevet a kutatók közül: W. Stern, Rubinstein, Rókusfalvy, Freud, Kurt Lewin, Cattell, Kovaljov, Gegesi Kiss Pál és Allport. A felsorolt névsor korántsem teljes, csak egy-két név azok sorából, akik valamilyen módon megfogalmazták a személyiség definícióját.

Számunkra leginkább elfogadott meghatározást a *Pedagógiai Lexikon* tartalmazza. Ezt ismertetem a következőkben.

A személyiség fogalmának ismertetése után bemutatom a mintát, a kísérleti személyeket. Majd ismertetem azokat a módszereket, eljárásokat, amelyeket dolgozatom megírása során felhasználtam. A sok lehetséges módszer közül hármat választottam ki. Mégpedig a kérdőívet, beszélgetést és a megfigyelést. Röviden indoklom, hogy miért e három módszerre esett a választásom.

A továbbiakban rátérek dolgozatom fő részére, a kérdőívekben megfogalmazott kérdésekre kapott válaszokra. Rövid elemzést, értékelést nyújtok a kapott válaszokról. Befejezésül elmondom következtetéseimet, amelyek megfogalmazódtak bennem dolgozatom írása közben.

Hivatásszeretet, hivatástudat, életpálya; e szavak csodálatosan szép jelentést fejeznek ki. A pedagógusképző intézetek nevelőmunkájának fontos és fő feladata a hallgatók felkészítése az élethivatásra, annak betöltésére. Az intézet nevelőmunkája nyújtja a legtöbbet annak érdekében, hogy a hallgatókban olyan személyiségjegyek, tulajdonságok alakuljanak ki, amelyekre az óvónői pályán szükség van. Az óvónői pálya speciális tulajdonságokat igényel. Ilyen a gyermekismeret, gyermekszeretet, amely beépül az óvónői személyiségbe. A hallgatók pályához kötődését a családi

közösségben és a társadalmi életben szerzett élmények és tapasztalatok teljes köre alakítja. A felgyorsult társadalmi mozgások dinamikusabbá válása azt igényli a pedagógusképző intézményekben folyó – hivatástudat megerősítését elősegítő – nevelőmunkától, hogy a pedagógusok képesek legyenek a hallgatók harmónikus és sikeres életpályájának minden feltételét megteremteni, amelyért érdemes dolgozni.

TAKÁTSNÉ CZAP ÉVA

A SZÜLŐK ÉS PEDAGÓGUSOK EGYÜTTMŰKÖDÉSE

BPTIF

Az együttműködést a *családi életre* nevelés témájára szűkítettük le. Először ennek előzményeivel, céljával és feladataival, tényezőivel foglalkozunk tömören.

Saját vizsgálatunk a családokban történő családi életre nevelés helyzetét igyekszik elsősorban feltárni különböző módszerekkel (interjúk, gyermekrajzok elemzése, egy konkrét család belső életének jellemzése).

Nagyon érdekelt bennünket a családi életre nevelés *iskolai megoldása* is. Ezért tanítónők ilyen gyakorlati tevékenységét vizsgáltuk. Módunk volt megismerni tanítóképző főiskolai hallgatók véleményeit is e témáról.

Arra törekedtünk, hogy TDK dolgozatunk a konkrét gyakorlati lehetőségeket, *megoldási módokat* tárja fel, hogy segítséget nyújthassunk szülők és pedagógusok családi életre nevelő munkájához.

TARICSKA JÁNOSNÉ

A ROMÁN NEMZETISÉGI OKTATÁS INTÉZMÉNYRENDSZERÉNEK ALAKULÁSA 1945–1961 KÖZÖTT

DTIF

A dolgozat levéltári kutatómunka során talált dokumentumok és folyóiratokban megjelent tudósítások, riportok alapján vázolja a *román nemzetiségi oktatás alakulását a felszabadulástól 1961-ig*. A dokumentumok feldolgozását kiegészíti azzal, hogy részletesen elemzi a nemzetiség fogalmának történeti alakulását és az 1945 utáni nemzetiségi politikát. Részletesen ismerteti a román nemzetiség jellemzőit *Békés és Hajdú-Bihar megyében*, felhasználva a megyei tanácsok elemzéseit és a Magyarországi Románok Demokratikus Szövetségének kongresszusi beszámolóit, jelentéseit. Bár a dolgozat témája a román nemzetiségi oktatás intézményrendszerének alakulása, az elemzés során nem kerülhető el az ideológiai, szociológiai, kultúrpolitikai vonatkozások feltárása. Az intézményrendszer alakulását nem a környezetből kiragadva vizsgálja. A megközelítés elve, hogy *az oktatási intézmény a legfontosabb színtér a nemzetiségi tudat alakítására, a hagyományok átörökítésére*. Ez az oktatási rendszer a nemzetiség tagjaival a legközvetlenebb kapcsolatban van, így felelőssége a nemzetiség életének alakulásában fokozott. Ez a kiépült hálózat jelentős *speciális feladatait a magyarországi egységes oktatási rendszer részeként oldja meg*.

TÓTH MÁRTA

FOGYATÉKOS GYERMEKEK INTEGRÁLT OKTATÁSÁNAK
LEHETŐSÉGEI
(KÜLÖNÖS TEKINTETTEL A MOZGÁSFOGYATÉKOSOKRA)

BPTIF

A dolgozat megírásának elsődleges célja: a *tanítói attitűd befolyásolásával* elősegíteni az integráció ügyét. A bevezető fejezet az indítatásról szól. A következőkben elengedhetetlennek tartottam a „*rokkantállapot*” *pszichológiájának*, illetve alaptételeinek ismertetését, hiszen ezen keresztül lehet leginkább közelkerülni a fogyatékos emberhez. A „*Beiskolázás*”, a „*Tanítás-tanulás*” és a „*Habilitáció, rehabilitáció*” című fejezetekben az általam megismert jelenlegi lehetőségekről számolok be, leginkább a mozgásfogyatékosok szemszögéből. A *fogyatékosokkal szemben megnyilvánuló társadalmi reakcióknak* döntő szerepük lehet az integráció elérésében. Ennek a viszonyulásnak egy szeletét szerettem volna megismerni egy *kérdőíves vizsgálattal*. Az eredmény nagyon figyelemreméltó: a megkérdezettek (66, közép- és felsőfokú végzettségű személy) nagyobb része szükségesnek érzi – és késznek mutatkozik az együttműködésre a fogyatékosokkal. A dolgozat tulajdonképpen fő témáját az utolsó előtti fejezet tartalmazza. Az *integráció amerikai és svéd modelljén keresztül* ismertetem az integráció elvét, megvalósulásának feltételeit, és helyét az oktatási rendszerben. A megvalósult integráció mellett igyekeztem bemutatni azt is, hogy *Magyarországon milyen lehetőségei vannak az integrált oktatásnak*, illetve a jövőben mi valósulhat meg az elképzelésekből. A befejezés az integráció megvalósításának fontosságát és ebben a tanítók szemléletének szerepét, a *tanítók feladatát* hangsúlyozza.

VÁLYI JUDIT

AZ ÓVODAI NEVELÉS ELMÉLETE ÉS GYAKORLATA
KÜLFÖLDÖN

HOI

Minden ország törekszik arra, hogy megismerje a külföldi nevelési rendszerek tevékenységét, s a tapasztalatokat átvegye, mert ezzel saját nevelési gyakorlatát tökéletesíteni, fejleszteni tudja.

A *külföldi óvodai nevelés* elmélete és gyakorlata segítheti a *magyar óvodai nevelés* feladatainak megoldását.

Jelen dolgozatunkban arra vállalkoztunk, hogy bemutassuk azokat a törekvéseket, amelyek számunkra – a személyiségfejlesztés szempontjából – igen tanulságosak lehetnek.

A problémakört az alábbi szempontok szerint elemeztük:

- Milyen a *különböző országok* óvodás korosztályának intézményes ellátása?
- Az óvodapedagógia általános kérdései.
- Az óvodai nevelés fő feladatai, eszközei.
- Az óvodai és a családi nevelés kapcsolata.

VIGH LILLA

A SZABADIDŐ HASZNOS ELTÖLTÉSÉRE NEVELÉS LEHETŐSÉGEI AZ ÚTTÖRŐMOZGALOMBAN

DTIF

A kérdésnek elsősorban *gyakorlati jelentősége* van a pedagógiai munkában. Napjainkban egyre inkább átalakul a szabadidő rendszere. Ez mind a felnőttek, mind a gyerekek életében jelentős változásokat hoz. *Feladatunk*, hogy ezekre a változásokra felkészítsük az embereket. Ezt a felkészítést már a gyermekkorban el kell kezdeni. *Cél*: A szabadidő felhasználása terén kifejtett erőfeszítéseket össze kell hangolni. El kell érni, hogy az iskola, az úttörőcsapat és a család együttműködjön. Az így kifejtett tevékenységek továbbfejlesztése esetén az úttörőmozgalom képes a szabadidős tevékenység irányítására anélkül, hogy az önkéntesség elvét megsértene.

A vizsgálat helye: Újszentmargitai Általános Iskola, Bocskai István Általános Iskola, Debrecen.

Az alkalmazott módszerek: dolgozatom kérdőíves módszerre épült, s ezt egészítette ki a fogalmazásos forma.

A vizsgálat eredményei alapján levonható főbb következtetések, feladatok:

1. Szervesen integrálni kell az iskolai szabadidő-foglalkoztatást orientáló tevékenységeket.
2. Módszertani útmutatást kell kidolgozni arra, hogy az iskolák ezen a területen hogyan fejlesszék tevékenységüket belső erőforrásaik kiaknázására, és külső segítség igénybevétele útján.
3. A szülők körében erősíteni kell a pedagógiai propagandát a gyermekek szabadidős-tevékenysége iránti felelősség, megértés, igényesség és az iskolával való együttműködés fejlesztése érdekében.

Pszichológiai szekció

BAGI GYÖRGYI

MUNKAÉRTÉK VIZSGÁLAT A BDGMF HALLGATÓI KÖRÉBEN

BDGMF

A szerző a Super-féle munkaérték vizsgáló eljárással I. éves és végzős üzemmérnök és műszaki tanárjelölt főiskolai hallgatók körében végezte vizsgálatait. A vizsgált minta 159 főből állt. Dolgozatában az irodalmi áttekintés után bemutatja vizsgálatának eredményeit, majd azt értelmezi. A vizsgálati eredményeket összeveti az Országos Pályaválasztási Intézet által készített pályaleírásokkal. Az eredeti Super módszeren túl a hallgatóknak kérdéseket tett fel a családjukban – ahol nevelkedtek – uralkodó szociális klímára és vizsgálati eredményeit ezekkel való összefüggésben is elemzi. Ugyancsak elemzi a szülők iskolai végzettsége, valamint a vizsgált személyek iskolatípusban való végzettségével összefüggésben az eredményeket. Általános megállapítás, hogy az egész populációnál az esztétikum, mint érték elutasított és az altruizmus sem kap megfelelő helyet az értékrendben. Ugyancsak jól megmutatkozik, hogy sem a műszaki pálya, sem a pedagóguspálya ma nem rendelkezik kellő presztizzsel, mert a hallgatók, akik e pályára készülnek alacsonyra értékelik a presztizst. Tehát a presztizst preferálók nem erre a főiskolára jelentkeztek.

BÁNFAI BEÁTA – BODOR PÉTER

A MEGÍTÉLÉSI HELYZET HATÁSA NYELVHELYESSÉGI ÍTÉLETEKRE

ELTE–BTK

A kísérlet a nyelvi intuíciónak a nem-nyelvi tényezőit vizsgálja olyan helyzetben, ahol eldönthető, hogy változtatható-e az intuíció azzal, hogy az introspekciónkat felerősítjük. A kísérlet közvetlen motivációja CARROL, BEVER, POLLACK egy vizsgálata volt, amely a mondathasonlósági ítéletekben történő önreflexió modellálására kísérleti változóként tükröt alkalmazott. Jelen kísérlet a reflexió felerősítésén túl azt is nézi, hogy az intuíció hogyan változik a stigmatizált és hiperkorrekciót előhívó mondatok tekintetében. A kísérleti személyek két csoportjában tíz-tíz egyetemi hallgató vett részt. A nyelvhelyesség szerinti megítélést egy ötfokú skálán illetve egy háromfokú bizonytalansági – ill. szigorúsági skálán jelölték. A ksz.-ek egyik csoportja előtt egy tükör volt – véletlenszerűnek ható kontextusban – a másik csoport előtt a tükröt megfordítottuk. A mondatok számozásának kódját a tükrökre ragasztottuk. Harmadik helyzetben a csoporthatást vizsgáltuk; további tíz kísérleti személy csoporthelyzetben egyénileg oldotta meg a feladatot. Eredmények: globálisan, szignifikánsan több mondatot fogadtak el a tükör előtt ülő kísérleti személyek, aminek háttere egyrészt a grammatikalizálásban, másrészt az interperszonális nyitottságban keresendő.

Ugyanakkor a mondattípusonkénti elemzésben kiderül, hogy a tükör előtt ülő csoportnál nem egyszerű normalazulásról van szó, hanem a grammatikusság konzekvensebb érvényesítéséről.

BELIK ÁGNES

A KREATIVITÁS ÉS A PEREMHELYZET ÖSSZEFÜGGÉSE A TANULÓK ÉRTÉKRENDSZERÉBEN

ELTE–ÁITK

A dolgozat problémafelvetése A. J. Cropley gondolata: „okunk van azt feltételezni, hogy a jellegzetesen nem kreatív gyerekre jellemző személyiségjegyek és viselkedésmódok felülértékelődnek”. Felmérésem (mely 795 általános iskolai tanulót érintett) két kiemelt kérdésre összpontosított: a társaik által kreatívnak ítélt tanulók csoportbeli pozíciójának elemzésére, valamint a peremhelyzetű tanulók és az osztály értékrendjének összehasonlító vizsgálatára. A több szempontú szociometria mutatkozott a legmegfelelőbb módszernek, melyet – osztálynaplóból nyert – egyéb adatokkal is kiegészítettem. A feldolgozás során külön táblázatba gyűjtöttem a kreatívnak ítélt és a peremhelyzetű tanulók adatait, és ezt vettem részletesen elemzés alá. Az összefüggések kibontása az alábbi eredményeket hozta: a társaik által kreatívnak vélt tanulók közösségben elfoglalt helyzete megfelelő, valamint a peremhelyzetű tanulók és az osztály értékrendjének különbözősége pedagógiai szempontból pozitívan felhasználható tartalmat hordoz magában. A feltárt összefüggéseknek arra kellene ösztönözniük, hogy még jobban odafigyeljünk a kreatív gondolkodású tanulóakra. Amit egy osztálynyi „gyerekszem” észrevesz és értékkel, azt a „tanárszemnek” sem szabad figyelmen kívül hagynia. A peremhelyzettel kapcsolatban kiemelem, hogy mennyire erős koncentrációt igényel a pedagógusoktól, hogy az osztály értékrendje a kívánt irányba fejlődjön – mert ellenkező esetben olyan tendenciák jutnak érvényre, amelyek a pozitív értékrenddel bíró tanulók kirekesztését eredményezik. Az összefüggések értelmezése meggyőzött arról, hogy valóban „élő” problémákat kezdtem boncolgatni, és arról is, hogy ezek megoldhatóak. Csak éppen fokozott figyelmet igényelnek a pedagógusoktól!

BERÉNYI GYÖRGYNE

AZ ANYA–GYERMEK KAPCSOLAT HATÁSA AZ ALSÓ TAGOZATOS GYERMEK SZORONGÁSÁRA

DTIF

A dolgozat célja, az anya–gyermek kapcsolat Wyatt-tesztrel értelmezhető oldalai és a gyermek szorongása közötti összefüggés feltárása. Mely faktorok növelik az alsó tagozatos tanulók szorongását, milyen nembeli különbségek jelentkeznek, hogyan befolyásolja a testnevelés tagozat az anya–gyermek viszony gyermeki átélését, hogyan hat szorongási szintjükre? A vizsgálat tartalmaz a Wyatt-teszten kívül két szorongási kérdőívet, amellyel a tanulók vonás – és állapotszorongási szintje mérhető, illetve a családrajz módszerének a témához kapcsolódó értékelési szempontok szerinti bírált változatát. Az adatok értékelésénél a matematikai statisztika módszereit használtam. A kapott eredmények alapján szoros összefüggést tapasztaltam az anya leértékelése (MD-faktor) és gyermek szorongása között. Nemenkénti eltérést vizsgálva, a fiúk szorongása az anya leértékelésével, a lányoké a távolságtól való félelemmel mutat szignifikáns összefüggést. A testnevelés tagozatos tanulók szorongási szintje alacsonyabb, kevesebb az anya leértékelésére utaló adat. A dolgozat alapul szolgálhat egy nagyobb létszámú vizsgálathoz, amely több irányban továbbfejleszhető. Hasznos lehet pl. a Nevelési Tanácsadó számára, de összességében nagy részegységeit felhasználva a pedagógus számára is, egyrészt a gyerekek szorongási szintjének megítéléséhez, másrészt a problémás gyerekek kiszűrésére. Segítséget adhat az egyes gyermekekkel szembeni megfelelő magatartás kialakításában.

BERNÁTH LÁSZLÓ

A LEXIKAI TAGADÁS HATÁSA LOGIKAI DÖNTÉSEKBEN

ELTE–BTK

Tagadó típusú mondatok igazságértékének eldöntése tovább tart, mint az állító típusúaké. További hatása van a mondat igazságértékének. Wason és Johnson-Laird (1972) arra a következtetésre jutottak, hogy tagadó típusú mondatok igazságértékének eldöntése esetén egy mentális törlést végzünk, elhagyjuk a „nem” szót, az így kapott állító típusú mondat igazságértékét eldöntjük, majd a kapott eredményt negáljuk. Az alapkísérletben egyszerű kijelentéseket használtak, melyek predikátuma a „páros” vagy a „páratlan” szó volt. Eredményül azt kapták, hogy a tagadó-igaz típusú állítás igazságértékének eldöntése igényli a leghosszabb időt. Ezt az interakciót (tagadó-igaz nehezebb, mint a tagadó-hamis) a mentális törléssel magyarázták. Egy kísérletet végeztem az iskolaszámítógép felhasználásával, annak eldöntésére, hogy nincs-e interakció az állító-tagadó és az igaz-hamis szint között, valamint annak megvizsgálására, hogy van-e hatása a lexikai tagadásnak. Az eredmények azt valószínűsítik, hogy nincs interakció, és a páros-páratlan szintnek jelentős főhatása van.

BETLEHEMI TÜNDE

KÜLÖNBÖZŐ ÉLETKORÚAK ÉRTÉKEINEK PSZICHOLÓGIAI VIZSGÁLATA

JGYTF

A vizsgálatot 175 probanduson végeztem el háromféle módszer segítségével. Az értékelés többféle szempont szerint történt:

1. A városi és falusi általános iskolákban tanuló gyerekek értékeinek összehasonlítása (külön 7–7. illetve 5–5. oszt.-ban).
2. A 7. osztályos, ill. 5. osztályos tanulók értékeinek összehasonlítása (külön külön a falusi és a városi általános iskolában).
3. Általános iskolás és középiskolás gyerekek értékeinek összehasonlítása.
4. Azonos életkorú fiúk és lányok értékeinek összehasonlítása.

A vizsgálat eredményeinek összegzése után eredményeimet összehasonlítom az irodalmi eredményekkel. Megvizsgálom, hogy a saját következtetésem miben egyeznek, ill. miben különböznek a mások által végzett vizsgálatok eredményeitől.

BÓTA MARGIT – VERESS KLÁRA

A PASSZÍV PARADOXON VIZSGÁLATA A MAGYAR NYELVBEN

ELTE–BTK

Két módszert használtunk a passzív paradoxon vizsgálatára. Két mondatot, mindkettőt aktív és passzív szerkezetben, egyenes és fordított sorrendben felolvasás után 4x15 kísérleti személlyel rajzoltattuk le. Értékeljük a rajzokon szereplő tárgyak (a mondat alanya-tárgya) méretarányát, viszonylagos pozícióját, rajzolási sorrendjét és a rajzolás után visszakérdezett mondat esetleges torzításait. Kísérletünk eredményeit összehasonlítottuk egy gyerekanyagon végzett hasonló kísérlet eredményeivel. Azt találtuk, hogy a mondat alanyának hangsúlyozottsága feltétele a szórendi hatásnak. A magyar nyelvben, ellentétben az angolal, a mondat szórendje jobban kifejezi a fontosságot, mint az aktív-passzív szerkezet.

CSIBA ERZSÉBET

A HOSPITALIZÁCIÓ FELISMERHETŐ TÜNETEI ÉS MÉRTÉKE A KÓRHÁZI KEZELÉSBEN RÉSZESÜLT 6–10 ÉVES TANULÓKNÁL. A POSZT-HOSPITALIZÁCIÓS ÁRTALMAK MEGSZÜNTETÉSÉNEK LEHETŐSÉGEI

AC SJTIF

Dolgozatomban a kórházi kezelés alatt álló 6–10 éves gyermekeket ért hatásokat próbáltam nyomonkövetni. Hipotézisem volt, hogy a kórházi kezelés a gyermekek személyiségében változásokat idéz elő. A kórház hatásait, s a káros hatások megszüntetésének lehetőségeit kívántam vizsgálni, valamint a kórházi kezelés alatt álló gyermekek személyiségébe esetleges pozitív hatások beépülését kutattam. Dolgozatom első része irodalmi összegezést tartalmaz, abba a rendkívül kevés irodalomból, ami e témával kapcsolatos. Néhány kutató foglalkozott a kórházi ártalmak okainak feltárásával, a post-hospitalizációs okainak keresésével. A hospitalizációs ártalmak csökkentésére számos lehetőség nyílik. Ezt kívántam feltárni 2 kórházban (Budapesten a II. sz. Gyermekklinikán és Mosonmagyaróvárott a Városi Kórház Gyermekosztályán) végzett vizsgálatokkal. A két kórházban végzett megfigyeléseim egyben komparatív jellegűek is. Képet kaptam arról, miként élnek jelenleg Magyarországon az adott lehetőségekkel, egyrészt egy szinte mintának tekinthető klinikán, másrészt egy kisvárosban működő kórházban, ahol bár a lehetőségek adottak, a kezdő lépéseket megtették, de számos terület lehetőségei kihasználatlanul állnak. A hospitalizációs és post-hospitalizációs tünetek kutatásánál 5 gyermeket vizsgáltam. A vizsgálatok hipotézisemet igazolták. Részben igazolódott az a feltevés is, miszerint a kórházban pozitív hatások is beépülnek a gyermek személyiségébe. Ez utóbbi kutatása azonban még számos vizsgálatot követel, erre a dolgozat keretében nem vállalkozhattam. Lehetőségeket kívántam megvilágítani, további kutatás szükséges ahhoz, hogy a gyermeki személyiségfejlődés és a kórház kapcsolata megvilágosodjék.

DULL ANDREA – GAVALLÉR ANDREA

EMLÉKEZÉS KOMPLEX MOZGÁSSOROKRA

KLTE–BTK

Kísérletünkben a következő kérdésekre kerestünk választ.

1. A verbális tanuláshoz feltárt elsődleges és másodlagos organizációs elvek illetve belső sémák alkalmazhatók-e a komplex mozgássorokra való emlékezésben?
2. Kimutatható-e szignifikáns különbség a nemek között a szerveződésben?

Hipotézisünk a következő volt: implicit összefüggésű, véletlen sorrendben exponált mozgássor kötetlen felidézésekor szerveződés mutatható ki, hasonlóan a verbális emlékezéshez. Kísérletünkben egy filmet vetítettünk le a személyeknek, melyen egy 99 elemből álló mozgássor volt látható. A mozgáselemek véletlenszerűen követték egymást. A k. sz.-nek ezt a mozgássort kellett felidéznie. A mozgássorok elemzésekor kapott eredmények:

- az elsődleges organizáció szerepe a komplex mozgássorokra való emlékezésben kismértékű.
- a másodlagos organizáció ezzel szemben jelentős mértékben kimutatható. Az eredmények felhívják a figyelmet arra, hogy a verbalitás közvetítő funkciójú lehet.
- nemek között szignifikáns különbséget semmilyen vonatkozásban nem sikerült kimutatni.
- a felidézés aktív jellege arra utal, hogy esetleg az összetett mozgásokra való emlékezésben is beszélhetünk sémaképzési folyamatról.

KORASZÜLÖTT CSECSEMŐK UTÓVIZSGÁLATAI

BGGYTF

Dolgozatunkban kissúlyú újszülöttek csecsemőkori utóvizsgálatai által nyert adatok feldolgozását végeztük el. A csecsemők pszichomotoros fejlettségi szintjét, további fejlődési irányát tekintettük át. Választ kerestünk arra a kérdésre, hogy milyen már viszonylag rövid időn belül is látható változást eredményez a korán elkezdett speciális gondozás, tanácsadás, terápia. Dolgozatunkban 119 csecsemő adatait dolgoztuk fel. A csecsemők között vannak idő előtt született, de méhen belül jól fejlődött, idő előtt sorvadtan született, és időre, de sorvadtan világra jött újszülöttek is. A vizsgált csecsemőket a következő szempontok alapján mutatjuk be: nem, gest. hét, születési súly, diagnózis. A csecsemők pszichomotoros fejlettségi szintjét a Denver fejlődési skála segítségével tekintettük át. Megpróbáltunk választ keresni arra a kérdésre, hogy vajon milyen tényezőknek van meghatározó szerepük a kóros fejlődés létrejöttében s ez a patológiás fejlődés mennyire progrediál, vagy a kellő időben történő beavatkozással a folyamat visszafordítható, „normális” irányba terelhető. Megállapítottuk, hogy a csecsemők döntő többsége sokat fejlődött, lassan elérte a „normális” fejlettségi szintet, kivéve néhány esetet, ahol igen súlyos idegrendszeri károsodás, kromoszomális vagy teratogén tényezők hatására bekövetkezett fejlődési rendellenesség található.

KISISKOLÁSKORÚ 4. OSZTÁLYOS TANULÓK BARÁTSÁG- KÉPÉNEK, ILL. BARÁTVÁLASZTÁSI MOTÍVUMAINAK VIZSGÁLATA

ESZTIF

A dolgozat bevezető része a barátságról, ill. a gyermekkori barátságokról szól. A következőkben kisiskoláskorú tanulók barátválasztási motívumait vizsgáltunk. A vizsgálat során három módszert alkalmaztunk:

1. Kérdőív kitöltése (konkrét barátira, nemre, tevékenységi formákra stb. utaltak a kérdések)
2. Bemutatom a barátomat c. fogalmazás készítése
3. Tulajdonságlista kitöltése

A vizsgálatokat két városi általános iskola 4. osztályában – Esztergomi Tanítóképző Főiskola Gyakorló Ált. Iskolájában, és az esztergomi Balassi Bálint Ált. Iskolában – végeztük el. A vizsgálatok eredményei és a dolgozatban közölt hipotéziseink egybeesnek, ezek szerint a 10 éves gyerekek a barátság fogalmát konkrét módon értelmezik, vagyis a barátságideál és konkrét barátjuk személye egybeesik. A barátok zöme az osztályból kerül ki. A barátválasztásnál fontos motívum a közös tevékenység, azonos érdeklődési kör, bizonyos érzelmre ható tulajdonságok megléte a barátban, valamint a hasonló életkor és az azonos nem. A 10 éves gyerekek nem képesek komplex módon értelmezni a barátságot, hanem sok esetben egy vagy két lényeges tulajdonságot emelnek ki, fogalmazznak meg.

GÖDÖNYI MÓNKA

**PFT ÉS RAVEN ÖSSZEHASONLÍTÓ VIZSGÁLATA
I. ÉVFOLYAMOS TANÁRKÉPZŐS HALLGATÓKNÁL**

ELTE-ÁITK

E dolgozat 300 tanárképző főiskolás hallgató vonatkozásában standardokat próbál állítani a Raven Standard Progressive Matrices – teljesítményértékek és a Rosenzweig-féle GCR-mutató értékek korrelációját alapul véve. A dolgozat célja, hogy felvázolja azt a matematikai összefüggést, amely a B intelligencia G faktora és a frusztráció konformitási indexe között mutatkozik. A feltárt összefüggések eredményeit számítógépre vittük, s ez lehetőséget nyújtott az egyes tankörök, ill. teljes első évfolyam értékeinek számszerű összehasonlítására. A vizsgálat eredményeinek szélesebb körű értelmezése nagymértékben elősegítheti a tanulók objektívebb megismerésének lehetőségét mind a tanári gyakorlatban, mind a felvételi vizsgákon.

GYŐRI ERNŐ

**KÉPESSÉG- ÉS ÉRDEKLŐDÉSVIZSGÁLAT, VALAMINT
EREDMÉNYMÉRÉS A MŰSZAKI FŐISKOLAI HALLGATÓK
KÉPZÉSI ALKALMASSÁGÁNAK ILLETVE A KÉPZÉS
IRÁNYULTSÁGÁNAK ELEMZÉSÉHEZ**

KKVMF

Tanulmányunk a KKVMF három szakán a címben leírtak alapján végzett vizsgálatok eredményeit dolgozza fel. Foglalkozunk továbbá a hallgatók motivációinak alakulásával, a főiskolát befejezők elhelyezkedési, munkahelyválasztási indítékaival, az ezeket befolyásoló tényezőkkel.

Első lépésként egy általános ismerettömböt szereztünk a hallgatókról, melyhez kérdőívet használtunk. Ennek segítségével mérhetővé tettük a pályaválasztási érettséget. Elvégeztettük a hallgatókkal az IST és ÉST tesztek is. Vizsgálatunk további tárgya egy magas IQ-val rendelkező és egy magas pályaválasztási érettségű csoport összehasonlítása. Hipotéziseink:

- A magasabb pályaválasztási érettségű hallgatók eredményesebben végzik el a főiskolát.
- A munkahelyválasztásban a motivációk és a főiskolán elért eredmények érvényre jutnak.

Vizsgálatunk követéses jellegű, melyet végig igyekeztünk azonos populációval végezni, így a kapott kép longitudinális. Tanulmányunk befejező része a már dolgozó, frissen végzett diplomásokkal folytatott interjú eredményét tartalmazza.

GYUMICS JULIANNA – BOZÁR SÁNDOR

A FIATAL HÁZASOK HÁZASTÁRSI SZEREPÉNEK PSZICHOLÓGIAI VIZSGÁLATA

JGYTF

A dolgozat írói a fiatal házások körében vizsgálták, a házasság és a család válságának megítélését a házastársi szerep megélésének minőségi mutatóit figyelembe véve tették meg. A házasság válságának mutatóit olyan feltevések alapján értelmezték, hogy nem mindkét fél tartja egybeeső indokok alapján krízisnek, valamint a házastársak másképp ítélik meg a családi kohéziós erejét is. Nagyfokú különbség mutatkozik meg a házastársak önismeretében és társismeretében is. A dolgozat írói rangsort készítettek a házastársakkal a házasság szempontjából fontos motívumokból.

Összeadták az értékelhető sorrendszámokat, értékeket és osztották az értékelhető válaszok számával, így alakult ki az alábbi fontossági sorrend:

1. érzelmi biztonság, hűség (2,33);
2. szerelem (2,95);
3. őszinteség (3,33);
4. egészséges és boldog gyerekek nevelése (3,6);
5. érdeklődés a másik iránt (4,95);
6. rendszeres nemi kielégülés (5,00);
7. érdekes közös programok (61,);
8. anyagi biztonság (6,28);
9. szabadság más kapcsolatok felé (8,13);
10. mártíromság, lemondás (9,2).

HÁBER ÁGOTA

NEUROTIKUSOK CSOPORTPSZICHOTERÁPIA ELEMZÉSE

POTE

12 résztvevővel indított, kettős vezetésű, huszonkét üléses eklektikus csoportpszichoterápiás folyamat komplex elemzését követően négy beteg történetének esettanulmányoszerű ismertetését írok le. Az interperszonális tér történéseit magnetofon felvétel off-line finomszemcsés tartalomelemzéssel követtük. A konfliktus helyzeteket kísérő vegetatív (szívfrekvencia) változásokat munkacsoportunk által szerkesztett és megvalósított nyolccsatornás szívfrekvencia monitorral követtük, és sztereo magnetofon másik csatornáján rögzítettük. Elemzésünk, nevezetesen, hogy négy kiválasztott beteg életútjának, beteggé válási folyamatának és a terápiában történő részvételének ismertetésére korlátozódunk, koránt sem jelentette a csoport egésze jelenségvilágának figyelmen kívül hagyását: a négy esettanulmány éppen a csoportnyomás, a csoporttöbbség, az ülések során modell-funkciójú eseményként megjelentő konfliktus-tömeg hatását tükrözi. A többcsatornás szívfrekvencia-monitor beépítése a csoportterápiás folyamatba lehetővé tette a vegetatív neurozís lényeges elemét képező kognitív-vegetatív disszociáció felismerését, valamint az érintett páciensekkel való terápiás célú megismertetését.

HORVÁTH ÉVA

ADALÉKOK AZ ÉRTELMI FOGYATÉKOSOK TÁRSADALMI BEILLESZKEDÉSÉRŐL

BGYTF

Dolgozatom célja a Nyíregyházi Kisegítő Iskola és Nevelőotthonban végzett fiatalok társadalmi beilleszkedésének feltárása. Összehasonlítást teszek a kisegítő iskolát végzettek, illetve a kisegítő iskolát és annak továbbképző tagozatán végzettek között. Módszerem kérdőív. Ennek adatait az elemző, összegző és a dolgozatom céljából adódóan az összehasonlító módszerekkel dolgoztam fel. Annak a 17 személynek a megismerésére, akiknek munkaköri nehézségeik voltak, a beszélgetés módszerét alkalmaztam. Az eredmények alapján megállapításokat teszek a munkavégzés, lakás-helyzet, társas helyzet, szabad idejük eltöltésének módja és érzelmi életük tekintetében. Feltételezésemet – hogy a továbbképző tagozat többet nyújt a kikerülő fiatalok szocializációjához – megpróbálom ezekkel alátámasztani. Messzemenő következtetéseket nem teszek, mivel a kérdőív módszere csak tájékozódásra szolgál. Munkámmal a Szabolcs-Szatmár Megyei Érdekvédelmi Szervezetnek szeretnék segítséget nyújtani.

HORVÁTH JÁNOS

ATTITÜD-VÁLTOZÁSOK BIO-PSZICHOLÓGIAI ELMÉLETÉRŐL

POTE

A dolgozat középpontjában az attitűd-változás bioszociális elmélete, illetve az attitűd-változással kapcsolatos kísérleteink állnak, melyek adatai az elmélet gondolatrendszerébe kitűnően beleilleszthetők. Mivel az attitűd fejlődés és változása magában foglalja az affektív reakciókat, vizsgálódásainkat az érzelmek területére is kiterjesztettük. Az emocionista szemlélet genetikusan alappal rendelkező alapvető emóciókat tételez fel, melyeknek érvényesülését a különböző kultúrák, szociális rétegek módosíthatják kondicionálás, tanulás útján. Az emóciókat kísérő fiziológiai változások output funkciói közül legpregnansabban az arc kizsákmányolt történő aktivitás-változások mutatnak specifikus kapcsolatot az érzelmekkel. Az input funkcióknak az emocionális élmény kiváltásában van jelentőségük. A Cacioppo és Petty által kidolgozott bioszociális modell az attitűd-változásra ható testi reakciók három szintjét különbözteti meg:

- fiziológiai válaszok, amelyeket belülről detektálunk (szimptomák);
- fiziológiai válaszok, amelyeket kívülről detektálunk (szignálok);
- nem detektált fiziológiai válaszok.

Azokban az esetekben, amikor az egyén sem saját testéből, sem a külvilágból nem kap megbízható információt fiziológiai reakcióiról, működésbe lép a modell által leírt „labellin”-folyamat, a „címképző”-mechanizmus, attitűd-változást okozva.

A fent említett folyamatok segítségével magyarázhatók kísérleteink eredményei. Saját adataink a „szelektív on-line HR feed-back” fokozott attitűd-változást előidéző effektusát támasztják alá. Egyben utalunk arra, hogy az effektus hatékonysága párhuzamosan növekszik az emocionalitás egy jellegzetes vonásának a szorongásnak növekedésével.

HORVÁTH LÁSZLÓ

**RAVEN ÉS RÉVÉSZ-NAGY TESZTEK ÖSSZEHASONLÍTÓ
ANALÍZISE ÉS A FRUSZTRÁCIÓS TOLERANCIA KONFORMITÁS
INDEXÉNEK VIZSGÁLATA AZ ELTE ÁITFK I. ÉVFOLYAMÁN**

ELTE-ÁITK

Tanárképző főiskolákon és más felsőoktatási intézményekben alapvetően fontosak lennének a felvételizők körében lefolytatott pályaalakmassági vizsgálatok. A dolgozat standardokat próbál állítani a Raven Standard Progresszive Matrices B-intelligencia G faktorát vizsgáló tesztre és a Révész-Nagy-féle figyelemvizsgáló eljárásra 18–22 korosztály vizsgálatát elemezve, mivel ezen adatok az Országos Standard Gyűjteményből hiányoznak. A felvett adatok lehetőséget nyújtanak az intelligencia G-faktor és a figyelem közötti korreláció vizsgálatára, amelyeknek célja felvázolni azt a matematikailag is szoros összefüggést, amely a B intelligencia G-faktora és a figyelem között mutatkozik. Ezáltal lehetőség nyílik arra, hogy általános iskolákban, amelyek számára intelligencia tesztek nehezen hozzáférhetőek speciális eszközök nélkül (csupán papírt, ceruza felhasználásával) megközelíthető intelligencia-becslést végezzenek. A dolgozat standardot ad a PFT konformitás indexére, illetve korrelatív összehasonlítást vizsgál R-N-féle figyelemvizsgáló eljárással. Vizsgálatom célja, hogy kiinduló alapul szolgáljon tanárszakos hallgatók pályaalakmassági vizsgálatához, illetve lehetőséget és módszert adjon iskolások intelligencia G-szintjeinek viszonylag reális becsléséhez.

HORVÁTHNÉ SZALAI ZSUZSANNA

**ÉRETT ÉS KORASZÜLÖTT GYERMEKEK
INTELLIGENCIÁJÁNAK ÖSSZEHASONLÍTÁSA**

EJTIF

A csecsemő halálokok között jelentős arányt képvisel a koraszülöttek tüdejének éretlensége. Már több mint 10 éve alkalmazzák az RDS profilaxist a tüdőérés serkentésére: az anyák a terhesség bizonyos szakaszában hormonkezelést kapnak, aminek eredményeként a megszülető gyermek tüdeje éretté válik a légzésre. A kezelés mellékhatásait azonnal nem lehet kiszűrni. A bajai kórház orvosai a mellékhatások vizsgálatára érdekében elvégezték a hormonkezelésben részesült anyák gyermekeinek utóvizsgálatát. A szintén koraszülött kontrollcsoporttal együtt sokrétű orvosi és pszichológiai vizsgálatnak vetették alá a gyermekeket. A legtöbb összehasonlítási ponton a kezelésben részesült anyák gyermekei bizonyos méretű elmaradást mutatnak. A pályázó – a kórház vizsgálatának folytatásaként – éretten született gyermekek intelligencia-szintjét hasonlította össze a vizsgálatban résztvevőivel.

Végkövetkeztetése: az éretten született gyermekek csoportjának intelligenciaszintje – hasonlóan a nem kezelt koraszülöttekéhez – egy fokozattal magasabb, mint az RDS profilaxisban részesült anyák gyermekeié.

JUHÁSNÉ CZINKÓCZI ÉVA

**A PUBERTÁS ÉS ADOLESCENS KORÚAK BARÁTVÁLASZTÁSI
MOTÍVUMAINAK ÖSSZEHAONLÍTÓ PSZICHOLOGIAI
ELEMZÉSE**

JGYTF

A dolgozat a barátválasztás motívumainak összehasonlító vizsgálatára vállalkozik két korosztályt – a pubertás és az adolescens kort – véve alapul. Kérdőíves módszerrel és kiegészítő explorációval a barátságok időtartamának vizsgálatára és a főbb motívumok értelmezésére vállalkozik, az azonos és ellenkező nemű barát választásának indítékait elemzi, nagy jelentőséget tulajdonítva az erkölcsi értékeknek. Szociometriai vizsgálattal összehasonlítja a barátválasztási motívumokat a szociometriai státuszjellemzőkkel. A dolgozatot a szerző a két életkori populáció bővítésével és az elemzési szempontok differenciációjával törekszik továbbfejleszteni – más életkorúak bevonásával is a vizsgálatba.

JUNGVIRTH KATALIN

**AZ EMPÁTIA JELENTŐSÉGE ÉS MEGFIGYELÉSI LEHETŐSÉGEI
AZ ÁLTALÁNOS ISKOLAI TANÁR–DIÁK KAPCSOLATBAN**

PIPTE-TK

A dolgozat célja a tanár és a diákok nem verbális jelzéseinek, ezek együttjárásának vizsgálata. *Kérdésfeltevése:* van-e szignifikáns együttjárás a tanár és a gyerekek nem verbális kommunikációs görbéi között? Ha van, ez eredményesebbé teszi-e az együttes munkavégzést? Melyek azok a nem verbális jelzések, amelyeket leggyakrabban használnak? Módszer: közvetlen megfigyelés. A nem verbális kommunikációs görbék között a pozitív térfélen hat pozitív szignifikáns együttjárást találtam. (3. óra: $r_s = 0,7792$, $p < 0,05$; 4. óra: $r_s = 0,7728$, $p < 0,02$; 6. óra: $r_s = 0,6576$, $p < 0,05$; 7. óra: $r_s = 0,8091$, $p < 0,02$; 8. óra: $r_s = 0,7243$, $p < 0,05$; 9. óra: $r_s = 0,6607$, $p < 0,05$.) Negatív szignifikáns korreláció. (A Spearman-féle rangkorrelációt használtam). A dolgozat kitér még az empátia szerepére a tanár–diák kapcsolatban és kidolgozza a tanárképző főiskolák hallgatóinak empátia-oktatási módszerét.

KERESZTI JUDIT

AZ ERKÖLCSI ÉRTÉKORIENTÁCIÓK VÁLTOZÁSAI A KÜLÖNBÖZŐ ÉLETKOROKBAN

BDTF

Szocialista társadalmunk igénye és egyben nevelési célja is, hogy a szocialista erkölcs normáit, követelményeit a felnövekvő nemzedék jellemző tulajdonságává tegye. Az erkölcsi normatívák kialakulása és fejlődése egy folyamatban megy végbe. Ennek a folyamatnak három állomását vizsgáltam. Vizsgálataim célja egyrészt feltárni, hogy a tanulók mennyire vannak tisztában az erkölcsi fogalmak tartalmával, értékrendjével és mennyit változik az értékorientáció a magasabb osztályokban, másrészt: a tanulók mennyire tudják és merik az előzőekben értékelt erkölcsi fogalmakat magukra és társukra alkalmazni. Vizsgálataimat az általános iskola 2., ill. 7. és a középiskola IV. osztályában végeztem.

Az előző felmérésben a tanulóknak 15 pozitív és 13 negatív értelmi tulajdonságot kellett csoportosítani aszerint, melyiket ítélik legfontosabbnak, ill. a legellen-szenvesebbnek, fontosnak, ill. ellenszenvesnek, kevésbé fontosnak, ill. ellenszenvesnek. Az ellentétes értelműeket párba állítva vizsgáltam.

Második felmérésem az 1. korcsoportban 12, a 2. és 3. korcsoportban 24 többvariációs tesztkérdés alapján vontam le következtetéseimet. Ez alapján értékelték a tanulók önmagukat, társukat valamint a szülők gyermekeiket. Így minden tanulóról 3–3 értékítéletet kaptam. Ezt összesítettem, majd kiszámítottam, hogy milyen mérvű a teljes egybeesés illetőleg a részleges hasonulás. A vizsgálat eredményei sok pedagógiai tennivalóra hívták fel a figyelmet, amelyek közül néhányat a „Pedagógiai javaslatok” című részben írtam le.

KISS KATALIN

A NEVELŐOTTHONI GYEREKEK NÉHÁNY PSZICHÉS SAJÁTOSSÁGA

DTIF

Elméleti részben a kisiskoláskorú gyerekek életkori sajátosságaiból indultam ki. A személyiségre ható tényezőkben történő változások milyen hatással lehetnek a gyermek pszichikumára: a) hátrányos helyzet, b) nehezen nevelhetőség, c) veszélyeztetett gyermek. A társadalom hogyan próbálja megszüntetni a hátrányos helyzetet: a) diákotthon, tanyai kollégium, b) nevelőotthon.

Feltételezésem szerint a nevelőotthoni gyerekek 1. fokozottabban élik át a frusztrációt; 2. nagy náluk a külvilág felé forduló agresszió; 3. a családtól való elszakadás és az iskolai kudarcélmény fokozottabb hatást vált ki náluk.

E hipotézisek bizonyítására és cáfolására a következő módszereket használtam: 1. Szociometria, 2. PFT-teszt; 3. Eysenak-teszt; 4. Thomas és Duss mesék.

A vizsgálati módszerek eredményei a következőket bizonyítják: 1. A gyerekek agressziója elsősorban a frusztrációt okozó személy (a nevelő, a társak) felé irányul. 2. Érzelmek labilisak, gyakran ellentétes érzelmek váltják egymást rövid időn belül. 3. Egyedül a szülőkhöz fűződő érzelmeik tartósak (csak kisiskoláskorúaknál!). 4. Mivel egész napos tevékenységük iskolai keretek között folyik az iskolai kudarcoktól való félelem nagyobb náluk.

KÓRI MÁRTA – MÁTRAHÁZI TIBOR

A SZOCIÁLIS JELENTŐSÉG HATÁSA AZ ARCFELISMERÉSRE

ELTE-BTK

Kísérletünkben választ kerestünk arra a kérdésre, hogy a szociálpszichológiai módszereket kapcsolatba lehet-e hozni az általános lélektan kísérleti módszereivel. Egyetemi évfolyamon végeztük a vizsgálatot. Szociometriai kérdőívvel térképeztük fel a szimpátiaviszonyokat. Ezután diaképről vetítettük az évfolyam tagjainak arcképét és minél előbb meg kellett neveznie a vizsgált személynek a látott arcot, miközben mértük a megnevezési időt és a szívritmust. Ezután csoportosítottuk a kapott értékeket a szociometriai választás szerint (saját, szeretett, ellenszenves, közömbös), és így értékeltük az eredményeket. Azt kaptuk, hogy a legnagyobb zsigeri változást és a legkisebb felismerési időt a saját kép exponálása váltja ki. A pozitívan választott személyekre adott felismerési idő rövidebb, mint az elutasított személyekre adott érték, és a szívritmus is jobban gyorsult a kedvelt arc láttára. Az ellenszenves emberek felismerési ideje nagymértékben megnyúlt, mivel ezek egy elhárítási folyamat áldozatai lettek.

LÁPOSI TERÉZ

CIGÁNY GYEREKEKKEL VÉGZETT PSZICHOLÓGIAI ÉS PEDAGÓGIAI VIZSGÁLATOK

DTIF

Célom a cigány gyerekek beilleszkedését nehezítő tényezők feltárása. *Vizsgáltam:* vajon hol van jobb helyzetben a cigánytanuló? Homogén vagy heterogén osztályban? Személyiségdimenziókat vizsgálva introverzió vagy extroverzió dominál-e? Kommunikációs készségük milyen fokú? Szociális érettségük milyen képet mutat? *Következtetésem:* az adott cigánycsoportra jellemző, hogy szélsőségesen introvertáltak, kommunikációs készségük gyengébb az átlagnál, szociális hátránnyal rendelkeznek, az iskolai osztályközösségben többnyire magányos helyzetben állnak. *Hasznosíthatóság:* a kapott adatokból, eredményekből elindulva fel lehet állítani egy foglalkoztatási tervet, mellyel a cigány gyerekeket felzárkóztathatjuk. Több odafigyeléssel, türelmes, nyugodt hozzáállással a cigány gyermekek lemorzsolódása nem szükségszerű.

LÉTAINE TATUS ÉVA

TANÍTÓJELÖLTEK PÁLYAIDENTITÁSA

DTIF

Az 1980-as tanterv előírásainak megfelelően megváltozott a tanítóképzés struktúrája, bevezetésre került az egy szakkollégiumi rendszer. A népművelői és a könyvtárosi szakkollégiumok esetében valószínűbb a pályamódosítás. Vizsgáltam, hogy milyen hajtóerők vannak a pályaválasztás mélyén, az önismeret és pályaismeret fokán.

Tanulmányoztam a választott pályához fűződő elvárások jellegét, a munkával kapcsolatos beállítódást, az életcél, életeszmény tartalmát, a személyiség típusát. A könyvtár és népművelő szakkollégiumot végző hallgatók két pálya vonzásába kerülnek. Feltételeztem, hogy egy részük a pedagóguspályát fogja választani. Továbbá feltételeztem, hogy az extrovertált, nyitottabb személyiség típusúak választják inkább a tanítást. Pedagógus pályára készül az extrovertált hallgatók 90%-a. Ez igazolja a feltételezéseimet, mivel azonban összességében az introverzív tendencia az uralkodó, ezért itt is az intravertált személyiségű hallgatók aránya a nagyobb. A hallgatók vezető motívumai a változatosság igénye, az alkotásvágy, a munka öröme és a kiterjedt interperszonális kapcsolatok óhaja.

A kialakult képből találunk kedvező elemeket a pályaidentitás szempontjából, de olyanokat is, amelyek késleltetik esetleg részlegessé tehetik azt.

LÉVAINÉ SANDRIK ANIKÓ

A „DEVIANCIA-KUTATÁS” ELSŐ KÉT ÉVÉNEK RÉSZEREDMÉNYEI KUNMADARASON

JTIF

Az OPI által szervezett kutatásokba kapcsolódott be a hallgató, s a TDK team-munkájának egyik részeredményét foglalja magába e pályamunka. Az elméleti támpontok, kutatási előzmények ismeretének birtokában értékeli e téma aktualitásait, társadalmi gondjait, alapvető fogalmait, – majd ismerteti vizsgálati célkitűzéseit és módszereit.

Sok vizsgálat egyikeként végezte el a „Mackógyerek egy napja” – és az igény-szint vizsgálatot, melynek elemzése képezi a dolgozat törzsanyagát. Elemző munkája zárásaként összegzi kutatási eredményeit, javaslatot tesz a nevelési feladatokra. A kutatómunka folytatói számára javaslatot tesz a további vizsgálati irányokra és módszerekre.

MADAI GABRIELLA – ZSÁMBA MÁRTA – ZSIROS EMESE

AZ IDEGENNYELV OKTATÁS HATÁSA AZ ÓVODÁSKORÚ GYERMEK PSZICHIKUS FEJLŐDÉSÉRE

HOI

A pályamunka négy fejezetből áll. Az elméleti bevezető felvázolja az idegennyelv tanulás társadalmi és egyéni indítékait. Állást foglal az idegennyelv oktatás kezdetét érintő kérdésekben. Kifejti, hogy melyek azok az életkori sajátosságok, amelyek lehetővé teszik az iskoláskor előtt az idegennyelv foglalkozások bevezetését. Bemutatja a korai idegennyelv oktatás eddigi próbálkozásait. A gyakorlati kutatás célja: a korai idegennyelv oktatás gyermeki pszichikumra gyakorolt hatásának vizsgálata. Ezen belül is kitér az idegennyelvi foglalkozásba bevont gyermekek értelmi fejlődésére, verbális intelligenciájának, érzelmi, akarati életének alakulására.

Módszerei: Budapesti Binet intelligencia teszt, megfigyelés, beszélgetés. 15 orosz nyelvoktatásban részesült nagycsoportos gyermek év eleji és év végi összehasonlító vizsgálatát végzi el. A feltárt adatokat mennyiségi és minőségi elemzésnek veti alá, hitelességét egy másik nagycsoportban végzett felmérés adataival kontrollálja. Az összegzés lényeglátó, a javaslatok érintik a korai idegen nyelvi foglalkozás bevezetésének valamennyi – vitás – kérdését.

MEDVÉNÉ KISS KLÁRA

AZ ÉN NEVEM M. KINGA. MORZSITÓL KINGAIG. FEJLŐDÉSLÉLEKTANI NAPLÓ

HSMTF

A dolgozat kétéves tudatosan megtervezett és összegyűjtött anyag alapján készült. Tárgya 0–2 éves korig öleli fel egy gyermek pszichológiai fejlődését. Vizsgálati módszerként a megfigyelést alkalmaztam. Szempontjaim a vizsgálat során a fizikális fejlődésre, mozgásra, motorikára, az értelmi fejlődésre (gondolkodás, beszéd), az érzelmi fejlődésre (akarati tényezők, szocializáció) irányultak. A megfigyelés pontosságának, valamint az elemzés mélységének segítése érdekében audiovizuális eszközöket használtam. (pl. mozgófilm, diafilm, magnófelvétel.)

Célom az volt, hogy saját gyermekemen tett megfigyelésekkel gazdagítsam a fejlődéslélektan adatait, szem előtt tartva, a meleg-engedékeny szeretetteljes légkör személyiségfejlesztő funkcióját. Kiemelt szerepet szántam a gyermek szocializációs folyamata kialakításában a családi harmóniának (a dolgozat érzelmi életre vonatkozó adatai). A lejegyzett megfigyelések elemzését a fejlődés-pszichológia elméleti definícióival próbáltam pontosítani.

MERCZ BEÁTA – PÁLMAI TIBOR – SZEGVÁRI ÁGNES

ELSŐÉVES MŰSZAKI FŐISKOLAI HALLGATÓK EGY SZEMÉLYISÉGVIZSGÁLAT TÜKRÉBEN

PMMF

A dolgozat feladatául azt tűzi ki, hogy egy 3 évre tervezett kutatás első fázisaként képet alkot a főiskolára belépő elsőévesek aktuális személyiségállapotáról. A vizsgálat CPI, Levenson és Tringer teszttel történt és az 1984-ben belépő hallgatók 85,7%-ára (298 fő) terjedt ki. A tesztek eredményeinek feldolgozása számítógépes úton történt. A vizsgálat eredményeképpen megállapítható, hogy a főiskolán folyó nevelő munkában több figyelmet szükséges fordítani a nemek eltérő személyiségfaktoraira, az attitűdformálásra, a közösségek alakítására, valamint megoldandó a neurózisra hajlamos hallgatókkal való foglalkozás feladata.

MOLNÁR EDIT

PEDAGÓGUSKÉPZŐ FŐISKOLÁK HALLGATÓI ÁLOMÉLMÉNYTARTALMÁNAK ÖSSZEHASONLÍTÓ VIZSGÁLATA

JGYTF

A dolgozat Geréb György és Szabó Zoltán főiskolások körében 1966-ban elvégzett álomélménytartalmi vizsgálatával hasonlítja össze a majd 20 évvel későbbi adatokat. Négy főiskola hallgatói körében elvégzett vizsgálat az álomélménytartalmak főbb motívumcsoportjait az egyéni foglalkoztató élménymaradványok pozitív és negatív vonatkozásával értelmeztük. A félelem, szorongás és az örömelemények együttes előfordulási megoszlása a negatív élmények irányába billent el. A 120 probandus közül 95 fő (79,17%) munkáját tudtuk értékelni (24 fiú, 71 lány). A halál mint élménytartalom 1983-ban a hallgatók álmairól élménytartalmából 13,69%-ban részesül (1966-ban ez 3,06% volt), míg a rombolás, pusztulás vonatkozásában ez az arány megváltozott, 1983-ban csak 3,16%, míg 1966-ban ez 16,27%-os volt. A dolgozat az élménytartalmak feltárására, s nem azok értelmezésére vállalkozik.

MOLNÁR TAMÁS

A CSALÁDI ÉS SZOCIÁLIS HÁTTÉR HATÁSA NEMI ÉLET KORAI MEGKEZDÉSÉRE

ELTE-BTK

A korán megkezdett nemi élet a serdülő pszichés és testi egészségét veszélyeztetheti. Kérdésünk: milyen tényezők készíthetnek egy fiatalat arra, hogy megfelelő pszichés érettség elérése előtt szexuális kapcsolatot létesítsen? Hipotézisünk szerint nemcsak az erősebb testi alkat vagy a kortársakhoz képest korábbi nemi érés, hanem az otthoni légkör, a családi háttér és a szociális-anyagi feltételek is fontos szerepet játszanak a korai szexuális tapasztalatszerzésben. Hipotézisünk ellenőrzésére 359 középiskolástól gyűjtöttünk adatokat. A szexuális életről az iskola orvosnője négy szemközt kérdezte meg a fiatalokat (orvosi interjú). A szociális, családi körülményekről a szülők, az otthoni közérzetükről az érintett serdülők töltötték ki kérdőívet. Az iskolai egészségügyi törzsalapról kigyűjtöttük a testi fejlettségre, betegségekre vonatkozó adatokat. A kapott válaszok megbízhatóságával kapcsolatban külön vizsgálatot is végeztünk, hisz az ilyen kutatásokban a kapott válaszok elfogadhatósága különösen kérdéses. Az adatokat az ELTE R40-es számítógépén BMDP programcsomag-rendszer segítségével dolgoztuk fel.

Főbb eredményeink: A vizsgált populációban 19 (5,2%) fő kezdte meg a nemi életet 14–16 életév között. A magasabb, nagyobb súlyú, előbb érő fiatalok hajlamosabbak korábban kezdeni a nemi életet. Hasonló jelenség tapasztalható azoknál a fiataloknál, akik nem érzik otthon jól magukat, illetve magányosak. A csonka családokban több olyan fiatalot találunk, aki már nem virgo. A szociális körülmények és a nemi élet megkezdése között nem találtunk meghatározó kapcsolatot.

A testi fejlettség és a serdülőt körülvevő családi klíma játszik jelentős szerepet a nemi élet korai elkezdésében.

NÉMETH ZOLTÁNNÉ DARABOS ANDREA

AZ ÓVÓNŐKÉPZŐS HALLGATÓK SZEMÉLYISÉGÉNEK PEDAGÓGIAI-PSZICHOLÓGIAI VIZSGÁLATA

KOI

A jövő nemzedékének, a gyermekek nevelésének feladata az egyik legfelelősségteljesebb hivatások közé tartozik. Nem mindegy kikre bizzuk ezt. Minden pedagógussal és leendő pedagógussal szemben bizonyos követelményeket állít a társadalom, jelen esetben az adott intézet. Dolgozatomban azt kutattam, megfelelnek-e ezeknek az elvárásoknak a hallgatók, mely területen vannak hiányosságok, mi lehet az ok, és miként lehetne segíteni a hibákon. Vizsgálataim alapja a Kecskeméti Óvónőképző Intézet nevelési programja volt. A különböző nevelési területek konkrét feladatait, elvárásait áttanulmányozva szerkesztettem meg kérdéseimet.

Így törekedtem a személyiség minél sokoldalúbb megismerésén túl egyfajta rendszer megteremtésére, amely az áttekintést egyszerűbbé teszi. Kérdéseimre általában bizonyos válaszlehetőségek megjelölésével lehetett felelni, de lehetővé tettem az egyéni megnyilatkozások rögzítését is. Kérdőívem hét oldalán harmincöt kérdés található. Ezeket a kérdőíveket hetven példányban osztottam szét első- és másodéves hallgatók között. Ötvenhét kitöltött, értékelhető kérdőívet kaptam vissza. Ez kb. a nappali tagozaton tanuló hallgatók számának egyhatoda. Közöttük vannak olyanok, akik óvónői szakközépiskolában, gimnáziumban ill. egyéb szakközépiskolában végeztek. Így a róluk alkotott kép átlagosan tükrözi az intézetben tanuló hallgatók személyiségjegyeit.

Egy fejezet felosztási alapjának a „pszichológiai előadások” Ungárné dr. Komoly Judit: A pedagógus személyisége c. kiadvány szolgált szempontokkal. E fejezetben kizárólag az óvónői pályára való szakmai felkészültséget, képességeket, jellembeli tulajdonságokat vizsgáltam. Ehhez a gyakorlatvezető tanárok, tanárnők és óvónők véleményét kértem ki. A 30 db kiküldött kérdőív közül sajnos csak 13 darabot kaptam vissza. Ez mégis úgy érzem használható, hiszen mintegy 156 hallgatóról alkotnak bennük véleményt. A hallgatók személyiségét az összes vizsgálati eredményt figyelembe véve kb. 75–80%-ban közepesnek, ill. jónak minősítettem. Mindössze 3 fő területet jelölnék meg, ahol a legtöbb javításra váró problémát észleltem: Ezek: a közösségi érzés, a munkához való viszony, és a szabadidő helyes beosztása. gyelembe véve kb. 75–80%-ban közepesnek, ill. jónak minősítettem. Mindössze 3 fő területet jelölnék meg, ahol a legtöbb javításra váró problémát észleltem: Ezek a közösségi érzés, a munkához való viszony és a szabadidő helyes beosztása.

OSZETZKY NÓRA

**SERDÜLŐKORÚ ÁLLAMI GONDOZOTT GYERMEKEK
ÉLETKÖRÜLMÉNYEINEK VIZSGÁLATA ÉS ENNEK
HATÁSA JÖVŐKÉPÜKRE**

BPTIF

A dolgozatíró egy fővárosi nevelőotthonban nevelkedő serdülőkorú gyermekcsoportban vizsgálta a tanulók család- és jövőképét. Alkalmazott módszerei: a gyermekek személyi anyagának áttekintése, exploráció, Thomas-mesék. Elkán-teszt, családrajz, fogalmazás iratása (10 év múlva egy vasárnapom és egy hétköznapom), tematikus rajz (10 év múlva nagy örömöm és nagy bánatom), „három kívánság” teszt.

A következő kérdésekre kereste a választ: egy klimatikusan jó, szép nevelőotthonban meg lehet-e teremteni a természetes családi környezet által nyújtott érzelmi biztonságot, védettséget? A rövid nevelési távlatok mennyiben akadályozzák az érzelmi védettség kialakulását? Van-e lehetőség arra, hogy ezekben a gyerekekben kialakuljon a jövőkép, s ha van, mennyiben reális ez az elképzelés? A kapott adatok elemzéséből megállapítható, hogy az érzelmileg súlyosan sérült gyermekek családjukról, jövőjükéről alkotott képe idilli, irreális és a megvalósítás lehetősége ellentétben áll – tapasztalható és indokolható – egoizmusukkal.

Családképüket saját élményeik hatására, saját családjuk ellentétéből építették fel: elképzelésük ideális, a valós élethez, a problémák megoldásához nem nyújt modellt. Választott foglalkozásuk is irreális, lehetőségük s főleg tanulmányi gyengeségeik miatt.

PATAKFALVI ANDREA

**A VÁLÁS HATÁSA A GYERMEKI SZEMÉLYISÉG FEJLŐDÉSÉRE
(KÜLÖNÖS TEKINTETTEL AZ APÁNÁL ELHELYEZETT
GYERMEKEKRE)**

BGYTF

Dolgozatomban a válás gyermeki személyiségre gyakorolt hatását vizsgálom azokban az esetekben, amikor a bírósági döntés során a gyermekek az apához kerültek. Foglalkozom az apához kerülés okának vizsgálatával, az apa által kialakított nevelési helyzettel és az ezzel kapcsolatos társadalmi változásokkal. Próbáltam feltárni eseteimben az apa-gyermek, anya-gyermek és nevelőanya-gyermek kapcsolatot. 42 család 70 gyermekét vizsgáltam a következő módszerekkel: interjú, kérdőív, Elkán, önéletrajz, családrajz, befejezetlen mondat. Mindezeket szóbeli kikérdezéssel, beszélgetéssel és néhány esetben az osztályfőnök véleményével is kiegészítettem. Dolgozatom tájékoztató jellegű, ugyanis a vizsgálati alanyok relatíve csekély száma és az összehasonlítási alap hiánya miatt messzemenő következtetés nem vonható le.

RÉTI ANDRÁS

A 7–14 ÉVES TANULÓK FÉLELMEINEK MEGJELENÉSE RAJZBAN

PJPTÉ–TK

A dolgozat a 7–14 éves tanulók félelmeivel foglalkozik. A vizsgálat célja annak kimutatása, hogy a félelemmel kapcsolatos élmények az életkori sajátosságokból adódóan megváltoznak formai és tartalmi jegyekben egyaránt. A gyermeki érzelem és ezen belül a félelem nehezen megismerhető. Ezért e negatív érzelem feltárásának módszereként szabadrajzolást választottam. A szóban nehezen kifejezhető félelmek szemléletesen jelennek meg a gyermekrajzokban.

A vizsgálati anyag elemzése kimutatta, hogy a mai gyermek érzelmi életében sok félelem típus található. A félelem kialakulásának okait részben a rossz szülői, pedagógusi nevelésben, példamutatásban lehet keresni. Fontos előidéző ok még a káros környezeti hatás, ezen belül a tömegkommunikációs eszközök negatív szerepe a gyermeki érzelmek alakításában. A vizsgálat eredményei segíthetnek az oktatási-nevelési folyamat során a pedagógusok nevelési munkájában. A gyermek konfliktusai a világgal egy bizonyos fokon meghatározzák a pedagógus munkamódszereit. A rajzok összehasonlítása jól példázza miként szűrülnek el tartalmi és képi jegyeiben a gyermekrajzok tizennégy éves korra.

RUSZ CSILLA

FÉLELEM ÉS SZORONGÁS HATÁSA A SZEMÉLYISÉG- FEJLŐDÉSRE

JGYTF

Hazánk felnőtt lakosságának több mint 50%-a szenved neurózis valamilyen formájában (Kérdy Balázs). A szakirodalom áttanulmányozása alapján nyilvánvaló, hogy a háttérben gyakran pubertáskori személyiségfejlődési zavarok állnak. Ennek vizsgálata céljából reprezentatív felmérést készítettem gyulai általános iskolások, gimnazisták, ill. szegedi főiskolai hallgatók körében. A félelem és szorongás legkifejezőbb mutatói alapján próbálok az esetleges kóros személyiségfejlődésre vonatkozó adatokat nyerni, ill. következtetéseket levonni. Az egyes kérdésekre adott válaszokat párhuzamosan értékelem, természetesen nemek szerint, egy-egy korcsoporton belül, valamint egyes korosztályokra vonatkoztatva. Vizsgálathoz mondatkiegészítéssel készített kérdőívet alkalmaztam, melyben a 21 megkezdett mondatot a tanulók név nélkül fejezték be. A dolgozat a felmérések eredményét tartalmazza.

SABJÁN MARIANN

NAGYCSOPORTOS ÓVODÁSOK VILÁGRÓL VALÓ TÁJÉKOZOTTSÁGA EGY VIZSGÁLAT ALAPJÁN

SOI

A vizsgálat célja az volt, hogy nagycsoportos óvodások tájékozottságáról adjon képet, televízióval és autóval kapcsolatos kérdésekben. A vizsgálat három óvodai nagycsoportban történt, falusi, városi és nevelőotthoni csoportokban. Nyolc kérdést tettem fel minden gyereknek, ebből négy az autóra, négy pedig a televízióra vonatkozott. A vizsgálat módszere a kikérdezés volt, melyet a gyerekekkel egyenként, négy-szemközt végeztem. Az eredmények azt mutatják, hogy az óvodások tájékozottsága ezekben a témakörökben jónak mondható. A háromféle csoport különbséget mutat egyes kérdésekben, ami feltehetőleg a gyerekek, illetve a gyerekek szüleinek más irányú tájékozottságából adódott. A kérdéseket a gyerekeknek kb. fele válaszolta meg helyesen. A helytelen válaszokat pedig kétféle minőségre lehet osztani. A helytelen válaszok egyik csoportja a gyermeki „sajátos” jelleget mutatja, a másik része pedig helytelen ugyan, de úgy tűnik az ismeretanyag hiánya okozza helytelen voltát. A vizsgálat néhány pedagógiai tanulsággal szolgálhat arra vonatkozólag, hogy a gyermeki megismerésnek milyen korlátai vannak.

SOLYMOSI KATALIN ÉS CSATÓ VALÉRIA

PSZICHOLÓGUS HALLGATÓK KOGNITÍV PÁLYAKÉPÉRŐL

ELTE-BTK

Vizsgálatunkban arra a kérdésre kerestünk választ, hogy a szakmai szocializáció különböző fázisaiban levő pszichológus hallgatók milyen értékorientációt mutatnak. A kérdés megközelítésére az R.L.Thorndike által 1955-ben szerkesztett pszichológusok vizsgálatára használt kérdőív módosított változatát alkalmaztuk I., III. és V. éves budapesti és debreceni hallgatók vettek részt a vizsgálatban. Feladatuk az volt, hogy 50 tételes listából válasszák ki azokat a tevékenységeket, amelyeket szívesen végeznének. Az eredményeket X^2 és cluster analízis segítségével dolgoztuk ki. Fontosabb eredményeink a következők:

1. Minden évfolyamon a legpreferáltabbak a klinikai pszichológia körébe tartozó tevékenységek. Legutolsó helyen a munkapszichológia áll.
2. A kognitív pályakép alakulását összefüggésbe hoztuk az oktatási folyamat sajátosságaival.
3. A tanulmányi évek tapasztalatain túl számbavesszük, hogy milyen egyéb tapasztalatok, a pálya adta lehetőségek és korlátok befolyásolják a hallgatók elképzeléseit pályájukat illetően.

ÉRTÉKSTRUKTÚRA VIZSGÁLAT FELSŐOKTATÁSI INTÉZMÉNYEK HALLGATÓI KÖZÖTT

JGYTF

A dolgozat az értékek vizsgálatát tűzi ki célul. Új eljárás alkalmazásával, a hagyományos megközelítési módoktól eltérően, az értékek belső összefüggéseit, struktúráját tárja fel. Így az értékek sorrendisége mellett láthatóvá teszi az egyes értékek kapcsolódását, ill. ezek összefüggésének erősségét is. A vizsgálatokat a Juhász Gyula Tanárképző Főiskola I. éves hallgatói és a Szegedi Orvostudományi Egyetem azonos korú hallgatói között végeztük. A hipotézis szerint a két intézmény hallgatóinak értékstruktúrája eltérést mutat, a választott hivatás és a szociális tényezők erőteljes hatást gyakorolnak az értékstruktúra alakulására. A vizsgálatok eredményei az előzetes feltevéseket igazolják. Az értékek belső szerkezetének alakulása jól nyomonkövethető, fejlett rendszert mutat. A vizsgált populációban azonban fellelhetők azok a területek is, amelyek hatékony fejlesztést igényelnek.

SOÓS KATALIN

ÉRTÉKSTRUKTÚRA VIZSGÁLAT FELSŐOKTATÁSI INTÉZMÉNYEK HALLGATÓI KÖZÖTT

JGYTF

A dolgozat az értékek vizsgálatát tűzi ki célul. Új eljárás alkalmazásával, a hagyományos megközelítési módoktól eltérően, az értékek belső összefüggéseit, struktúráját tárja fel. Így az értékek sorrendisége mellett láthatóvá teszi az egyes értékek kapcsolódását, illetve ezek összefüggésének erősségét is. A vizsgálatokat a Juhász Gyula Tanárképző Főiskola I. éves hallgatói és a Szegedi Orvostudományi Egyetem azonos korú hallgatói között végeztük. A hipotézis szerint a két intézmény hallgatóinak értékstruktúrája eltérést mutat, a választott hivatás és a szociális tényezők erőteljes hatást gyakorolnak az értékstruktúra alakulására. A vizsgálatok eredményei az előzetes feltevéseket igazolják. Az értékek belső szerkezetének alakulása jól nyomonkövethető, fejlett rendszert mutat. A vizsgált populációban azonban fellelhetők azok a területek is, amelyek hatékony fejlesztést igényelnek.

SÖREGHY ÁGNES–MIKITA VILMA

A DRAMATIKUS ALKOTÓJÁTÉK KISISKOLÁSOKRA GYAKOROLT HATÁSÁNAK VIZSGÁLATA

DTIF

Dolgozatunkkal azt szeretnénk bizonyítani, hogy a dramatikus improvizációs játékok sikereket nyújthatnak a gyermeknek, felfokozott érzelmi ingereket, gazdag motivációt teremthetnek. Nemcsak egyes képességek (beszéd, mozgás-koordináció, fellépés biztonság, fantázia) fejlesztésére irányulnak, hanem a gyermek általános empátiás képességének fokozására is. Kutatási célunk: milyen eredménnyel alkalmazható az alkotó dramaturgia, mi az, ami objektíven mérhető; ehhez melyek a megfelelő módszerek. Feltételeztük, hogy a dramatikus alkotójáték hatására fejlődik a gyermek empátiás képessége, az önismeret képessége, csökken a frusztráció, fejlődik a csoport struktúrája.

Kutatási módszerek: 1. megfigyelés, 2. vizsgálati módszerek, szociometriai felmérés, karakterológiai szavazó lap, empátiás felmérés, Torrance-teszt, PFT-gyermek teszt, 3. kísérlet – dramatikus alkotójáték – foglalkozások.

Feltételezéseink, hipotéziseink beigazolódtak. A dramatikus alkotójáték jó hatással van az empátia, az önismeret fejlődésére. A frusztráció szocializált levezetésére is egyre több momentum utal.

A csoport struktúrája megnyugtató módon alakult, bár szem előtt kell tartanunk azt a fejlődéslélektani ténytet, miszerint a csoportok átstrukturálódása ebben a korban igen gyorsan, s néha megmagyarázhatatlanul, különösebb indok nélkül megy végbe. Sajnos kis populációval volt lehetőségünk dolgozni, ezért az eredmények nem általánosíthatók. Úgy érezzük, tovább kell folytatni a kísérleteket, minél nagyobb populációt vizsgálva. A pedagógusok megismerve és megértve a játékok különböző jellegét, szerepét, nevelő hatását, széles körben alkalmazhatnák a dramatikus alkotójátékot a gyermek megismerésében, személyiségének fejlesztésében, az oktató-nevelő munkában.

SZALAI CSILLA

5–7 ÉVES TANULÓK CSALÁDI SZOCIÁLIS HELYZETE, ÖNKISZOLGÁLÁSI TEVÉKENYSÉGE ÉS PSZICHÉS ÁLLAPOTA AZ ISKOLÁSKOR KEZDETÉN

KTIF

A társadalmi környezet feltérképezése feltehetően feltárja a nevelést befolyásoló, azt segítő, illetve hátráltató tényezőket. Így a dolgozat célja az, hogy fedje fel a tanulók szociális háttérének, életkörülményeinek és az iskolakészültségnek néhány összefüggését. A kutatómunka módszere kérdőíves vizsgálat, a kérdőív a PREFER vizsgálati rendszer része. Az eredmények mutatják, hogy melyek azok a nevelési szokások, milyen az a szemlélet, beállítódás, amely jellemzi a családokat. Egyértelműen kiderül az is, hogy a családi környezet, családi nevelés tényezői közül melyek azok, amelyek hatással vannak az iskolaérettség két mutatójára, az önkiszolgálásra és a pszichés jellegre. A vizsgálatból leszűrhető, hogy az iskola eddigi szerepét, feladatait milyen irányban és mennyiben kell módosítani, kibővíteni. Az eredmények a továbbiakban segítséget nyújthatnak a nevelési tényezők hatékonyabb koordinálásához, az oktatási-nevelési intézmények szervezési, korrekciós munkájának irányításához.

SZATMÁRINÉ BALOGH MÁRIA

AZ ÖNISMERETI PSZICHODRÁMA CSOPORT SZOCIOMETRIKUS STRUTÚRÁJÁNAK ALAKULÁSA A DINAMIKAI FOLYAMATOK FÜGGVÉNYÉBEN

KLTE-BTK

A dolgozat egy önismereti pszichodráma csoport dinamikai folyamatait és fejlődésének menetét próbálja követni méréses módszerekkel. Az ülések alatt jegyzőkönyv készült, amely alapján a csoportfejlődés tartalmi összetevőit elemzi. Felhasználta a Stuttgarter Bogent vagy „Sajátélmény kérdőív”-et, amely az élményt az „itt és most” szituációban tükrözi. Matematikai normalizálás után a róla felvázolható grafikon segítségével jól követhetjük a csoportfejlődés folyamatát, amely az önerő, az érzelmi biztonság és az aktivitás-élmény faktoraiban fogható meg. A konvergencia-analízis módszerével feldolgozható szociometriával kimutatja a csoport dinamikájának hatását a csoportstruktúrára. Igyekszik a dolgozat megvizsgálni a játékok hatását a szociometriai pozícióra. A játék tartalmainak az elemzése, a Stuttgarter Bogen, valamint az ülésenként felvett szociometria alkalmasnak bizonyult az önismereti pszichodráma csoport történéseinek leképezésére, a csoport aktuális állapotának objektív jelzéseire. Ezek az eredmények lehetővé teszik, hogy önismereti és terápiás csoportok folyamatára célirányos prognózisokat állítsunk fel. Ez pedig hozzájárulhat ahhoz, hogy fokozzuk a különböző céllal szervezett csoportok hatékonyságát az objektívabb visszajelzésekkel és tudatosabb csoportvezetői stratégiák kialakításával. Segíthet a csoportok önismereti és terápiás hatékonyságának megítélésében, illetve mérésében.

SZÉLIG MARGIT

A SZABADIDŐ FELHASZNÁLÁSÁNAK ÖSSZEHASONLÍTÓ VIZSGÁLATA AZ NDK ÉS MAGYAR FŐISKOLÁSOK KÖRÉBEN

PJPTE-TK

Dolgozatomban a szabadidő felhasználásának pszichológiai vizsgálatával foglalkoztam az NDK és a magyar főiskolai hallgatók körében. Feltevésem az volt, hogy az NDK-ban már korábban bevezetett általános szabadszombat a szabadidő hasznosabb, tartalmasabb felhasználását idézte elő, mint nálunk.

Vizsgálati módszereim a kérdőív és az egyéni, valamint csoportos beszélgetések voltak. Az NDK-ban Dr. Heinz Schauer (a Központi Ifjúságkutató Intézet munkatársa), Magyarországon Dr. Szentirmai László (JATE munkatársa) vizsgálati eredményei is nyújtottak számomra segítséget. A kérdőívekre adott válaszokat összehasonlítva arra a következtetésre jutottam, hogy a megnövekedett szabadidő nem válik automatikusan valóra annak tartalmas felhasználása. Ehhez számos hosszú időre van szükség, amelyre már a gyerekeket is tudatosan nevelünk kell. A család mellett az iskola is igen fontos szerepet játszik ebben. A népművelőket és a különböző szabadidőközpontokat igen nagy felelősség terheli a szabadidő eltöltésének eredményesebb kialakításában. Megállapításom a hallgatóknál, hogy ha „a művelődés, az önművelés iránti igényt az egyetemi évek alatt nem sikerül kialakítani, akkor ez az elvárás a későbbiekben már illuzórikus lenne”.

Ezért igen fontosnak tartom az összefogást annak érdekében, hogy a hallgatók még az egyetemi évek alatt megfelelő életmódot alakítsanak ki. Ehhez a hallgatók pozitív hozzáállására, és a szabadidő eltöltésére alkalmas különböző tevékenységek, programok szervezőinek a segítségére van szükség.

A VIZUÁLIS KÉPZETEK ELHALVÁNYULÁSÁNAK VIZSGÁLATA MEGVAKULT EGYÉNEKNÉL, TANULÁSI KÍSÉRLETBEN

KLTE–BTK

A vizuális képzetek elhalványulását listatanulási kísérletben vizsgáltuk. Konkrét és absztrakt lista megtanulása közötti különbséget mértük a megtanuláshoz szükséges próbaszám segítségével. Mivel a vizuális képzetek elősegítik a hatékonyabb rögzítést, ezért a magas képkiváltó értékű – konkrét szavakat könnyebb megtanulni, mint az alacsony képkiváltó értékű – absztrakt szavakat. Tehát a vizuális képzetek megléte növeli a két lista megtanulása közti különbséget. A vizuális képzetek megvakulás után egyre halványodnak a vizuális feed-back hiánya miatt. Kísérletünkben azt vizsgáltuk, hogy milyen tényezők befolyásolják a vizuális képzetek elhalványodását, valamint azt, hogy mikor következik be a megvakult egyén életében az az állapot, amikor vizuális képzetei annyira elhalványulnak, hogy gondolkodásában már nem játszanak szerepet.

Továbbá keressük a választ arra a kérdésre is, hogy milyen módon lassítható le a vizuális képzetek elhalványulásának folyamata, hiszen a megvakult egyén gyógyító nevelési szempontjából igen fontos feladat ezeknek a képzeteknek az átmentése a vak évek számára.

Kísérleti eredményeink szerint, a megvakulástól eltelt idővel arányosan, egyre nagyobb mértékben csökken, és végül eltűnik a vizuális képzetek szerepe a gondolkodásban. Ez a természetszerű folyamat egyénenként gyorsabban, illetve lassabban zajlik le, egyrészt attól függően, hogy milyen terjedelmű és erősségű képzettartalomra tett szert az egyén látó korában, másrészt attól, hogy ezt mennyire tudja megőrizni, élénken tartani megvakulása után. Ez azonban már a megvakult egyének aktív életmódra ösztönző gyógyító nevelésétől függ. A monoton, változatosság nélküli életvitel megvakult egyéneknél, a vizuális képzetek teljes elhalványulásához vezet, ami kísérleti eredményünk szerint akkor következik be, ha az egyén a látóan leélt éveit még kétszer vakként is leéli. Ekkor vizuális képzetei annyira elhalványulnak, hogy a gondolkodásában már nem játszanak szerepet, nem járulnak hozzá újabb fogalmak kialakításához, a képzetvilág bővítéséhez. Ennek következtében fogalmi gondolkodása verbálissá válik, ugyanúgy, mint a veleszületett vakok esetében, akiknek a vizuális képzetek hiányában a fogalmi gondolkodását verbalizmus jellemzi. Ezzel egy korábbi irodalmi adathoz járunk hozzá, kibővítve azt oly módon, hogy nemcsak az 5 éves kor előtt megvakultak tekinthetők veleszületett vaknak.

TÓTH ÉVA

CSALÁDBAN ÉS NEVELŐOTTHONBAN ÉLŐ NEHEZEN NEVELHETŐ GYERMEKEK ÉRTELMI FEJLŐDÉSÉNEK ÖSSZEHASONLÍTÓ VIZSGÁLATA

SOI

Dolgozatomban nevelőotthoni és családban élő nehezen nevelhető gyerekek értelmi fejlődését hasonlítottam össze. Az értelmi és érzelmi élet elválaszthatatlan kapcsolatából kiindulva arra kerestem választ, hogy a családban élő gyerekek értelmi fejlődése mely területeken haladja meg a nevelőotthoni gyerekéké. Szélesebb értelemben: milyen mértékben hat a család meglétéből eleve következő, vérségi köteléken alapuló érzelmi kapcsolat vagy annak hiánya az értelmi képességekre. A kérdés megválaszolásához 10–10 gyermekkel, felmérést végeztem teszt módszerrel. Négy fő területet vizsgáltam meg: a mennyiségfogalmat, a beszédkészséget, a gondolkodást és az emlékezetet. Ezen kívül a beszélgetések során képet kaptam a gyerekek általános tájékozottságáról is. A feldolgozáshoz mennyiségi, statisztikai módszereket használtam táblázatok és grafikonok segítségével. Eredményként a családban élő gyerekek közel kétszer magasabb teljesítményét kaptam. A hátrányos helyzet, a szülők nemtörődömsége a családi kötelék mellett kevésbé károsító körülmény, mint a nevelőotthoni gyerekek számára a személyhez szóló szeretetkapcsolat hiánya.

AZ ANYÁK VÉLEMÉNYE FELNÖTT KÖZÉPSÚLYOS ÉRTELMİ FOGYATÉKOS GYERMEKEIK HELYZETÉRŐL

BGGYTF

Vizsgálatunk feltevése szerint az anya áll legközelebb felnőtt értelmi fogyatékos gyermekéhez. Ezért őt kérdeztük meg a fogyatékosok problémáiról, körülményeiről THANNHAUSER: „A felnőtt értelmi fogyatékos az anya szemével” c. kérdőíve alapján, melynek az NSZK-ban kapott eredményeivel összevetettük saját vizsgálatainkat.

Célunk, megismerni a felnőtt fogyatékosok életkörülményeit, illetve szempontokat akartunk kapni az iskolai neveléshez. Ebből a célból 1984. augusztus–szeptemberében megkérdeztük 31 felnőtt imbecillis édesanyját. A sérültek közül 7-nek nincs munkahelye, 7 fő szociális foglalkoztatóba jár, 14-en szociális foglalkoztató intézetben, 1 fő szociális otthonban lakik, illetve 2 fő külső munkahelyen dolgozik. Az édesanyjak 16%-a Budapesten, 68%-a városban, 13%-a községben, 3%-a tanyán lakik, és nagyrészt fizikai dolgozók.

A dolgozat vizsgálja:

- a fogyatékos és a szociális foglalkoztató (intézet) kapcsolatát,
- a fogyatékos kapcsolatát más személyekkel,
- a fogyatékos szabadidő eltöltését,
- a fogyatékos várható jövőjét,
- az édesanya tájékozottságát az értelmi fogyatékoság problémájával kapcsolatban,
- az anya kapcsolatát gyermekével.

Legfontosabb következtetések az alábbiak:

- A nevelési és oktatási programot gyakorlatiasabbá kell tennünk.
- A szülőket fel kell világosítani pedagógiai feladatokról, szociálpolitikai, jogi lehetőségeikről.
- Növelni kell a védőmunkahelyek számát, s bővíteni a szülői szövetség hálózatát, illetve az utógondozó hálózatot.
- Minden eszközt igénybe kell vennünk ahhoz, hogy a társadalom mindinkább befogadja a fogyatékos személyeket.

Dolgozatunkban utaltunk olyan témákra, amelyek kutatásunk továbbfejlesztését jelentené pedagógiai, pszichológiai, szociológiai és jogi téren.

HALLÁSSÉRÜLT INTEGRÁLT GYERMEKEK VERBÁLIS SZINTJÉT NYOMONKÖVETŐ VIZSGÁLATOK

BGGYTF

Dolgozatunk célja az integrált hallássérült gyermekek verbális intelligencia-fejlődésének vizsgálata, nyomkövetése, s az ezzel kapcsolatos eddigi vizsgálatok eredményeinek összefoglalása. A vizsgálatok a Wechsler-féle intelligencia teszt gyermekváltozatának verbális részpróbáival történtek. Elsősorban arra kerestük a választ, hogy fejlődött-e az integrált gyermekek verbális intelligenciája halló általános iskolai tanulmányaik alatt, s ez a fejlődés milyen mértékű. Kérdésként vetettük fel továbbá, hogy a Wechsler-féle intelligencia teszt alkalmas-e az integrálásra kerülő hallássérült gyermekek kiválasztására. Megállapítottuk, hogy az integrált gyermekeknél a halló környezet, a halló iskola hatására a verbális intelligencia fejlődésnek indult, mely fejlődés mértéke az általános iskolában eltöltött időtől jelentős mértékben függ. Mivel a „HAWIK” teszt alkalmas a VQ és PQ összehasonlítására, hibái és hiányosságai ellenére javasoljuk az integrálásra kerülő gyermekeknél a teszt elvégzését, de szükségesnek tartjuk a verbális intelligencia feltérképezéséhez más, a magyar gyermekek számára jobban adaptált vizsgálatok elvégzését is.

VÉGH JÓZSEF ÉS MUNKATÁRSAI

KÉPRENDEZÉSI FELADATOK MEGOLDÁSÁNAK VIZSGÁLATA KORREKCIÓS ELSŐ OSZTÁLYOS TANULÓKNÁL

BGGYTF

Dolgozatunkban a képrendezi feladatok megoldásában mutatkozó gondolkodási sajátosságokat és a korrekciós első osztályos tanulók tanulásképeségét vizsgáljuk rövid idejű fejlesztő foglalkozások keretében feldolgozott alap és transzfer feladatokról álló különböző tartalmú képrendezi feladattal. Problémafelvetésünk lényege, hogy az adott életkori szinten átlagosan hozzáférhető egyszerű képrendezi feladatok megoldásában is mutatkoznak nehézségek a retardált gyermekeknél. Ezek azonban enyhíthetők az ilyen feladatok tanulását segítő korrekciós nevelőhatásokkal. A tanulékonyág kedvező mértéke jellemezhető a segítségadás és a feladatmegoldás idejének mértékcsökkenésével, a transzfer lehetőség bővülésével, és kisebb mértékben, a feladatmegoldás indokolásának helyesebbé válásával. A tanulékonyág különbségei összefüggnek a retardált gyermekek intelligenciájának mértékével és minőségével, az alkalmazott feladattípusok tartalmi különbségeivel, illetve hozzáférhetőségével, a segítség felhasználásában mutatkozó különbségekkel, munkatempójukkal, figyelmük és fáradékonyáguk alakulásával, személyiségfejlődési sajátosságaikkal, transzferképességeik eltéréseivel.

ÜLKEI ZOLTÁN

ELSŐ OSZTÁLYOS GYERMEKEK TANÁRI MEGÍTÉLÉSE SZEMANTIKUS DIFFERENCIÁL SKÁLÁN

ELTE-BTK

Dolgozatomban első osztályos gyerekek szemantikus differenciál skálán adott tanári jellemzéseit elemeztem. A skálát pedagógusokkal folytatott interjúk alapján állítottam össze, a vizsgálati anyagot két budapesti és három vidéki általános iskolai osztály tanítónőjével vettem fel.

Az adatok statisztikai feldolgozásában a következő eljárásokat alkalmaztam: 1. Faktoranalízis. Az anyag alapján négy faktort sikerült elkülöníteni. 2. Nemek közötti összehasonlítás t-próbával. A fiúk és lányok megítélésében két változó mentén találtam szignifikáns különbséget. 3. Varianciaanalízis az apa foglalkozási státusza szerint három osztályban. Egyes változók mentén a megítélések jellemző különbségeket mutattak. 4. Varianciaanalízis a szülők státuszának konzisztenciája szerint. Három változó mentén a megítélések szignifikánsan különböztek. A dolgozat nyitva hagyja annak lehetőségét, hogy a tanulmányi eredmények társadalmi rétegek szerinti differenciációjában a fenti személypercepció tényezők is szerepet játszanak.

Közművelődési szekció

BAJZÁTH JUDIT

**A FERENCES MOZGALOM VILÁGKÉPÉT ÉS KULTURÁLIS
ÉRTÉKEIT MEGHATÁROZÓ TÁRSADALMI TÉNYEZŐK**

ELTE-BTK

A dolgozat a ferences mozgalom kialakulására ható, annak világképét megformáló gazdasági, politikai, társadalmi és személyi feltételeit összegzi, a rendelkezésre álló történeti munkák alapján. Célja, hogy megmutassa a szerzetesség által kialakított értékek (aszkézis, szegénység, munka . . .) társadalmi és tudati gyökereit, eljutva végül arra a következtetésre, hogy a ferencesgondolat alkotóelemei és az azt kialakító társadalmi mozgások együttese már a kapitalista szellem, az új, tevékeny, társadalmi ember világszemléletének előképe.

BAKOS JÓZSEF – HALMOS JUDIT – LÁSZLÓ ÁGNES

**A SOPRONI EVANGÉLIKUS LÍCEUM DIÁKSÁGÁNAK
LAPJA, A NYUGATI ÓRSZEM**

ZSTIF

BALÁZS EDIT

**A TÉVÉMŰSOROK HATÁSÁNAK TÜKRÖZŐDÉSE
A GYERMEKRAJZOKON**

HSMTF

A dolgozat témája: a televízió hatásmechanizmusa hogyan érvényesül a felnőtt és gyermek esetében; mit és hogyan néznek a 10–14 éves korú gyermekek, hogyan tesz eleget a televízió a korszerű gyermeknevelésből ráháruló feladatoknak. A dolgozathoz szükséges felmérést a gyöngyösi 6. sz. Általános Iskola egy-egy 5-6-7-8. osztályával végeztem el. A gyerekekkel egységes kérdőíveket tölttettem ki, valamint le kellett rajzolniuk azt a jelenetet, ami a legjobban tetszett nekik, s indokolni a választásukat. Összesen 109 gyermek munkáját tudtam elemezni és felhasználni a dolgozatomhoz. Munkám során nagyrészt a Filmvilágban megjelent, e témához jól felhasználható cikkekre támaszkodtam, pl.: Losonczy Ágnes: Túl lebecsült anyagiak és megpörkölődött eszmék (A nyolcvanas évek televíziózása elé), Csepeli György: Az igazi családtag, Faragó Vilmos: Tévéműveltség, Lóránd Ferenc: Gyermekműsorok pedagógiai tükrében, Lengyel Balázs: Alábecsült gyerekek stb. Vizsgálódásaim alapján elmondhatom, hogy a gyermek nem kritikátlan befogadója a tévéműsoroknak. A TV hatásmechanizmusa alapvetően megegyezik a felnőtt és gyermek esetében. Eltérés elsődlegesen a hatások közvetlen megnyilvánulásaiban van. Tapasztalataim szerint az ITV adásait nem lehet a televízió hatásmechanizmusának megfelelően értékelni, mivel a gyerekek elsődlegesen tantárgyi szemléltetésként kezelik, s ez mind a pedagógiai, mind a másodlagos tényezőket „leárnyékolja”. Hatása csak tantárgypedagógiai szinten mérhető. Az iskolában nem tudják megfelelő módon felhasználni, mivel a rögzítésükhöz és a megfelelő időben való lejátszásukhoz szükséges eszközök, azaz képmagnók még csak elenyésző számban állanak az iskolák rendelkezésére. A televízió csak akkor tud eleget tenni a korszerű gyermeknevelésből ráháruló feladatának, ha ebben a szülők és az iskola közösen segítségére vannak: ha tervszerű, tudatos szülő-pedagógus munka irányítja a gyermekek tévé-nézését.

BENKOVICS ILDIKÓ – MÁRFI TIBOR

AZ ELŐADÓ ÉS HALLGATÓ KAPCSOLATÁNAK VIZSGÁLATA AZ ISMERETTERJESZTÉSBN

PJLTE-TK

Az innováció megköveteli a rohamosan bővülő ismereteket, ezek megfelelő közvetítő csatornákon át történő, differenciált eljuttatását a felnőttekhez. Megdőlt az a korábbi nézet, amely bármely iskolafokozatot befejezettek tart; a halmozódó ismeretanyag meghatározott növekedési rendben duplázza meg önmagát. A felnőttoktatás teljes értékű szakmává vált az elmúlt 100 évben, intézményrendszerének fejlettsége hű tükre az adott társadalom gazdasági, politikai, társadalmi fejlettségének. Egyre gyorsuló világunk megköveteli a felnőttek folyamatos képzését, illetve az önképzést. Az ismeretek szinten tartása, s az új befogadása, megértése nagy energiát és időráfordítást követel. Az ismeretterjesztésnek óriási a szerepe, közel hozza, rendszerezve közvetíti az új ismereteket. Az ismeretterjesztés feladata hazánkban zömmel a Tudományos Ismeretterjesztő Társulatra hárul. Felelősségteljes, sokrétű feladat ez. Ez a fajta transzmisszió, amit a tudomány követítésével és az ismeretek terjesztésével valósít meg a TIT, a legszorosabb értelemben vett közművelődési és felnőttoktatási feladat. Az igényfelmérés, a tervezés, a szervezés, az összehangolás és az eredményvizsgálat komplex adragógiai vizsgálatot képez. A dolgozat első részében rövid ismertetőt adunk a felnőttnevelés alapszabályairól, a felnőttek érdeklődését felkeltő motívumokról, a felnőttkori tanulásról és a TIT munkájáról. A második részben térünk rá a konkrét elemzésekre; tapasztalatainkat összegezzük, majd következtetéseket vonunk le a vizsgált előadásokról, s az alkalmazott módszerekről egyaránt.

BICSKEI ÉVA – PINTÉR GÁBOR

LESZÜNK-E MEGSZÁLLOTTAK? – NÉHÁNY KÉRDEZŐ SZÁNDÉK GONDOLAT LEENDŐ NÉPMŰVELŐK PÁLYÁRA KÉSZÜLÉSÉRŐL, HIVATÁSTUDATÁRÓL

BDTF

A pályamunka főiskolánk népművelés szakos hallgatóinak hivatástudatát, a közeljövő értelmiségének szemléletét kutatja. A dolgozat leíró jellegűnek indult, de a 40%-os válaszadásra való tekintettel egyelőre a hipotézisvizsgálat stádiumában van. Konkrét megállapítások, tanulságok helyett tehát hipotézisek felállítására elégségesek az adatok. Az eddigi kérdőíves vizsgálat a következő-fázisban (február-március folyamán) mélyinterjúk segítségével folyik tovább abból a célból, hogy a felmerült kérdésekből vagy állításokat fogalmazhassunk meg, vagy alapunk legyen egy leíró vizsgálat eredményes befejezéséhez. Pályamunkánk egy nagyobb vállalkozás része. Elkészülte után szeretnénk felkeresni a magunkról kapott képpel szembenézve olyan néptanítókat, akik a második világháború után 1945–1948 között az ország szellemi újjáépítésének voltak részesei, munkásai.

BOKA ERIKA

BELOIANNISZ KÖZSÉG HELYTÖRTÉNETE

PJPTE TK

Dolgozatom Beloiannisz, görög emigrációs község helytörténetéről szól. A téma egyedisége volt a legfőbb indítók, hogy a részt vevő megfigyelés adta lehetőségeken túl (a település ugyanis szocializáció színhelye) néprajzi vonatkozású gyűjtésekkel, dokumentumok elemzésével, statisztikai anyagok tanulmányozásával is foglalkozzam. Interjúkat készítettem a falu vezetőivel, a görög lakosokkal, valamint feldolgoztam a közelmúltban megjelent újságcikkeket a községről. A nemzeti kultúra megőrzése, a tradicionális helyi társadalmi sajátosságok és jellegzetességek érdekes témának ígérkeztek. Részletesebben foglalkoztam a településfunkciókkal is (nem a teljességre törekedve). A lakónépeség jellemzését a görögökre orientáltan végeztem el. Azokra a kérdésekre kerestem a választ, hogyan sikerült a politikai menekülteknek 35 év elteltével megőrizni nemzetiségüket, elszigetelten, egy magyarországi környezetben; melyek azok a tényezők, amelyek leginkább befolyásolták megváltozásukat, illetve asszimilálódásukat. Milyen közösségi konvenciókat őriztek meg, hogyan alakult a község egy olyan faluban, ahol mintegy másfélszáz politikai menekült talált otthonra. Az alábbi következtetésekre jutottam: Addig, amíg az eredetileg összekerült nemzetiségi csoport együtt volt, sok mindent meg tudtak őrizni hagyományaikból. Az évek múlásával azonban mind több és több nem görög ember került a faluba, ami visszavonhatatlanul elindította a „magyarosodást”, s ezt a folyamatot gyorsította meg a nyolcvanas évek elején lezajlott visszatelepítés is.

BOLDIZSÁR ILDIKÓ

SERDÜLŐKORI ÉNKÉP, ÖNISMERET, ÖNKIFEJEZÉSI FORMÁK

ELTE BTK

A dolgozat a serdülők önmagukról alkotott képét, annak realitását, valósághoz való viszonyát vizsgálja. Egy informális csoport működésének megfigyelésével nyomon követi azt a folyamatot, hogy mikortól kezd a serdülő önmagáról gondoskodni, mennyire, s meddig áll mások befolyása alatt, milyen sztereotípiákat használ éndefinícióihoz, s milyen mozzanatok játszanak szerepet én-ideáljainak megteremtésében; hogyan kapcsolódik össze az identitás és a világgép fogalma egy internalizációs folyamatban, melyek a sajátosságai és jellemzői a serdülői világgépeknek. A dolgozat kapcsolatot keres az önismeret foka és az önkifejezés formái között is mozdulatoktól, gesztusoktól az írásbeliségig, a csoporttagok közvetett vagy közvetlen verbális, testnyelvi és egyéb „vallomásainak” (naplók, levelek, versek, regények) elemzésével, különös tekintettel arra, hogy az időrendi sorrend is megjelenjen, s kirajzolódjon a csoport fejlődésének íve is.

A SZABADMŰVELŐDÉS SZERVEZÉSE ÉS TEVEKENYSÉGE BÁCS-BODROG VÁRMEGYÉBEN 1945–1949 KÖZÖTT

EJTIF

A felszabadulást követő ellentmondásos időszak politikai, társadalmi vonatkozású eseményeivel sokan foglalkoztak már. Én úgy érzem, hogy e kor kulturális vonatkozásai még nincsenek kellően elemezve. A szabadművelődést nem helyezték még el az öt megillető helyre. Nyomatott anyaga szabadművelődésről mint egy művelődéstörténeti korszakról alig van, a megyei vonatkozásokról is szinte semmi. A levéltárakban feldolgozatlanul vannak az ezzel kapcsolatos írásos emlékek. Dolgozatom forrása levéltári anyag volt, amelyekhez a Bács-Kiskun megyei Levéltárban jutottam. Az 1945–47 közötti időszakról a Baja város Törvényhatósági Bizottsági jegyzőkönyvekben találtam adatokat, az 1947–49-ig tartó időszaknál pedig a jegyzőkönyvek mellett, a Szabadművelődési Felügyelőség iratai segítettek, melyek 1949-től Népművelési Központ iratai néven szerepeltek.

Célom az volt, hogy e korszak sokszínű művelődési törekvéseit mutassam be. Ezért igyekeztem minél többféle művelődési formát bemutatni, mélyebb részletezés nélkül. Elsősorban az általam fontosnak tartott adatokra támaszkodom. A szabadművelődés fontos szerepet töltött be a demokratikus közművelődés kialakulásában.

Legfőbb érdemük, hogy nagy lelekesedéssel elindították a munkát. Hatása széles tömegekre terjedt ki, az addig háttérbe szorított osztályok is jogot kaptak a művelődéshez. A lehetőségekhez képest jól oldották meg feladataikat, hibáiból pedig ma, 1984-ben is levonhatjuk a tanulságot, mert az akkori problémák némelyike még ma is megvan. Az adatok között gyakran találtam ellentmondásokat. Ezeknek az ellentmondásoknak a vizsgálata és a dolgozat még nyitva maradt kérdéseinek a megválaszolása további kutatómunkát igényel. Azt hiszem, hogy az eddigi kutatásaimból elkészült dolgozat jelzi a szabadművelődés jelentőségét, s talán ráfordítja a figyelmet erre a területre is. Érdemes lenne foglalkozni vele, hiszen a múltbeli közművelődés hibáinak és erényeinek a vizsgálata csak előbbre viheti a jelen idők közművelődését.

A „KÁLLAI KETTŐS” GYÖKEREI, ÉLETE ÉS DIADALÚTJA

BGYTF

A Szabolcs-Szatmár megyei Nagykálló községben elevenen virágzik egy párostánc, amely a köztudatban „Kállai kettős” néven ismeretes. Híre és jelentősége már a múlt század végén messze túlnőtt a község, a megye, s ha igaz, az ország határain is. 1951 után a Magyar Népi Együttes – Kodály Zoltán zenéjével és Rábai Miklós koreográfiájával – fellépése során megismertette az egész folkloreszerető közönséggel Pekingtől az Egyesült Államokig. Dolgozatomban mindenekelőtt a tánc neve körüli vitákat ismertettem. Azt, hogy miért kállói és miért kettős? Ismertetem a nagykállóiak páros táncával kapcsolatos helytörténeti mondákat is. Majd a felhasznált írásos feljegyzéseket, tanulmányokat sorolom fel egy 1674 táján írt pasquillistól az utóbbi években, Várnai Ferenc megjelent tanulmányáig. Ezek után a tánc gesztusvilágáról, térformáiról és szerkezeti felépítéséről szólok. A „Kállai kettős” azon kevés magyar tánc közé sorolható, amelynek meséje, története, programja van. A tánc meséjének bemutatása után kerül sor a tánc dalainak elemzésére. Ezután esik szó a tánc életéről a következőképpen: a) az első bemutatót követő évek, b) a Gyöngyösbokréta esztendői. Dolgozatom végén a hagyományörzéssel kapcsolatos erőfeszítésekről és a tánc diadalútjáról szólok.

DEDE ÁGNES

DEBRECEN KULTURÁLIS ÉLETE
A DEBRECENI FÜGGETLEN ÚJSÁG
1905–1906-OS ÉVFOLYAMAI TÜKRÉBEN

KLTE–BTK

Ez a dolgozat része egy nagyobb tanulmánynak, mely az 1905–1912 közötti debreceni kulturális élet eseményeit próbálja meg regisztrálni. Témámat, címe ellenére – ami inkább művelődéstörténetinek tűnne – kommunikáció-elméleti aspektusból vizsgáltam. Fő kérdésem az volt, hogy egy tömegkommunikációs eszköz – itt a sajtó –, hogyan vállalja fel a közművelődés progpagandáját, így a lapból hogyan rajzolódik ki Debrecen korabeli kulturális életének szerkezete. Ha mód és lehetőség adódott rá, a sajtóban megjelent forrásanyagot szembesítettem a tudomány által autentikusnak elismert dokumentumokkal, tényekkel, következtetésekkel.

Az eredmények összegezéseként elmondható, hogy Debrecen kulturális intézményhálózata fejlett volt: egyes oldalai ebben az időben kezdtek kibontakozni, pl.: múzeum, városi könyvtár. Élénk volt színházi élete, itt a legnagyobb az érdeklődés. A színház a közönség igényeit igyekszik kielégíteni, ezért az operett aránya a legnagyobb az előadások között. A zenei élet önellátónak mondható. A felolvasóesték és a Szabad Iskola látogatottabbak. Az elit kultúra közönségének rétegződése: a polgárság műveltebb rétegei, értelmiség és diákság. De a polgárság köréből kerül ki a „szórakoztató ipar” közönsége is. A munkásosztály is ez időben alakítja ki saját művelődési lehetőségeit. Ha kissé elrugaszkodunk magától a forrástól, ezekből az adatokból érdekes társadalomtörténeti jellegű következtetéseket is levonhatnánk, levéltári anyagokkal alátámasztva, ami mégérne még egy dolgozatot.

FRACSKÓ ZSUZSANNA

ARATÁS, CSEPLÉS – DÁVOD KÖZSÉG MÚLTJÁBÓL

JGYTF

Dávod község az ország déli részén elterülő tipikus település. Lakói a földművelést tekintették és tekintik ma is fő foglalkozásuknak. A hagyományos földművelési módok éppen a technika gyors fejlődése és elterjedése révén már nem vagy csak nyomokban lelhetőek fel. Nagyszüleim, szüleim korosztálya még aktív részese volt a munkáknak. Számomra izgalmas és érdekes dolog felderíteni a hajdani munkafogásokat. Dolgozatom az elvetett búzától a kenyérig tartó időszakot öleli fel, azaz ismerteti a községben honos vetési, aratási, cséplési szokásokat. Ezen kívül tartalmazza a legfontosabb eszközök, szerszámok, gépek leírását is. A feldolgozás során – a szakirodalom mellett – idős emberekkel is elbeszélgettem, akik nem csak a munkáról vallottak, hanem meséltek régi életformájukról, szokásaikról, hagyományaikról. Így kerekedett ki egy letűnt világ képe, amit röviden így jellemeznék: érdekel. Dolgozatom megírásához történeti anyagokat is felhasználtam, és ezek feltétlenül szükségesek voltak szülőfalum és a felsorolt munkák közötti összefüggések áttekintéséhez. Végső céлом e munka elkészítésével az volt, hogy átmentsem a jövő számára szűkebb környezetem hagyományvilágának egy részét.

FAZEKASNÉ LEBANON ZSUZSA

ALBERTI HIEDELEMVILÁGA

ZSTIF

FEHÉRVÁRI EDIT

A GYERMEK ÉS A HÉTVÉGI SZABADIDŐ

DTIF

Napfényes lakótelepi játszóterünkön szombat délután egyedül hintázott egy pöttöm kislány. Vele repült a nyakába akasztott kulcs is. Miért nem vigyáz rá valaki, a „kulcsos” gyerekre? Mit csinál hétvégeken a városi tizenéves, és hogy is lehet ez falun? – kérdeztem magamtól, majd később nyolcvan negyedik kisdiáktól Debrecenben, Hadháztégláson és Nádudvaron, négy iskolában. Vizsgáltam e kérdést a lakókörnyezetünkön és azon kívül, nemek szerint, különböző évszakokban, téli és nyári szünetben, munkában és szórakozásban. Válaszoltak kérdőíveken, személyes beszélgetések során, ők és a velük foglalkozó tanítók, néhány esetben szülők is. Megtudtam, mit csinálnak hétvégeken, mire van lehetőségük és mire nincsen, mit szeretnének és mit várnának el a felnőttektől. S az eredmény? Kevés, amit értük teszünk. Többet kellene velük törődnünk: szülőknek, pedagógusoknak, népművelőknek, könyvtárosoknak és mindenkinek, aki csak felelősséget érez a jövőért, aki azt akarja, hogy az a kicsiny lány a játszótérről – minden kis társa majd egészséges, művelt, céltudatos, munkaszerető felnőtt EMBER legyen.

ÁLTALÁNOS MŰVELŐDÉSI KÖZPONT, KÁLD

BDTF

Fél éven keresztül vizsgáltuk a káldi ÁMK-t. Tapasztalatainkat megpróbáltuk összevetni az elmélettel, s ezt rögzítettük ebben a dolgozatban. A káldi ÁMK-nak hatása a falu életére pozitívnak minősíthető. Meelőtt még országos, átfogó érvényű határozat született volna az ÁMK-k létrehozásáról, Káldon már azelőtt is bontakoztak az együttműködés csirái. Fontosnak tartjuk az általános iskola igazgatójának, a művelődési otthon vezetőjének, a vezető óvónőnek a különféle oktatási, nevelési, képzési célok megvalósítására tett együttes erőfeszítését. Ez az összefogás azonban nem valósulhatott volna meg a tanács segítsége nélkül.

A létrehozás után intézményesült ez a baráti kapcsolat, illetve részben átszervezés történt struktúráját illetően.

Az ÁMK vezetője azonban elmondta, hogy sajnos a törvények, utasítások útvesztőjének a tájékozódás nem könnyű, sőt néha az egymásnak ellentmondó jogszabályok hátráltatják a folyamatos, hatékony munkavégzést. Ezeken a jogszabályokon nekik sajnos nem áll módjukban változtatni, ehhez a felsőbb fórumok segítségét kérik. Káldon végeredményben összevonásra került az iskola, napközi otthon, a művelődési otthon, az óvoda, a községi könyvtár 1982. szeptemberében.

Az ÁMK tevékenységi köre kiterjed:

1. Óvodáskorúak nevelése, gondozása.
2. Az általános iskolások nevelési, oktatási feladatainak ellátására.
3. A lakosság művelődési igényeinek kielégítésére, az alkotói készségek kibontakoztatására, valamint az egyéni művelődési kedvezményezések segítésére.
4. Könyvtári szolgáltatás fejlesztésére.

„Az anyagi lehetőségek csökkentése nem jelentheti az eddigi művelődési szokások, az oktatási, nevelési eredmények visszaesését” – vallotta az ÁMK igazgatója. Mindezek a problémák megoldhatók az anyagi és a személyi erők ésszerű átcsoportosításával.

Az integráció következtében a művelődési otthon lett az alapbázisa a falu kulturális életének. A művelődési ház elégíti ki a falu szinte minden korosztályának igényeit.

Néhány klub, szakkör például:

- gyerekek részére: – bélyeggyűjtő szakkör
- KRESZ szakkör

- fiataloknak: – ifjúsági klub
- irodalmi szinpad
- felnőtteknek: – diszítóművészeti szakkör
- asszonyok klubja
- időskorúak klubja

Riportjainkból kiderült, hogy a falu lakossága nem is igen érti az 1982 óta történeteket, de lassan át kell tudatilag hangolódniuk az újra. A munkaterv készítésénél nem volt egységes irányelv, a káldiaknak önmaguknak kellett egy számkra teljesen ismeretlen szervezeti formát feladatokra felosztani. A probléma az, hogy az általános iskola munkaterve nehezen egyeztethető össze a művelődési otthon munkatervével időproblémák miatt.

Az általános iskolai munkaév szeptembertől–júniusig tart. A művelődési otthon pedig januártól–júniusig. Mindezen problémák ellenére Káldon a művelődés színvonala magasabb, mint a környékbeli falvakban.

A megyei szervektől különös segítséget eddig nem kaptak, de most már az elért eredmények miatt érdeklődéssel figyelik munkájukat.

GALBICSEK MARGIT

AZ OLVASÓTÁBOR SZEREPE A PEDAGÓGUSJELÖLTEK HIVATÁSRA VALÓ FELKÉSZÍTÉSÉBEN

DTIF

Dolgozatom megírására személyes élmények készítettek. 1982 óta részt veszek a Debreceni Tanítóképző Főiskolán folyó pedagógiai-közművelődési kísérletben, melynek eredményeit érdemesnek tartom arra, hogy hallgatótársaim is megismerkedjenek vele. Az anyaggyűjtés során feldolgoztam a vonatkozó szakirodalmat, megfigyeléseket végeztem, különböző kérdőíveket töltöttem ki és interjúkat készítettem. Az anyag feldolgozása pedig leíró, elemző és összehasonlító módszerrel történt.

A kísérlet célja, hogy bevezesse a táborozáson résztvevő gyerekeket az önművelés módszereibe, s hogy felkészítse a hallgatókat az iskola megváltozott funkcióinak megfelelő korszerű pedagógusmunka végzésére. A kísérletet végző csoport munkája egy évközi elméleti jellegű felkészítő és egy – az általános iskola 4. osztályát végzett gyerekek számára szervezett – nyári olvasótáborban realizálódó gyakorlati szakaszra oszlik. A dolgozatban azt a sokirányú ismeretet és tapasztalatot mutatom be, melyet a tanítójelöltek az önművelésre nevelésben a gyermekek megismerésében, saját pedagógiai képességeik megismertetésében és fejlesztésében, valamint a pedagógusok új feladataiként jelentkező közművelődési tevékenységek szervezésében szereztek és hasznosíthatnak pedagógushivatásuk gyakorlása során. A kísérlet továbbfejlesztése érdekében ajánlásokat teszek a munka felkészítő és gyakorlati szakaszára vonatkozóan. A dolgozatomhoz a kísérlet gazdag anyagából válogatott, munkánk különböző fázisait bemutató dokumentumokat mellékelek.

GELLÉRT TÜNDE

AZ EGYETEMI IFJÚSÁG SZOCIALIZÁCIÓS-INDIVIDUALIZÁCIÓS PROBLÉMÁI ÉS AZ EGYETEMI KLUB LEHETŐSÉGEI A MEGOLDÁSUKBAN

KLTE BTK

Az egyén identitásérzetét döntően valamely csoporthoz tartozásának erőssége és személyes kapcsolatainak „erősebb-gyengébb” hálója határozza meg. Az egyetemi hallgató társadalmi helyzete különleges: egzisztenciája meghatározatlan. Ez a pszichoszociális moratórium-tudattal párosulva érdektelenséget, közönyt válthat ki ma a hallgatóból. Egy ideig keresi önmagát, próbálja felfedezni saját belső értékeit, később belefásul, nem talál lehetőségeket, nem talál kiutat helyzetéből. A laza csoporttársi, évfolyamtársi kötődések, a tanszéki, szakcsoporti közösségekbe való beilleszkedés hagyományainak elhalványulása fokozza az indentitás diffúzióit, és az életmódváltással (egyetemistává válással) az interperszonális kapcsolatok hálója is átstrukturálódik és rendszerint gyengül. Hasonló helyzet figyelhető meg az egyetemi klub mikrotársadalmában is. Noha óvakodni kell a túláltalánosítástól, míg a hatvanas évek elején virágzó klubmozgalomról beszélhettünk (amit a társadalmi-történelmi helyzet és a speciális érdeklődések kielégítésének szándéka magyarázott), a nyolcvanas évek klubhelyzete egyértelműen hanyatló képet mutat. Mivel korábban nem volt önálló klubhelyiség, a debreceni KLTE ifjúsági klubjában egy éve folyik tartalmas, színvonalas munka. Látogatói egyetemisták, főiskolások, dolgozók és nyugdíjasok. Az épület réteggprogramokra ad lehetőséget. Itt zajlanak a szakestek, szakhetek, szakcsoport-gyűlések, kiscsoport-foglalkozások. A dolgozat azt vizsgálja, hogy a klubprogramok, mint különböző változásokban szervezhető szociális rendszerek, milyen modellek alapján kapcsolódhatnak be optimális módon a hallgatók szocializációs-individualizációs funkciójú tevékenységrendszerébe. A vizsgálat gyakorlati szempontokra épül, megpróbál némi kitekintést nyújtani az ifjúság általános problémáira, valamint az egyetemisták specifikus gondjaira. A továbbra is folyamatosan végzett klubmunka lehetővé teszi új módszerek kidolgozását és gyakorlati kipróbálását.

GICZEY PÉTER

KÍSÉRLET A MAGYARORSZÁGI PUNK ZENE ÉS PUNK JELENSÉG ÉRTELMEZÉSÉRE

BGYTF

A dolgozat célja, hogy segítséget nyújtson a magyarországi punk jelenség megértéséhez, gyökereinek feltárásához. Vázlatosan ismerteti az ifjúság és a rockzene összekapcsolódásának okait, a rockzene kialakulását, fejlődését. Külön részben tárgyalja az angol (nyugati) punk zene és jelenség kialakulását, fejlődését, a társadalom integráló mechanizmusát, valamint a magyar punk zene kialakulását, fejlődését. Elemzi egy amerikai és egy magyar punk szám szövegét. Az előfeltevés az volt, hogy a magyar punk zene és jelenség nem csupán a nyugati minta automatikus másolása, hanem gyökerei alapvetően a magyar társadalomban rejlenek. A szövegelemzések alapján ez beigazolódott. A dolgozat megállapítja a különbségeket és azonosságokat az angol (nyugati) és a magyar punk között, kiemeli a sajátosságokat, bemutatja, hogy a magyar társadalom tudatának, működésének egy-egy visszásságát tükrözik. A dolgozat irodalomgyűjtésen és dokumentum-elemzésen alapul, első része egy készülő kutatásnak, melynek második része a punk együttes tagjai és közönségük körében végzett (és még folyamatban levő) felmérésre épül.

HAJDÚ ÁGNES

CSONGRÁD VÁROS ÉS HALÁSZAINAK ÉLETE A MÚLTBAN

JGYTF

Dolgozatomban a népi élet egyik legrégebbi hagyományával foglalkozom. A halászat témáját viszonylag kevesen dolgozták fel idáig, ezért nehezebb, de érdekesebb is volt a feladat. Az idős halászberekkel való beszélgetés, a régi emlékek megtekintése a múzeumban és a halászok otthonában, a belvárosi halásznegyed hangulata, a tiszai, holt-tiszai partszakaszon folyó munkával való megismerkedés lehetővé tette számomra egy sajátos kép kialakítását a halászat helyi formájáról. A módszerek, amelyeket a halászok alkalmaztak, fejlődésükben sokban megegyeznek a szakirodalomban leírtakkal, vannak azonban olyan, csak a Csongrád-környéki halászatra jellemző eljárások és eszközök is, amelyeknek felderítése, közzététele fontos adalék a halászelet széles témakörében. Munkám képeket villant fel Csongrád város múltjából és jelenéből is. Erre azért van szükség, hogy a város és a halászat összefüggéseit világosan át tudjuk tekinteni. Így ízelítőt kapunk egy kellemes hangulatú tiszaparti település életéből is. Dolgozatom elkészítése során a legfontosabb azonban az volt, hogy megőrizhettem a jövő számára a múltból néhány gyöngyszemet, idős halász ismerőseim jellemvonásainak, életvitelének, emlékeinek bemutatásával.

HAJTÓ ELEONÓRA

NÉPI GYERMEKJÁTEKOK A MAI ŐRSÉGI SZALAFÓN

BDTF

HÁZI MAGDOLNA

**A MOZGÁSKORLÁTOZOTTAK ÉLETMÓDJÁNAK ÉS
MŰVELŐDÉSI SZOKÁSAINAK NÉHÁNY
ÖSSZEFÜGGÉSE**

KTIF-SZK

Magyarországon mintegy 400–500 ezer mozgáskorlátozott él, számuk egyre nő. A dolgozat célja problémáik feltárása. A vizsgálat során a szerző arra keresett választ, hogy e réteg művelődési szokásait milyen tényezők befolyásolják, illetve a nem, az iskolai végzettség, a lakóhely jellege és az életkor kategóriái közül melyek bizonyulnak a legerősebb differenciáló tényezőknél. Kutatja, hogy van-e jelentős különbség a 18 éves kor előtt, illetve a 18 éves kor után mozgáskorlátozottakká váltak művelődési szokásai között, van-e kölcsönös megfelelés a mozgáskorlátozottság foka és az egyénre jellemző művelődés között, továbbá, hogy a társas kapcsolatok mutatói milyen összefüggésben vannak művelődésükkel.

A szerző a vizsgálatához a postai úton továbbított kérdőívek módszerét alkalmazta, az adatok elemzésénél pedig a szignifikancia-számítást. A kutatás legfontosabb eredményei: a mozgáskorlátozottak művelődési szokásait szignifikánsan az iskolai végzettség foka és a mozgáskorlátozottság foka befolyásolja. Nem differenciáló tényező, hogy az egyén mely életkorban vált mozgáskorlátozottá. A kapott válaszok alapján valószínűsíthető, hogy a társas kapcsolatok meghatározó szerepet töltenek be művelődésükben. A dolgozat a problémák összegezésével és a megoldásukra tett javaslatokkal zárul.

HESSKY KLÁRA-TALATA ANNA

**ESZTÉTIKUS KÖRNYEZETALAKÍTÁS A JÁNOS KÓRHÁZ
GYERMEKOSZTÁLYÁN (A LOGODI UTCAI GYERMEK-
RENDELŐBEN ÉS A CSOBÁNCZ UTCAI ÓVODÁBAN)**

BPTIF

A Budapesti Tanítóképző Főiskola egy rajzsakkolégista csoportjával három helyszínen vettünk részt falfestő munkában. Mindhárom gyermek környezete. A két első szituációban lélektanilag mindenekelőtt a szorongás feloldására, a kórházban a hospitalizáció kivédésére irányult a munka. Mesealakokkal, mesei helyszínekkel, események felidézésével próbáltunk élményt nyújtani. Az esztétikai megoldások több változatát alkalmaztuk a másolt mese-illusztrációtól az önálló kompozícióig, a rajzosabb megoldástól a nagy élénk színfoltokkal való előadásig. Változó összetételű, kettő- vagy többszemélyes csoportokban dolgoztunk. Munkánkban foglalkozunk a gyermekekre irányuló hatás tervezésének folyamatával, az alkotó munkának a benne résztvevőkre gyakorolt hatásával, majd az elkészült képek ténylegesen megvalósult hatásával. Az óvodai faliképet sok óvodás-rajz dolgozza fel, „jelzi vissza”, ezekből visszaigazoló és korrekciós következtetéseket próbálunk leszűrni. Az óvodai környezet – mert hétköznapi és nem kivételes miliő a gyermekek körül – még egyértelműbben veti fel a fali képekkel szemben az összetett nevelési hatások mobilizálásának kérdését. A képi díszítések alapvető követelménye, hogy mindent emberre vonatkozottságában, embernek-valóságában kell megjeleníteniük. A gyermeki nézőpont ehhez nem éretlenség, csak sajátosság. A környezet ilyen humanizációja felszabadít, segít a mindennapi gyakorlat lehatároltságának falait képzetileg feloldani vagy legalábbis kitágítani, s mert a szűkebb világot a tágabb világgal veszi körül, segíti a világ szemléleti egységének élményszintű elsajátítását. Nem foglalkozunk azzal, hogy munkánkat művészetként deklaráljuk, s nem vállalhatjuk sem elméletileg, sem gyakorlatunkban, hogy a gyermekkönyvek, rajzfilmek, diák vizuális nyelvezténeke színvonalát esztétikailag elemezzük.

ILLÉSNÉ FÁBRI ERZSÉBET

**CÉLOK ÉS ÉRTÉKEK A MAGYARORSZÁGI
CSERKÉSZMOZGALOMBAN**

ELTE BTK

A dolgozat a mozgalom történetén és cselekvésrendszerén keresztül mutatja be a cserkészlet működését és értékrendszerét. Munkám során történeti kutatási módszerekkel dolgoztam, a cserkészmozgalom hatalmas cikk- és könyvanyagát néztem át. Ez az anyag feldolgozatlan. Összefüggő monográfia nem jelent meg róla. A felszabadulást követő húsz évben íródott cikkeket csak kritikával tudtam felhasználni, mert önállótlanok és ideológikusak. Nagy hasznát vettem Gergely Ferenc tanulmányainak, mert anyaga és hivatkozási rendszere széles körű. A dolgozat is alátámasztja azokat a vádakot, hogy a cserkészlet vallásérkölcsei alapokon állt, osztálybékét hirdetett és elfogadta az ellenforradalmi rendszer ideológiáját, magáévá tette az irreudenta jelszavakat. Ez azonban természetes, hiszen a közvélemény legfőbb formálóinak pártfogásával indult legális szervezet volt. Az ideológiai vizsgálódás azonban túl egyoldalú. A dolgozat a mozgalom pedagógiai jelentőségét igyekszik megragadni, azt, hogy milyen értékrendszert vállalt, miért volt, miért lehetett vonzó a serdülő gyerekek számára, miért lett maradandó élmény máig az idősebb generáció emlékezetében.

JUHÁSZ JUDIT

SZABÓ ERVIN KÖNYVTÁRPOLITIKAI TEVÉKENYSÉGE

JTIF

A dolgozat Szabó Ervin sokoldalú közéleti tevékenységét magában foglaló, átfogó ismertetést kíván adni. Bizonyítja a dolgozat írója azt, hogy a szocialista forradalmár Szabó Ervin életéhez a politikai, a társadalomtudományok művelése éppen úgy hozzátartozott, mint az országos könyvtárügy megreformálásáért folytatott küzdelem. A dolgozat hangsúlyos része e könyvtárpolitikai tevékenység. A dolgozatról a Szabó Ervinnél szóló bőséges irodalom ismerete tűnik ki. Ez alapján állította össze a dolgozat írója Szabó Ervin életútját, s az ő könyvtárpolitikai munkásságát úgy, hogy az eszmék, törekvések és tettek alkotta tartalom csupán a megértést segítő családi, kor és társadalmi vonatkozású kiegészítésekkel bővül.

KÁRPÁTI ENIKŐ

ÉRTÉKEK, NORMÁK, VILÁGKÉP BETHLEN KATA ÖNÉLETÍRÁSÁBAN

ELTE-BTK

Dolgozatom célja, hogy némi irodalomtörténeti keret és életrajzi adat előrebocsátása után körbejárja a Bethlen Kata önéletírását egységes egészévé rendező vallásosságot mind a vallási „irányzatok”, mind az egyéni életút szempontjai felől közelítve. A vallási „irányzatok” közül – a szakirodalom alapján – Kata vallását, a kálvinizmust, majd a pietizmust és a misztikát veszem szemügyre, mint ezt a vallásosságot elvileg determináló tényezőket. Ennek keretében főleg a kálvinista hitélettel össze nem kapcsolható jegyekre, a misztikára ténylegesen utaló jegyekre próbálok rámutatni, s megkérdőjelezném a pietizmus katalai vallásosságot alakító szerepét. Sorsa felől közelítve felvázolom azokat a lényeges pontokat, melyek döntően befolyásolhatták ennek az erdélyi nagyasszonynak a teljes vallás felé fordulását. Ezen belül elemzem vallásához való kötődését, szeretet-értelmezését, külvilághoz való viszonyát. Ezen vizsgálódással szeretném alátámasztani hipotézisemet, mely szerint Bethlen Kata vallásossága elsősorban alakulása alatt formálódott, s nem a teológiai kátékat követve.

KICSINY RÉKA

FEJEZETEK TÁRNOK 1945–1985 KÖZÖTTI ÉLETÉBŐL
– VISSZAEMLEKEZÉSEK –

ZSTIF

Azért választottam ezt a témát, mert érdekelt, hogyan élték át a ma 60–70 éves, idős emberek az 1945 előtti és utáni eseményeket, a történelmet, miként vélekednek, hogyan élnek ma.

Az öt ember elbeszéléséből tulajdonképpen Tárnok újkori története is kirajzolódik.

Nagyon érdekesnek találtam, hogy számomra idegen, nagymúltú, mozgalmi munkában élt emberekkel kell beszélgetnem. Őt különböző típusú emberrel találkoztam, de legjobban Padányi Fábiánné kötötte le az érdeklődésemet. Olyan élethűen, érdekesen mesélte el életét, hogy kérdezni is elfelejtettem tőle, de nem is kellett, mert folyamatosan mondta a történeteket. Örültem ennek a feladatnak, szívesen csináltam, sőt Padányi Fábiánánál többször is jártam meghallgatás végett. Ez a tudományos diákköri dolgozat hasznos volt számomra, hiszen az országban történő eseményeket életközelségre hozták, saját bőrükön érezték a történeteket, ezért érdekesen, élethűen tudták nekem elmondani a történelemből tanultakat.

KISS ERIKA

VÖNÖCK KÖZSÉG ADOTTSÁGAI ÉS
AZ ÁLTALÁNOS MŰVELŐDÉSI KÖZPONT LÉTREJÖTTE

BDTF

A Vönöcki Általános Nevelési Központ még nem rendelkezik hagyományokkal.

1983 szeptemberében hozták meg a határozatot létrejöttéről. Mi 1984 februárjában kezdtük vizsgálni működését, amely akkor még gyerekcipőben járt.

Az igazgatónő arról panaszkodott, hogy nem kaptak semmi érdemleges tanácsot a Központ munkájához. Még a munkatervet is csak saját elképzelésük alapján készítették el. Ugy érzem, hogy nem tükrözi az integrációt. Most még nem érzek minőségi különbséget a falu művelődésében, a kulturális élet nem lendült fel. De megvan rá a lehetőség. Eredményesebb lenne a munka, ha lenne egy rátermett népművelő. A falu pedagógusainak, értelmiségi rétegeinek sokkal jobban be kellene kapcsolódnia a központ működésébe. Vönöckön kevés az értelmiségi. A pedagógusok nagy része Celldömölkéről jár ki, tanítás után igyekszik haza. Az agrárértelmiség pedig Vönöck társközségében él. Bár már voltak kezdeményezések, hogy ők is bekapcsolódjanak. Tartottak TIT előadásokat a művelődési házban.

Az új intézményformával párhuzamosan nem született új jogszabály, ami könnyítené a működést, így jelenleg a kötöttség miatt sokszor nehézségekbe ütköznek. Pl. az óvodára szánt összegből nem fordíthatnak iskolai kiadásra, a művelődési otthon felszereléseit nem vihetik át az iskolába. Mielőbb szükség lenne a lehetőségek kibontakoztatására, mert így az igazi funkcióját nem tudja ellátni a művelődési központ.

Az általános iskola vezetése olyan mennyiségű plusz munkát kapott, amit a jelenlegi személyi állomány nem tud ellátni. Szükség lenne egy gazdasági vezetőre, aki mentesítené az igazgatónő gondjait, így neki több ideje maradna a hatékony munka megszervezésére. A faluban, ha megvalósulna az összhang, felkeltenék a lakosság érdeklődését, hatékonyabban működhetne a komplexum.

Tehát a komplexum még nem nyújtott többet a falunak, de a lehetőségek adóttak. Ha kiküszöbölnék a hátráltató tényezőket, a komplexum méltón elégíthetné ki a vönöckiek művelődési igényét.

LOVASS TIBOR

**EGY PÁLYAKEZDŐ NÉPMŰVELŐ–PEDAGÓGUS PÉLDÁJA.
BÉKEFI ANTAL ZIRCZI MUNKÁSSÁGA**

BDTF

MÁRKUS ÁGNES

**GONDOLATOK A TELEVÍZÍÓ ÉS AZ EGYETEMI HALLGATÓK
VISZONYÁRÓL**

KLTE BTK

A dolgozat azt kutatja, hogy mi az oka a televízió egyetemi hallgatók körében tapasztalható és számadatokkal is bizonyítható népszerűtlenségének, s abból a feltevésből indul ki, hogy a magyarázat – többek között – a televízió műsorpolitikájában, elsősorban a televízió szocializációs és érték-kultivációs tevékenységének minőségében keresendő. Ezért célkitűzése annak vizsgálata, hogy a televízió műsorpolitikája milyen figyelemben részesíti az egyetemi hallgatókat, ifjúsági és szórakoztató műsoraiban foglalkozik-e problémáikkal (kitolódó szocializáció, értékbizonytalanság, identitáskeresés), segít-e megoldásukban – szocializációs és érték-elő funkciója lévén van erre lehetősége –, s általában milyen színvonalúak ezek a műsorai.

Bár a szinkronikus leírás módszerével nyert eredmények a módszer elégtelensége miatt széles körben nem általánosíthatók, a dolgozatíró lényeges problémákra hívja fel a figyelmet, s kijelöli egy, a televízió és az egyetemi hallgatók viszonyát vizsgáló kutatás kereteit is.

METLÁK ERIKA

A HÁTRÁNYOS HELYZETŰ, VESZÉLYEZTETETT FIATALOK TÁRSADALMI BEILLESZKEDÉSE, CSALÁDJUK BEFOLYÁSOLÁSA A KÖZMŰVELŐDÉS SEGÍTSÉGÉVEL

KLTE – BTK

Napjainkban előtérbe került a veszélyeztetett gyerekek és fiatalok problémája, a különböző beilleszkedési zavarok okainak feltárása, leküzdésük segítése a különböző társadalmi fórumokon. Azonban lényeges változást még nem sikerült elérni a kérdés megoldásában.

A dolgozat azokat a lehetőségeket, módszereket gyűjti össze, melyek a művelődési otthon típusú intézményekben állnak rendelkezésre a különböző beilleszkedést segítő intervenciókhoz. A veszélyeztetettség különböző megnyilvánulási formáiról, okairól, a veszélyeztetett fiatalok főbb jellemzőiről szólva kitér annak szükségességére, hogy a fiatalokon való hathatós segítség elképzelhetetlen a családjuk életébe való beavatkozás nélkül. A dolgozat foglalkozik a Hajdú-Bihar megyei Gyermekek- és Ifjúságvédő Intézet családgondozó kísérletével, melyben a szerző a kiemelt segítséget igénylő családok kulturális életviteléről gyűjtött adatokat. Ennek tapasztalatait felhasználva, a dolgozat igyekszik összegyűjteni a hazánkban eddig megvalósított intervenciós kísérleteket, új javaslatok kidolgozásával is megpróbálkozik. Különösen hangsúlyozza a prevenció jelentőségét mind a fiatalok, mind a családok esetében. A beilleszkedési zavarok gyakoriságának csökkentésére csak néhány lehetséges módszer ajánl, s egy lehetséges megoldási területet a művelődési házak keretében. Más megközelítések is elképzelhetőek, ezért a dolgozat nem törekszik teljességre, lezártságra.

MÉSZÁROS BÉLA

A CITERÁZÓ KÖZÖSSÉGEK MŰVELŐDÉSPOLITIKAI JELENTŐSÉGE, ÉS FEJLŐDÉSÜKNEK ZENEPEDAGÓGIAI LEHETŐSÉGEI

BGYTF

Az 1970-es években a népművészet művelése hazánkban művelődési tényezővé vált. A népdalkörök és táncházak mellett a citeramozgalomnak lett figyelemre méltó szerepe a zenei közművelődésben. Ez nem véletlen, hiszen jelenleg a citera a legelterjedtebb népi hangszer Magyarországon. Szabolcs-Szatmár megyében 1978-ban 49 citerazenekarban 449 fő tevékenykedett. Ezek a zenekari tagok hangszerüket többnyire autodidakta módon, megfelelő zenei előképzettség nélkül, de átlagon felüli hangszertechnikai gyakorlottsággal kezelik. A zenei képzés iránti igényüket a Citerabarátok Klubja igyekszik kielégíteni, mivel az állami zeneoktatásnak a népi hangszerek tanításával kapcsolatban csupán nehézkesen realizálható elképzelései vannak. Ebben a dolgozatban az első megyei citeravezetőket képző tanfolyam, pedagógiai és szakmai tapasztalatait gyűjtöttem össze. Feltételezem, hogy kialakított módszerem birtokában a zeneileg dilettáns citerajátékosok tömegei is tudatos és esztétikusan igényes hangszeres zenélés útjára vezethetők.

ETIKAI KÉRDÉSEK SÁNTA FERENC ÍRÓI MUNKÁSSÁGÁBAN

ZSTIF

Sánta Ferenc műveiben nem egyszerűen történeteket mond el, ír le, nem egyszerűen riportot készít vagy történelmi eseményt idéz fel, hanem mai, élő alapvetően emberi problémákat vet fel. Kérdésfeltevései örökérvényűek, minden kor minden emberére érvényesek. Szereplői olyan helyzetek elé kerülnek, amelyek a szabadsággal, erkölccsel, hatalommal, erőszak alkalmazásával, az egyén és közösség érdekeinek összeütkezésével kapcsolatosak, és azzal a kérdéssel találják szemben magukat, hogy az egyes ember számára mi a lehető legjobb választás az adott körülmények között. Sánta F. az ember és társadalom, egyén és közösség, eszköz és cél, cselekedet és erkölcs viszonyait kutatja. *Az ötödik pecsét* a döntés, a választás regénye. Örök emberi problémát boncol. Mindig, mindenhol döntenünk kell, s ezért vállalnunk a felelősséget. Sokszor – többször, mint kellene – elméleteket gyártunk, de cselekedtünkben ennek ellenkezőjét is tehetjük s sokszor tesszük is – akárcsak Sánta regényének szereplői. *Az áruló* az elkötelezettség problémáját veti fel. Ma talán nem is az lenne a kérdés, hogy hol vagyunk, hová érezzük magunkat elkötelezettnek, hanem inkább az, hogy egyáltalán érezzük-e magunkat annak. Másfelől Sánta a társadalom égető kérdéseire keresi a választ. Szerinte a baj nem az emberekben, hanem a társadalomban van. „Urunk, te szent és igaz, meddig nem tartasz még ítéletet és nem állsz bosszút vérünkért a föld lakóin?”

Ez a kérdés jellemzi Sánta műveinek igen nagy részét: meddig lesz ez így, meddig uralkodik a rossz a jón, a tisztességtelen a tisztességesen, az embertelenség az emberiségben? Mindebből a gazdag anyagból csak egy viszonylag szűk réteget emeltem ki dolgozatomban, mégpedig a hatalom, erőszak, háború kérdéseit. Részben azért, mert ez is az alapvető, általános emberi problémák közé tartozik, mégpedig a legsúlyosabbak közé. Másrészt azért, mert a hatalom és erőszak ma különösen aktuális probléma: a katonai diktatúrák, a terrorizmus, a föld számos pontján dúló háborúk, és nem utolsósorban az emberiséget elpusztító atomháború lehetőségének korában. „Ezt a háborút elvesztettük, de nemcsak a háborút. Eddig a történelemben minden háború elvesztett háború volt” – mondja az egyik szereplő *Az ötödik pecsét* c. regényben. Különösen fontos tehát, hogy világosan lássunk a hatalom és erőszak kérdéseiben, s úgy gondolom, Sánta műveiben találunk is kellő eligazítást.

SZENTMIHÁLYI JÁNOS ÉLETRAJZI BIBLIOGRÁFIÁJA

BGYTF

A dolgozat három szerkezeti egységre bontható, de ezek az egységek egymással szoros kapcsolatban állnak. Az első rész Szentmihályi János életrajzát mutatja be, a nyomtatásban róla megjelent irodalom és az általa írott önéletrajzok segítségével. A második szerkezeti rész, a bibliográfia, amely az általam összegyűjtött munkáit és a róla szóló, illetve a műveiről szóló irodalmat tartalmazza. E kettő azért került egy szerkezeti egységbe, mivel a róla és a műveiről megjelent publikációk száma kevés. Ez annyiban különül el a bibliográfia szerkezetében az általa írott művektől, hogy tipográfiaileg kiemeltem, a tételek leírása csupa nagybetűvel történt. Az anyag elrendezése a művek megjelenési időrendje alapján valósult meg. Az azonos évben megjelent irodalmaknál a könyvek leírása került előbbre, betűrendben, majd a folyóiratcikkek következnek a megjelenés idejének figyelembevételével. Ha két azonos folyóiratról van szó, akkor a folyóirat lapszámozása, míg a különbözőeknél a betűrend képezte a rendezés alapját. A bibliográfia annotált, de nem a hagyományos értelemben, hanem a művekből vett idézetek segítségével próbáltam meg kifejezni a lényegét is, és egyben bemutatni Szentmihályi János írói stílusát, az egyes témákban kifejtett nézeteit is. A bibliográfia használatát a mutató segíti, amelynek felépítése hasonlít a Könyvtári és tájékoztatói tárgyszójegyzékhez. A dolgozat végén a mellékletben visszaemlékezéseket olvashatunk Szentmihályi Jánosról. Ezzel is tükröztetjük személyiségét, munkásságának egyes állomásait. Legvégül egy táblázat segítségével tekinthetjük át alkotói pályája során írt műveit egy tárgyszó segítségével az éveken belüli bontásban.

NÉMETH ÁGOTA

FELSŐMARÁC HITÉLETE

BDTF

Felsőmarác község Vas megyében, egyesek szerint az „Őrség kapujában” elhelyezkedő település. A dolgozat helyszíni gyűjtés alapján a felsőmaráciak hitéletét tárja fel, nem korlátozva ezt a kérdést az egyházhoz való viszonyra. Felsőmarác igen régóta lakott hely, sajnos, elfogyó népességű település. 1941-ben 1132 lakója volt, ma 462. A tőzsgyökeres földrajzi nevek, a temető tárgyai, a falu középületei, az egyházi ünnepek, a jeles napi szokások, a maráciak hitéletének azok a megnyilvánulásai, melyek hétköznapijainkat „dölgőtő” napjait jellemezték és jellemzik (köszönés, munkavégzés, imádkozás, népi imádságok, az emberi élet fordulóihoz kötődő szokások stb.), szentelmények, a népi gyógymód, a néphit alakjai és a vallásos képzetek. Mindezek gyűjtésén alapuló ismertetésére, illetve a közösségben megtalált népi imádságok bemutatására és elemzésére vállalkozik a dolgozat szerzője.

NÉMETH JÓZSEF

AZ ÁLTALÁNOS MŰVELŐDÉSI KÖZPONT KIALAKULÁSA ÉS MŰKÖDÉSE TORONY KÖZSÉGEBEN

BDTF

A Vas megyei községnek és körzetének művelődését meghatározó objektív tényezők. Mit jelent a megyeszékhely közelsége? (Torony esetében lendületes lakosság-szám emelkedés).

Milyen előzetes kapcsolatai voltak az összevonásra kerülő intézményeknek? Mi vezetett el az 1982 májusi tanácsülésig, ahol létrehozták az Általános Művelődési Központot? A személyi és tárgyi feltételek maximális figyelembevételének szükségessége. Az iskolát, művelődési házat, könyvtárat és óvodát magában foglaló intézmény hogyan képes feladatának eleget tenni? Milyen előzményei vannak az integrációnak? Kiemelve az összevonásból fakadó előnyöket, az ésszerű csoportosítás lehetőségét. Tervezési, szervezési, fenntartási előnyök. Ugyanakkor milyen tényezők hátráltatják a közös munkát? Egyáltalán, képes-e az integrált intézmény megvalósítani azokat a *tartalmi* lehetőségeket, amelyeket az intézményegységek szoros együttműködése kínál? Érzik-e az itt dolgozók, hogy ők most már egy komplex művelődésügyi intézmény alkalmazottai? E szemléletváltozás elengedhetetlen szükségessége: csak így lehet a szellemi erőket koncentrálni. Sikerül-e az ÁMK-nak pozitív változásokat elindítani a község (községek) művelődési életében vagy marad minden a régióban?

Ezekre a kérdésekre próbál választ adni a több mint féléves kutatómunkára épülő, a toronyi ÁMK kialakulását és működését elemző, az intézmény munkáját létrehozásától napjainkig kísérő pályamunka.

A főként gyakorlati tapasztalatokra épülő dolgozatot egy, az integráció elméletének eredményeit összegző fejtegetés, az általánosan kidolgozott és a Toronyban megvalósuló integrációs modellt összehasonlító rész zárja le.

A 6–10 ÉVES GYEREKEK OLVASÁSI ÉS KÖNYVTÁRHASZNÁLATI SZOKÁSAI

DTIF

A korszerű nevelő-oktató munka során már alsó tagozatban is egyre fontosabb feladattá válik az olvasóvá nevelés, ez a tény alapvetően befolyásolta témaválasztásunkat. Képet akartunk kapni a témával kapcsolatos jelenlegi helyzetről, valamint szerény adalékkal szolgálni a kutatásokhoz. A debreceni Bocskai István Általános Iskolában végeztük felmérésünket, amely során az interjú, a kérdőíves interjú, a kérdőív módszereit alkalmaztuk. Ezen kívül személyes tapasztalatokat szereztünk az iskolai és a körzethez tartozó közművelődési könyvtárakban, valamint az iskolában. Kódoltuk az adatokat, majd statisztikai feldolgozást végeztünk, a kapott eredményeket összehasonlítottuk egymással és más szerzők a témával kapcsolatos adataival. Megállapítottuk, hogy az olvasás nem olyan helyet foglal el a korosztály életében, mint az szükséges lenne. Az olvasási kedvet alapvetően befolyásolja a szülők ezen tevékenységhez való viszonya, a pedagógusok és a könyvtárosok munkája, a könyvtárak minősége. A gyerekek olvasmányaiban erőteljesen jelentkezik az iskolai kötelező művek hatása, ami nem egyértelműen csak pozitívan értékelhető. Vizsgálatunk során azt tapasztaltuk: ahhoz, hogy az olvasás megfelelő helyet kapjon a 6–10 éves életében, szükséges a pedagógusok és könyvtárosok sokkal hatékonyabb, lelkiismeretesebb, odaadóbb, komolyabb munkája, valamint az iskolai könyvtárak helyzetének javítása. Kutatásunk hasznosíthatóságát abban látjuk, hogy egy városi általános iskola alsó tagozatának bemutatásával jelezni tudtuk az olvasóvá nevelés problémáit, s e problémák megoldására javaslatokat dolgoztunk ki.

KISKUNMAJSA ÉLETKÖRÜLMÉNYEI ÉS NÉPESEDÉSI VISZONYAI AZ ELMÚLT SZÁZTÍZ ESZTENDŐBEN

JGYTF

Az 1. fejezet áttekinti a település történetét a török utáni megtelepedéstől (1743) a városi rangról való lemondásig (1872). E fejezetben felhasználja a rendelkezésre álló szakirodalmat és forráskiadványokat.

A 2. fejezet önálló kutatáson nyugszik, melyhez az országos adatokkal való egybevetés kapcsolódik. A hivatalos statisztikák minden lényeges adatán kívül a népmozgalmi adatokat tárta fel és elemezte 1969-től 1982-ig. Kiskunmajsa jómódú népessége már 1745-ben megváltotta magát a földesúri terhektől (redemptio). Ez kedvező fejlődést biztosított sokáig, erre a területre más vidékekről jelentős népesség költözött. 1837-ben mezővárosi rangot nyert a település. A természetes szaporodás a beköltözésekkel párhuzamosan 1880-ig igen dinamikus. Bizonyos ipari fejlődés (szódagyár, kőbánya) is segítette a népességtörmörülést. A későbbiekben azonban gazdasági élete nem kapott további ösztönzést, 1872-ben lemondott városi rangjáról. A születési arányok 1870 és 1910 között jóval kedvezőbbek az országosnál. Ebben a római katolikus egyháznak is szerepe lehet. A halandósági viszonyok csak kismértékben rosszabbak az országos átlagnál, így igen kedvező a természetes szaporodás. Az 1880-tól elkezdődő elvándorlást teljes mértékig pótolja a természetes szaporodás, 1941-ig mindig növekszik a népesség. Az elvándorlás azonban 1950 és 1960 között igen nagyméretű. Az állandó elköltözések, a születési arányok csökkenésével együtt nagyfokú öregedést, a halandósági arányok romlását hozza. 1980-tól kezdve az elköltözésekhez a természetes fogyás is járul.

A 3. fejezet a tendenciák következményeivel foglalkozik. Megvilágítja, hogy az 1970-es évek és a legutóbbi évek kedvező intézkedései, ipar- és településfejlesztési, valamint családvédelmi politikája ellenére hogyan fogy a népesség. További, még hathatósabb intézkedésekre van szükség a családok érdekében, hogy a belső fogyás csökkenjen.

PÁSZTOR JUDIT

MUNKAHELY ÉS MŰVELŐDÉS

HSMTF

III. éves történelem-népművelés szakos hallgató vagyok. Egy évvel ezelőtt kezdtem el a dolgozatom elkészítését, a témakutatást, majd folyamatosan az interjúkat. Nagy hatást gyakorolt rám a Ruhaiipari Szövetkezet munkahelyi légköre, az itt dolgozók különösen nehéz – sok szempontból hátrányos – helyzete. Dolgozatomban bizonyítani szeretném, hogy a művelődés, a művelődésre motiválás szerepet játszik a dolgozók munkahelyi elégedettségének alakulásában, hogy a művelődés és a munka egymástól nem választható külön. A művelődési alkalmak erősíthetik a munkahelyi közösséget, a „mi-tudatot”, pozitív hatást gyakorolhatnak a munka intenzitására is. Ezért is fontos a munkahelyi művelődés folyamatának tudatos megtervezése a brigádmozgalom kulturális vállalásainak segítése, a munkaidő utáni művelődésre motiválás.

Dolgozatomban főbb részei a következők:

- I. Elméleti bevezetés, a téma bemutatása, a probléma megfogalmazása.
- II. Ipar-könnyűipar. Az Egri Ruhaiipari Szövetkezet bemutatása.
- III. 1. Hipotézisek, operacionalizálás.
2. A vizsgálat módszerei.
- IV. A vizsgálat eredményeinek összegzése.
- V. Tapasztalatok, javaslatok a művelődési tevékenység továbbfejlesztésére.
- VI. Felhasznált irodalom jegyzéke.

PATAKI JÁNOS

IDEOLOGIA, MŰVELŐDÉSPOLITIKA, TUDATFORMÁLÁS

KLTE

Dolgozatomban a társadalom tudati fejlődését meghatározó fontosabb tényezők közül a művelődéspolitika eszközeivel megvalósuló aktív tudatformáló munka eredményeiről, illetve hiányosságairól fogalmaztam meg néhány gondolatot. Az elmúlt 27 év művelődéspolitikájának elemzése alapjául ezen időszak művelődéspolitikai jellegű dokumentumai szolgáltak. Mivel azonban egy-egy jelentős párt- vagy állami határozat, törvény megszületéséből még nem következtethetünk automatikusan a megvalósult politikára, ezért a művelődéspolitika megvalósulását is igyekeztem – legalább is néhány területen – vázolni. Különösen fontosnak kell tekintenünk a művelődéspolitika megvalósulásának vizsgálatát akkor, ha figyelembe vesszük azokat a jelentős diszkrpanciákat, amelyek a helyesen kitűzött célok, alapelvek és a művelődéspolitikai gyakorlat között halmozódik fel. Az elért eredmények ellenére a társadalmi tudatban még meglévő nem szocialista jelenségekből kiindulva néhány, a jelen és a jövő szempontjából egyaránt lényeges folyamatra és lehetőségre próbáltam – természetesen csupán vázlatosan – utalni.

PETHŐ ANDREA – GAZSI JUDIT

KISKUNHALAS KULTÚRGAZDASÁGTANA

ELTE BTK

Dolgozatunk kétéves kutató munkára épül a gyakorlati képzés keretein belül (a múlt évben településfejlesztési munkacsoportban dolgoztunk). Ennek a csoportnak a feladata a kulturális költségvetés vizsgálatára való felkészülés volt. A szociológiai és közgazdasági szemléletű felkészülést követően részt vettünk egy kisvárosra – Kiskunhalasra – vonatkozó terepmunkában, szociológiai tábor keretében. A dolgozatban az elméleti felkészüléssel a konkrét helyzet elemzésére törekedtünk. Arra kerestük a választ, mennyit, hogyan költenek az egyes intézmények közművelődési célokra. A költségvetések elemzésében a szakszerűsége és a hitelessége törekedtünk.

PINTÉR ÉVA

A DIÁKSZÍNHÁZSÁG TÖRTÉNETE SÁROSPATAKON COMENIUSTÓL A FELSZABADULÁSIG

SCTIF

A pataki iskola történetét vizsgálva megállapíthatjuk, hogy sok érdekes eseményből rakható össze. Színvonalas oktatás, nagy hírű eredmények, halhatatlan emberek, akik haladást jelentő munkájukkal adtak csillogást nevüknek. Sárospatak Comenius Ámos János nevével került rá a világ tudományos térképére. Dolgozatom a nagy tudós által elindított diákszínházas múltjából szeretne vázlatos képet adni. Comenius alkotta meg a panszofikus iskola tervét. Olyan tanulókat kívánt kibocsátani az életbe, akikre mindent rá lehet bízni. A panszofikus törekvések egyik pataki gyümölcse az iskolai játékokhoz fűződik. A *Schola ludus* ez, melyben feltárul a Janua egész gazdagsága. 1654-ben adták elő a Janua általa dramatizált változatát. Rövid idő alatt még nyolc iskoladrámát írt. A XVII–XVIII. sz. iskolai színházasról pontos adatokat nyújtanak: Jablonkay, Juharos és Takács művei, akik kísérletet tettek a jezsuita drámák összegyűjtésére. A színházas Sárospatakon vagy része volt a liturgiának, vagy pedig vizsgafeladat volt. A pataki színházas jelentőségét az is bizonyítja, hogy az alapítást követő esztendőben 1664-ben magyar nyelven hangzott el színdarab, míg általában ez csak XVIII. sz. második felében jellemző. A pataki komédiák közül a XVIII. sz. hatvanas éveiben előadottak jelentik a csúcst.

A XIX. sz.-ban csökkent a színházas jelentősége. A harmincas években azonban az idegen nyelvek terén tapasztalható előrelépés. Itt nyitották meg az első népfőiskolát, és itt bontakozott ki az ifjú Horváth István komoly színházas és rendező hajlama.

PÓCZÁNÉ NÉMETH ALOJZIA

**„SZÉNÁS SZERGÉNY, ZSUPP AGYAGOS”
(NÉPSZOKÁSOK AGYAGOSSZERGÉNYBEN)**

BDTF

Több éves gyűjtőmunka eredményét összegzi a dolgozat. Agyagosszergény elhagyott és átalakuló népszokásainak költészetét tartalmazza. Rendszerezéséhez Dömötör Tekla által kidolgozott rendszer szolgált alapul. Bemutatja az évszakhoz és nem évszakhoz, valamint az emberi élet fordulóihoz fűződő szokásokat. Adatközlőktől köszöntőket, vidám ritmusokat, lakodalmi kurjantásokat, halotti búcsúztatókat is közread.

PUSZTAI ILONA

**SZENTENDRE A MAGYARORSZÁGI SZERBSÉG
KULTURÁLIS ÉLETÉBEN (1680–1848)**

BDTF

A pályamű 1690-től a szerbek szentendrei betelepülésétől 1848-ig a város virágkorának végéig dolgozza fel Szentendre történetét. A dolgozat két fontos kérdés köré épül. Az első: milyen lehetőségei voltak gazdasági és társadalmi értelemben a polgárosodásnak a korabeli Magyarországon, ezen belül Szentendrén? A második: milyen erők segítségével, és hogyan indult meg a polgári értelemben vett nemzetté válás folyamata egy szétszórt, anyaországgal lényegében nem rendelkező népnél? A dolgozat a korszakra jellemző mezővárosi fejlődés keretén belül mutatja be a szerb polgárság presztízs orientációjúvá válását, és értékrendjének a feudális társadalomhoz való idomulását. Ez következett az egyháznak mint a feudális értékek legfőbb közvetítőjének szerepéből, a földrajzi szétszórtságából, mely az ipar fejlődésének volt egyik gátja, és a korabeli gazdasági rendszerből, amely a földnek legfőbb értékmérővé válását eredményezte. Ezen gazdasági és társadalmi okokból kiindulva próbáltam a nemzetté válást a kulturális élet folyamatában az értelmiségre összpontosítva vizsgálni. Hogyan lép túl a szerb intelligencia az egyház által megőrzött feudális eszményeken? Hogyan jut el a néphez, a polgári kultúra megteremtésének egyetlen lehetőségéhez? S mindez milyen hatással volt a nemzet-tudat politikai tartalmának változására? Mindez azért fontos, mert Szentendrén keresztül jól modellezhető a középkelet-európai fejlődés a gazdaság, a társadalom, a kultúra és a politika terén egyaránt. S az egyedül keresztül, az általános vonásokat kiragadva hozzásegít történelmünk, társadalmunk, kultúránk jobb megismeréséhez, fejlődésünk okainak és lehetőségeinek tisztább átlátásához.

RÁKÁSZ MIHÁLY

**ADALÉKOK HALÁSZI ÉS HÉDERVÁR (SZIGETKÖZI KÖZSÉGEK)
KULTURÁLIS FEJLŐDÉSÉNEK SAJÁTOSSÁGAIHOZ,
KÜLÖNÖS TEKINTETTEL A REFORMÁCIÓ ÉS
ELLENREFORMÁCIÓ IDŐSZAKÁRA**

BDTF

Szigetköz megkésve kapcsolódik be a feudális fejlődésbe, s a meglévő községet, mint „ellátó részleg”-et építi be a kulturális munkamegosztás kialakuló rendszerébe. A „munkamegosztási szisztéma” nem bomlik fel a Héderváryak bejövételével sem, ők csak a meglévő rendszert tudják erősíteni. A kulturális fejlődés nagy hulláma akkor indul meg a területen, amikor a Mohács előtti centrumok megsérülnek. A kulturális „úr” betöltésére a reformáció és az ellenreformáció vállalkozik, így jön létre a két mezővárosban egyházi központ, iskola. A lutheránus vallás a földszéri erőszakos terjesztéssel kerül be Hédervárra és a rekatolizációval tűnik el, a kálvinizmus Halászi mezőváros polgárságának igényeit elégíti ki, s annak érdekeihez kötődve tovább marad fenn, de a mezővárosi jogok védelme ellentmondásba hozza a fejlődés kibontakozásával, így itt is „korszerűtlenné” válik. A török kiűzése után a Mohács előtti rendszer visszaáll, így a két egyházi ideiglenes központ elveszti funkcióit, jelentőségét. Az ellenreformáció iskolaalapításai és a reformkori Viczay (ill. Viczay-Héder) család birtokmodernizáló törekvései jelentik a továbblépés sajátos irányát, amely a kultúra kettősségét eredményezi. Jellemzi a fejlődést a honfoglalástól 1848-ig a kultúra „személyhez kötöttsége” az általános történelmi haladás mellett, ez vezet el a Viczayak múzeumalapító tevékenységéhez, amely társadalmi-gazdasági háttér nélkül nem teszi lehetővé, hogy Hédervár kulturális központtá váljon.

ROSKOS ANDREA

**A BORSOD-GÖMÖR VÁRMEGYE SZABADMŰVELŐDÉS
TÖRTÉNETE**

SCTF

Dolgozatom bevezetésének első felében felvillantom röviden a szabadművelődés időszakának jellemző történelmi és társadalmi hátterét, majd ismertetem a szabadművelődési munka országos megindulását. Ezzel összefüggésben elemzem és ismertetem a szabadművelődés fogalmát. A dolgozat fő fejezetében tárgyalom a szabadművelődés gyakorlatának megvalósulását az egykori Borsod-Gömör vármegyében. Ezen belül foglalkozom az ismeretterjesztéssel, művészeti neveléssel, könyvtárüggyel és a pedagógiai, didaktikai elvekkel. Részletesen kitérek az ismeretterjesztés szervezeti kereteire. Itt vizsgálom a szabadiskolákat, ezen belül behatóbban a nép-főiskola megvalósulási módjait a vármegyében. A szabadiskolákon túl foglalkozom az előadássorozatok, tanfolyamok és önképzőkörök megvalósulásával és munkájával. A művészeti nevelés kérdése kapcsán részletesen kitérek az ének-zene, színjátás és bábjáték területeire és feladataira, valamint a kulturális versenyek lebonyolítására. A fő fejezet utolsó egységében a pedagógiai és didaktikai elvek ismertetését végzem el. Végezetül összegezem témámat, s megkísérlek olyan következtetéseket vonni le, amelyek a mai közművelődésünkben is hasznosíthatók.

SÁGI ILDIKÓ

VÁLOGATÁS A FELNÖTTEK SZÉPIRODALMÁBÓL.
ÁLLOMÁNYCSOPORT VIZSGÁLATA ADOTT
GYERMEKKÖNYVTÁRAKBAN

BDTF

Gyermekkönyvtárainkban az 50-es években a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár kezdeményezésére műfaji-tematikus bontású rendszert alakítottak ki. Azóta többször kerültek revízió alá ezek az állománycsoportok, szűkítették, bővítették a témákat. Az állomány egyik, különösen fontos csoportja a „Válogatás a felnőttek irodalmából”, ennek vizsgálata dolgozatom tárgya. A témával való részletesebb foglalkozást az indokolja, hogy ez az állománycsoport jelentős szerepet tölt be a gyerekek olvasóvá nevelésében. Megkönnyíti a gyermekkönyvtárból a felnőtt könyvtárba való átiratkozást, elősegíti a felnőtt könyvtár állományának magabiztosabb használatát. Ugyanakkor publikált szakirodalma csekély, mindössze két jelentősebb tanulmány. Ezek a tanulmányok elsősorban az állománycsoport használatával foglalkoznak. Szükségesnek éreztem ezért a témának más megközelítésben való vizsgálatát is. Már csak azért is, mert maga a fogalom sem egészen tisztázott, és vitatott kérdés az állomány felállítása is. Dolgozatom alapvetően két részre tagolódik: az első rész a fogalmi problémákkal, szerkesztési elvekkkel, az állománycsoport szükségességével és jelentőségével foglalkozik. A második rész konkrét könyvtárakban, így a szombathegyi Berzsenyi Dániel Megyei Könyvtár gyermekkönyvtárában, a pápai Jókai Könyvtár gyermekkönyvtárában és a ceglédi Városi Könyvtár gyermekkönyvtárában vizsgálja ezen állománycsoport összetételét, használatát, arányát az egész állományhoz viszonyítva.

SARKADI ZSOLT

A TÁNCHÁZMOZGALOM

DTIF

Dolgozatom – mint címe is mutatja – a táncházmozgalommal ezen belül is a mozgalom történetének és mai helyzetének rövid áttekintésén keresztül problémáival és lehetőségeivel foglalkozik. Körtvélyes Géza 1974-ben három fő feladatot látott: 1. „Kinyitni a kapukat!”, 2. „Közös nyelvet egységes táncrendet kialakítani!”, 3. „Gondolkodni kell a zenészképzés intézményesített megoldásáról!” Dolgozatomban ezt a három fő feladatot elemzem, rámutatva a már megvalósult és a ma még megvalósulásra váró feladatokra. Az elemzésnél a szakirodalomra és saját táncmuzsikus tapasztalataimra támaszkodom. Dolgozatomhoz kapcsolódik még egy néprajzos áttekintő rész is. Ennek a résznek a megírásánál kettős cél vezetett. Egyrészt az, hogy a táncmuzsikus a nép tánccsok szokásaiból, a társasági táncok, táncalkalmak folklorizálódásán keresztül fejlődött és alakult ki mai formájában. Ezért megismerésüket szükségesnek tartottam a táncmuzsikusok, a táncmozgalom tárgyalásánál. Másrészt, igyekeztem olyan népszokásokat leírni, melyek bemutatása a táncmuzsikusok programjait színesebbé, érdekesebbé teszi. Dolgozatom célja, egy általam helyesnek tartott irány bemutatása és a táncmuzsikusok kulturális életünkben elfoglalt helyének megvilágítása.

SARMON ALAJOS

TÉNYŐ KÖZSÉG MŰVELŐDÉSTÖRTÉNETE AZ ELLENFORRADALMI RENDSZER IDEJÉN

ACSJTF

Már kisgyermek korom óta foglalkoztatott szülőfalum múltja, élete, többször kérdeztem magamban: vajon milyen emberek éltek és dolgoztak ezen a helyen, mivel foglalkoztak, hogyan éltek. Nagyszüleim és a szomszéd öregek is sokat meséltek a falu múltjáról, életükről, ezeket az elbeszéléseket szerettem volna tényekkel is bizonyítva látni. Ezért már általános iskolás koromban hozzákezdtem falum történetének kutatásához, amit a mai napig folytattam, és még a jövőben is szeretnék folytatni. Dolgozatom első részében bemutatom falum földrajzi helyzetét és viszonyait, majd a második részben az első tárgyi és írott emlékektől 1919-ig rövid történeti összefoglalót adok a több ezer éves múlttól. A harmadik részben dolgoztam fel az ellenforradalmi rendszer (a két háború közti korszak) korának történetét: a társadalmi-gazdasági viszonyokat, a szociális helyzetet, a közoktatás-közművelődés történetét. A közművelődési részben bemutatom az egyesületek, egyletek alapítását, működését. A függelékben közlöm az elemzés alapjául szolgált alapítási okiratokat, alakuló ülések jegyzőkönyveit, szabályzatokat, kinevezéseket stb.

Forrásként a győri levéltár és a panonhalmi Szt. Benedek Rend levéltárának iratait (a plébánia, valamint a falu birtokainak jelentős része a rendhez tartozott), a megyei könyvtár helytörténeti anyagát használtam fel, valamint a községben lakó idős személyek visszaemlékezéseit.

SOLYMOSSI VALÉRIA

KÖNYVTÁRI ALKALMAZÓI PROGRAMCSOMAG

BDTF

A könyvtári munka különböző területeivel megismerkedve, nagyon sok helyen találkoztunk mechanikus, időigényes mozzanatokkal. Ezek leküzdésére sok próbálkozás történt világszerte. Az eddigi gépesítési törekvéseknek az volt a célja, hogy a könyvtári munka minden részét átfogják. Ez a nézet ma már megváltozott: egyénenként foglalkoznak az egyes munkafolyamatok gépesítésével. Az a fontos, hogy az egyik outputja megegyezzen a másik inputjával, vagyis a különböző területek gépesítési tervei integrált könyvtári rendszert alkossanak. A dolgozatban először áttekintettük a különböző működő kölcsönzési rendszereket. Összefoglaltuk ezek előnyeit, hátrányait, eszközigényét.

A cél az volt, hogy ezek után egyfajta lehetőséget mutassunk programunkkal arra, hogyan lehet a gépesítést bevezetni a kölcsönzési munkafolyamatoknál, valamint ehhez kapcsolva az állomány összeállításnál és az erre épülő információkeresésnél, illetve index készítésnél. Azért választottuk a könyvtári munka ezen területét, mert ez háttérbe szorult az eddigi gépesítési törekvések során. A kölcsönzési rendszereket két csoportban tekintettük át: manuális, illetve gépesített rendszerek. Saját programunk Commodore 64 gépre íródott. A kölcsönzési program alkalmas: a kölcsönzési idő állítására, kölcsönzés lebonyolítására, adott könyv keresésére, hosszabbítására, új olvasó beiratkozásának regisztrálására, statisztika készítésre.

Az állomány összeállító program az új állomány felvételére és az állomány ellenőrzésére – ami revízióként nagy segítség – alkalmas. Az információkereső program egy, a program futtatója által megadott tárgyszó alapján keres könyveket. A rendező program egy általunk megadott címszó alapján rendezi a találatokat, illetve KWIC-indexet készít az adatállományból. A több információ alapján kereső program mélységi keresésnél nagy fontosságú, hiszen tetszőleges, általunk megadott számú tárgyszó alapján válogatja ki a megfelelő műveket. A programok jól használhatók szak-, városi, üzemi stb. könyvtárakban, illetve megyei könyvtárak egyes részlegeinél.

VÁZLATOK A SZOCIÁLPOLITIKÁRÓL

JPTE TK

Ebben a dolgozatban arra próbáltunk vállalkozni, hogy az elmúlt esztendőök szakirodalmait felhasználva kialakítsunk valamiféle képet magunknak arról, hogy milyen utat tett meg napjainkig a magyar szociálpolitika, hogyan alakult, változott a fogalom tartalma és a jelenlegi változásban levő gazdasági körülmények között mik a továbblépés reális lehetőségei, milyen alternatívákat látnak a társadalomtudományi szakemberek. Egy társadalom helyes önismeretéhez hozzátartozik a jelen gondjainak ismerete – a szociálpolitika ügye a gondok birodalmába tartozik a mai Magyarországon. A másik tényező, ami nagy szerepet játszott abban, hogy ez a dolgozat e témából készült az, hogy népművelés szakos hallgatók vagyunk. Talán ezen a csatornán lehetne indítani az angolszász típusú social worker képzését. Nálunk ilyen képzés még nincs, a probléma azonban megvan, hiszen bebizonyosodott, hogy nem reális a szocialista rendszer olyan közösségi társadalomként való felfogása, amely minden tagját képes integrálni pusztán a tulajdonviszonyok megváltoztatásával, s az ezt szolgáló intézményrendszerek működtetésével.

A következő dolog, ami a dolgozat megírására ösztönzött minket, már inkább pedagógiai célzatú. Tudjuk, ha az ember kiesik azokból a kisközösségekből, amelyek védelmet, normákat, értékeket nyújtanak számára, akkor erre nagy valószínűséggel neurózissal, devianciával válaszol.

Ebből adódóan hátrányos helyzetbe kerül. A szociálpolitika rövid távú funkciója: az életmód és az életszint alakulásában differenciáló hatással jelentkező tényezők negatív hatásainak csökkentése. Erre csak akkor képes, ha a társadalomban kialakul egy egységes értékszemlélet. Ehhez járulna hozzá, ha az iskolában stabil értékeket, valamint olyan élettechnikákat tanítanának, amelyek képessé tennék az embereket a kudarcok elviselésére.

KÖZMŰVELŐDÉSI EGYESÜLETEK, KÖRÖK, TÁRSASÁGOK MŰKÖDÉSE ZEMPLÉNBEN A KÉT VILÁGHÁBORÚ KÖZÖTTI IDŐSZAKBAN

SCTF

Dolgozatunkban a két világháború között Zemplén vármegyében működő közművelődési jellegű egyesületekről, körökről, társaságokról írunk. A Bevezetésben megrajzoljuk a történelmi-társadalmi háttérrel, az egykori Zemplén vármegye arculatát. A művelődéspolitikai alapvetésben Klébsberg Kunó tevékenységéről szólunk elsősorban. A dolgozat fő részében huszonhat művelődő közösséget (művészeti-irodalmi kör, olvasókör, zeneegylet, társaskör, kaszinó) vizsgálunk hat csoportba osztva. E csoportokon belül hasonlítjuk össze a művelődő közösségek szervezeti felépítését, a tagság összetételét, a feladatrendszert, valamint az objektív feltételeket. Külön és részletesebben bemutatunk három különböző típusú művelődő közösséget: a Sátoraljújhelyi Dalegyeletet, a Zemplén vármegyei Kazinczy Kört és a Zempléni Nemzeti Kaszinót. Utalunk a haladó tendenciákra és azokra a vonásokra, amelyek a korszak ideológiáját tükrözik. A téma leváltári anyagának és sajtójának áttekintésével sok adatot gyűjtöttünk témánk bemutatásához. Ugy gondoljuk, jónéhány értékes tanulság vonható le e művelődő közösségek tevékenységéből mind művelődéstörténeti értelemben, mind pedig a mára vonatkozóan.

SZABÓ JÁNOS

AZ AMATŐR MŰVÉSZETI MOZGALOM EGY LEHETSÉGES FEJLESZTÉSI ALTERNATÍVAJA

ELTE-BTK

A dolgozat egy újtípusú, az amatőr mozgalomra profilozódott közművelődési intézmény lehetséges szervezeti-működési rendszerének bemutatását tűzi ki céljául. Az intézmény – az Amatőr Művészeti Centrum – újszerűségének és szükségességének alátámasztására röviden bemutatja az amatőrizmus kialakulásának történelmi-társadalmi körülményeit, magyarországi fejlődését napjainkig, külön kiemelve a mozgalom helyét és szerepét a szocialista kultúrában. Nemcsak diakron, hanem szinkron áttekintést is nyújt: a mozgalom jelenlegi helyzetét bemutatva (a mikrostruktúráktól haladva a makrostruktúráig) egyúttal az amatőrizmus válságát előidéző okokat is számbaveszi. A mozgalom megújításának alternatívájaként bemutatja az elképzelt Amatőr Művészeti Centrum szerkezeti felépítését és fő tevékenységi köreit. A csatolt (a TDK-dolgozattal azonban nem szervesült!) Függelékben egyrészt a diakron-szinkron elemzés részleteit adja, kísérletet téve egy új, az eddigieknél autentikusabb amatőr-definíció megalkotására – másrészt dokumentálja az Amatőr Művészeti Centrum előtörténetét és megvalósulásának eddigi eredményeit.

SZABÓ JUDIT

BUDAKESZI MŰVELŐDÉSI SZERKEZETE

HSMTF

Budakeszire először 1984. februárjában a téli népművelési-közéleti gyakorlat során jutottam el. Az ott töltött 10 nap alatt ismerkedtem, figyeltem, dokumentumokat elemeztem, hospitáltam és irányítottam néhány közművelődési rendezvényt. Dolgozatomban egyrészt a gyakorlat tapasztalatait, másrészt népművelés szakos tanulmányaim során alakult véleményemet fogalmaztam meg a következő felépítésben:

- I. Budakeszi bemutatása, a témaválasztás indoklása,
- II. Budapest és agglomerációs körzete, a vizsgált nagyközség sajátos helyzete,
- III. Hipotézisek és a vizsgálat módszerei,
- IV. 1. A kulturális intézmények tevékenység-szerkezetének elemzése
2. A lakosság demográfiai és művelődési adatai, igények és realitás
3. Tapasztalatok összegzése, a vizsgálat folytatásának lehetséges útjai
– Mellékletek (táblázatok, grafikonok)
– Felhasznált irodalom jegyzéke.

Dolgozatomat a későbbiek során szeretném folytatni, hiszen a településen élő lakossági struktúra művelődési rétegeztségének adatait mélyebben is kell – lehet – elemezni, valamint az intézmények munkájának hatékonyságát folyamatosan is mérni szükséges.

SZABÓ ZITA

CEGLÉD IRODALMI ÉLETE A XVI. SZÁZADTÓL NAPJAINKIG

ZSTIF

A világ minden településén fellelhetők tárgyi vagy írásos emlékek a múltból. A történelmet és a létfeltételeket előrevivő használati eszközök éppúgy, mint a magát művészi alkotásokban is megörökíteni vágyó ember megnyilatkozásai. Cegléd város nem él az irodalmi köztudatban, sem úgy, mint költők, írók születési vagy lakhelye, sem mint tájjellegénél fogva inspiratív meghatározó. Mégis, az e témából készült összefoglalás bőséges mennyiségű, amellet, hogy csupán egyetlen életmű, önmagában is kitehetne egy tanulmánykötetet. Munkám tehát az ilyen részletesebb elemzéshez nyújthat orientáló anyagot, elvégezve a feltárás alapvető mozzanatait. Izeltőt adok a helybeli alkotók jellegzetesebb műveiből, azok főbb gondolati és stílusjegyeit külön is a figyelem központjába reflektálva. Kronológikus illesztéssel megemlítem az olyan írásokat is, amelyek országosan elismert szerzők tollából születtek, valamilyen Cegléddel kapcsolatos történelmi esemény vagy szubjektív élményeffektus kapcsán. Közvetve választ keresnek arra, mi az oka annak, hogy a helybeli szerzők nem tudták áttörni a város intellektuális gátját, s továbbá, hogy a múltban gyökerezik-e az a regresszióknak indult irodalmi jelen, amely napjainkban érzékelhető, vagy más okok felsorakoztatásával kell-e magyarázatot adnunk erre a jelenségre.

SZEGEDI GABRIELLA

A MAGYAR RÁDIÓ MŰSORPOLITIKÁJA, MŰVELŐDÉSPOLITIKÁJA

KLTE BTK

A dolgozat célja a Magyar Rádió műsor- és művelődéspolitikájának áttekintése, a fejlődés főbb tendenciáinak, csomópontjainak megragadása. Noha a dolgozat explicite nem tér ki erre, a rejtett problémát kézenfekvően az jelenti, hogy a Rádióknak egyre fokozottabban kell vetélkednie a TV-vel a közönségért, bár mintha újabban a Rádió hallgatósága gyarapodna. A szakirodalom áttekintése és elemzése alapján azt kell mondani, hogy ez a vetélkedés javára szolgált a Rádióknak, hiszen művelődéspolitikája igényesebbé vált, és megvalósította a rétegeknek címzett műsorpolitikáját. A helyi adók hálózatán keresztül pedig a helyi közéletnek fontos elemévé vált, noha jó lenne elérni, hogy adásuk ne a központi műsorok sugárzásának megszakításával történjen, mert zavaró az sokak számára.

SZELE MÁRIA

AZ UTOLSÓ MŰKÖDŐ TAKÁCSMESTER VAS MEGYÉBEN

BDTF

A szöveg, a takácsmesterség fontos funkciót töltött be az emberek ruházatának és egyéb használati tárgyainak előállításában. A takácsmesterségnek Vas megyében is története van. A dolgozat rövid áttekintést ad a mesterség kialakulásáról, a céhek működéséről és felhasználásáról. Bemutatja Horvátlövő (Hravatske Sice) községet, ahol él és dolgozik a mesterséget utolsóként űző Bugnits József. Az ő életének, munkásságának leírásán keresztül mutatja be a szerző a takácsmesterséget. Fénymásolatok, fotók, rajzok teszik szemléletessé e mesterség leírását. A dolgozat bemutatásakor színes diák és ábrák segítségével ismerteti a szöveg folyamatát is.

SZOLNOKI MÁRIA

PEDAGÓGUS DILEMMÁK A XX. SZ. MAGYAR SZÉPIRODALMÁBAN

KTIF

A pályamű készítője azt a célt tűzte maga elé, hogy megvizsgálja: azok a ma pedagógusait foglalkoztató közérdekű gondok, döntési helyzetek, sorsformáló dilemmák, amelyeket megismert diákként, tettenért a pedagógiai-szociológiai szépirodalomban, miként tükröződnek a szépirodalomban. A szerző kérdés feltevése, hogy az általa kiválasztott művekben megjelenő dilemmák, konfliktusok igazak-e, s a feloldásukra ajánl-e az író utakat, megközelítéseket, beavatkozási módokat. Az érvényszerű dolgozatban hat kis regény, illetve novella értelmezésére kerül sor. Így Czákó Gábor: Iskolavár, Mezey Katalin: Két kudarc, Bertha Bulcsu: Fehér rozsdá, Abody Béla: Félidő, Jókai Anna: Forma és Csulay Judit: A születés díszletei c. munkáit „faggatja” a dolgozatkészítő. Mindezek közepette és nyomán eljut értékes – a tanítói gondolkodásmód fejlődése szempontjából formáló hatású – felismerésekhez. A dolgozat befejező részében pedig elővételez néhány dilemmát, elágazási pontot, s kísérletet tesz ezek gondolati feloldására, áthidalására. A dolgozat sajátos értéke a pedagógusi attitűd tudatos építésére-kiépítésére való törekvésben ragadható meg.

SZÓRÁDI ENIKŐ

A KÖSZEGI KÉPVISELŐTESTÜLET 1926–43. KÖZÖTT, KÜLÖNÖS TEKINTETTEL AZ ÉRTELMSÉGRE

BDTK

A pályamunka egy Művelődésszociológiai TDK-team keretében készült, szélesebb körű, az értelmiség kisvárosi problémáit elemző munka részeként. A Horthy-korra, annak is inkább az utolsó „békeéveire” irányuló kutatás célja a nagyszülők nemzedékének jobb megismerése, a kultúráközvetítő réteg jellemzőinek keresése, többé vagy kevésbé „kényes” kérdésekre őszinte válaszok adása, amennyiben ezek kellően megalapozottak. A dolgozat nem összegzés, hanem a team második kísérletének folytatása. Az első (a város sportéletének és az értelmiségnek viszonya) szakdolgozat formájában készült el 1983-ban, a második a képviselőtestület problémáival foglalkozik, és az 1984-ben megírt szakdolgozat folytatása, de ilyen formában is továbbfejlesztésre vár, s csatlakozik hozzá több más, a házi OTDK bemutatóig el nem készült, de folyamatban levő vizsgálat. A város nem mérhető a mikszáthi-móriczi dzsentrilág mércéjével, s az ettől való különbséget a pályamunka képviselőtestület tevékenységének, összetételének, problémáinak elemzésével, igényével. Főleg további vizsgálatot igényelnek azok a kérdések, amelyek e testületen belül a „kemény magnak” tekinthető csoportra irányulnak, továbbá azok, amelyek egy 1941-ből megtalált dokumentum alapján a meglévő kereteken belüli demokratizálódási folyamat tükrözik.

Mindezek részben a saját szociálizációnkra gyakorolt hatások tudatosabb ismerete, részben annak a közegnek mélyebb megértése szempontjából fontosak, amelyben tevékenykedni fogunk.

SZÜCS EDIT

A CEGLÉDI DÓZSA GYÖRGY NÉPI KOLLÉGIUM TÖRTÉNETE

ZSTIF

Munkámban a Ceglédi Dózsa György Népi Kollégium történetét dolgoztam fel. A kollégiumról a leghitelesebb információkat az egykori népi kollégistáktól kaptam, akik rendelkezésemre bocsátották régen őrzött kézírataikat, fotóikat, meglévő ügydarabjaikat, naplóikat. Nekik emlék volt, számomra mindez már dokumentum. Munkám évfolyamdolgozatként indult. A téma a dolgozat megírása közben tetszett meg. Ekkor határoztam el, hogy tovább írom. Céloom a dolgozat megírásával: ceglédi vagyok és természetesen érdekelt, ami szülővárosomhoz fűz. Továbbá ösztönzött a továbbírásra annak a pedagógiai, ideológiai és pszichológiai demokratikus nevelésnek a feltárása a felszabadulást követő időben, ami a Ceglédi Népi Kollégiumban folyt, és lehetővé tette a szegény munkás-paraszt származású fiatalok továbbtanulását. Amikor 1982. őszén cédulázní kezdtem még gondolni sem mertem arra, hogy az egykori kollégisták milyen nagy segítséggel és megértéssel fogadnak, önmaguk számára is megválaszolva a kérdést: vannak még, akiket érdekel az egykori népi kollégisták ifjúsága, sorsa. Ma természetesen sokkal megalapozottabbak, az élet realitáshoz jobban alkalmazkodnak a pedagógiai módszerek, ráhatások.

A HELYISMERETI MUNKA HELYZETE ÉS LEGFONTOSABB BÁZISA BÉKÉSCSABÁN

DTIF

A helyismeret iránt az utóbbi években egyre inkább megélénkült az érdeklődés. Ezt mutatják az öröndetesen szaporodó publikációk, valamint a honismereti, helyismereti szakkörök növekvő száma. Mindez Békéscsabán, illetve az egész megyében tapasztalható az 1980-as évek eleje óta. Egyre nagyobb e tevékenységnek a szerepe a hazaszeretetre, hazafiságra nevelésben, a hazához való őszinte kötődésben.

Dolgozatom célja: összefoglalóan bemutatni a Békéscsabán folyó helyismereti munkát, és minél több ember érdeklődését felkelteni e témával kapcsolatban. Fel dolgozom a helyismereti munka bázisainak (könyvtár, levéltár, múzeum, iskola) tevékenységét, törekedtem a feladatok, tennivalók megfogalmazására is, mellyel a további munkához kívánok segítséget adni. Önálló fejezetben mutatom be az iskolák szerepét a helyismereti tevékenységben. Munkám függelékében e tevékenység legfontosabb írásos segédletei közül tárok fel néhányat, röviden elemezve őket. Ezek az elemzések a kutatói gyakorlattal és könyvészeti ismeretekkel nem rendelkező érdeklődőket, szakköri tagokat, tanulókat bevezetik a források használatába. A dolgozat elkészítésénél nagyon sok szóbeli és írott forrásból származó információt dolgoztam fel, melyek lelőhelyeire a szövegben utalok. Tervezem a témával való további foglalkozást. Ezáltal nemcsak személyes ismereteimet kívánom gyarapítani, hanem igyekszem azokat továbbadni leendő pedagógus pályámon, valamint könyvtári munkámban is.

A KULTÚRA „FINANSZÍROZÁSA” MAGYARORSZÁGON

PJPTE TK

- I. – A magyarországi művelődés fejlődésének utolsó 10 éve és jelenlegi állapota (mozihálózat, művelődési otthonok hálózata, múzeumok, televízió, rádió, színház, könyvkiadás, filmgyártás)
 - A felnőttkori művelődés feltételei
 - A kultúra áru volta
 - A kultúra finanszírozásának csatornái (alátámasztva a Kiskunhalason végzett kutatások eredményeivel)
- II. Dolgozatom második felét a Kiskunhalasi Építőipari Vállalatnál végzett felmérések alapján állítottam össze.

Kiskunhalas gazdaságilag fellendülő periódusba lépett. Jól jövedelmező vállalatai, üzemei vannak. És mégis! A kultúrára oly kevés jut. Ezt a keveset igyekeztük feltérképezni, és magyarázatot találni rá, amikor a Kiskunhalasi Szociológiai Tábor keretében megvizsgáltuk Kiskunhalas kulturális életét művelődésgazdaságtani aspektusból. Az esettanulmányomon, mint konkrét példát mutatom be, a kultúra finanszírozásának vállalati mechanizmusát.

VASS GABRIELLA

ÉRTEK, VILÁGKÉP, ÍZLÉS A BIZOTTSÁG NEVŰ ÚJHULLAMOS PUNK EGYÜTTES DALAINAK SZÖVEGÉBEN

KLTE BTK

A dolgozat célja az volt, hogy a BIZOTTSÁG együttes világgképét, ízlését, stílusát felderítse a BIZOTTSÁG-szövegek alapján, miközben megpróbálta a dolgozat felvázolni a BIZOTTSÁG-jelenség gazdasági, társadalmi hátterét, figyelve a 70-es évek végén jelentkező új zenei törekvésekre is: nevezetesen a BIZOTTSÁG helyét a magyar punk történetében, kitekintve a nyugat-európai mozgalmakra is. Eredeti elképzelésem szerint szerettem volna a BIZOTTSÁG tagjait is megszólaltani, céljaikról, törekvéseikről megnyilatkoztatni őket, sőt a koncertlátogatók körében is szerettem volna felméréseket készíteni. Mindenre azonban – sajnálatos módon – objektív okok miatt nem kerülhetett sor. Így elsődlegesen az együttes 1983-ban megjelent szövegeire támaszkodtam a vizsgálat során, megpróbálva a szövegek alapján képet alkotni a BIZOTTSÁG-ról. Természetesen tudva azt, hogy a BIZOTTSÁG produkciója nem ítéltető meg egyedül a szövegek alapján, hisz a koncertpódiumokon a zenei és a különböző színpadi effektusoknak is fontos szerep jut. Törekedtem némileg árnyaltabb véleményalkotásra, megingatni azt az igen általános ítéletet, miszerint a BIZOTTSÁG műsora „40–50 percnyi tömény hülyeség”. Remélem, sikerült elérnem ezt a célt, s mindenféle „megideologizálás” nélkül, realisabban láttatni azt a jelenséget, amit ma BIZOTTSÁG-jelenségnek nevezünk.

VERES SAROLTA

IFJÚSÁGI HÁZ: HÁZ AZ IFJÚSÁGNAK

KLTE BTK

Kutatásomat az egeri Ifjúsági Házban végeztem ifjúkorban levő fiatalokkal. Abból az alapproblémából indultam ki, hogy egyrészt a ház által nyújtott szolgáltatások, programok nem találnak igazán közönségre a tizenévesek körében, másrészt a fiatalok nem találnak igazán a házra. Kutatásom célja: a fiatalok kialakult igényeinek meg, illetve meg nem fogalmazott szükségleteinek felderítése, a feltárt szükségleteknek megfelelő program-specifikáció kérdésének elemzése, és ezáltal támpontok nyújtása a ház további munkájához; hogyan tudatosíthatja ezeket a szükségleteket és mennyiben segíthető elő a konkrét igények kialakulását. Munkámat az alábbi módszerek segítségével készítettem el:

- a ház dolgozóival való közös munka, beszélgetések
- a tizenévesek megfigyelése, velük való beszélgetések, körükben 100 kérdőív kitöltése, interjúk készítése.

A szükséglet felderítésének alapja: a ház dolgozói és a fiatalok között kialakítani egy kölcsönös bizalmon alapuló jó viszonyt. A ház dolgozói kérjék ki a fiatalok véleményét, sőt esetenként tervezőkként, szervezőkként vagy lebonyolítóként vonják is be őket munkájukba. A szükségletek tudatosítása szempontjából jobban kell építeni a vizuális eszközökre, a technikára, a rövid összefoglalókra, a találó mottókra, egy-egy nagyobb társaság „vezetőinek” megnyerésére és összefogására. Amennyiben az említettek alkalmazása rendszeressé válna, az elősegítené a tizenévesek konkrét igényeinek kialakulását, s ezáltal a ház és a fiatalok is közelebb kerülhetnének egymáshoz.

NAGYMÁNYOK NÉMET NEMZETISÉGI LAKOSSÁGÁNAK MÚLTJA ÉS JELENE

PJPTE TK

Dolgozatom témája egy nemzetiségi közösség életének, múltjának és jelenének feltárása. A nagymányoki vizsgálódás során azonban felmerültek általánosabb jellegű, a nemzetiségi életet, a német nemzetiség életét érintő kérdések is. Az utóbbi évtizedben tanúi lehetünk annak a folyamatnak, melynek során a nemzetiségi lét összetevői, a közösségek összetartó erői: a közös nyelv, kultúra, néphagyományok megfogyatkoznak, átalakulnak vagy fokozatosan elvesznek, eltűnnek. E tendenciákat figyelembe véve jövőt jósolhatunk a nemzetiségeknek? Képesek lesznek-e önmaguk megtartására az új körülmények között is? A német nemzetiség jelene még nagyobb gondokkal terhelt. Új a második világháborús események, s annak következményei akkora törést okoztak a nemzetiség életében, hogy hatásuk még ma is érezhető. Helyreáll-e valaha a német nemzetiség öntudata? Megerősödnek-e még a sváb közösségek, – köztük a nagymányoki? Ezek a kérdések fogalmazódtak meg bennem az olvasott szakirodalom és a Nagymányokon szerzett tapasztalataim alapján. Dolgozatom arra hivatott, hogy azt bemutassa, miért is születhettek meg ezek a kételyek, gondolatok. Nagymányok 3000 fős Tolna megyei nagyközség – nekem szülőfalum. Mindebből adódik az, hogy e világot bizonyos mértékig belülről szemléltem. Segítség volt számomra otthonosságom a környezetben, mert az emberek szívesebben és nyíltan beszéltek velem az interjúk során. A vizsgálódás során kérdőíveket is alkalmaztam, mert ezek többszemponú, összetettebb megfigyeléseket, elemzéseket tettek lehetővé. A dolgozat történeti részének megírásában levéltári forrásokra és tanácsai dokumentumokra támaszkodtam.

A SERDÜLŐ ÉS IFJÚKORI KÖZÖSSÉGEK – A BEATRICE KÖZÖSSÉGFORMALÓ HATÁSA

BGYTF

Dolgozatom egy három éves kutatási ciklus eredményeit mutatja be. Jelenleg, a második év végén elkészült az I–III. fejezet, a IV. megírása a következő év munkája lesz.

Az I. fejezet a serdülő és ifjúsági kortárs-csoportok kialakulásával, létezésével, ennek gazdasági, társadalmi, pszichológiai mozgatóerőivel foglalkozik. A szakirodalom segítségével megpróbáltam bemutatni az ifjúsági kultúra és a kortárs-csoportok kapcsolatát, egymásra hatását, kimutatni az ifjúsági kultúra állandó önjúttásának fő mozgatóerőit, s ezt végiggondolva az ifjúsági zene változásainak motivációit a beat-tól a punkig.

A II. fejezet a Beatrice együttes pályafutásának részletes elemzését tartalmazza, mégpedig abból a szempontból, hogy miért és hogyan lehetett közösségformáló erő a 70-es évek végén, a 80-as évek elején a magyar társadalom ifjúságának egy részénél. E pályafutás adatait a Beatricével foglalkozó irodalom áttanulmányozásáról, mintegy húsz Beatrice-koncert tapasztalataiból, s az együttes köré csoportosult közönséggel folytatott beszélgetésekből merítettem. A Beatrice pályafutásának „korszakolása” az előzők és saját tapasztalataim alapján önálló munka.

A III. fejezet konkrétan a Beatrice-közösségekkel foglalkozik. Ezek olyan serdülő és ifjúsági csoportok, amelyek, a Beatrice által közvetített értékrendet, célt-rendszert fogadják el. Elemzem a Beatrice II. korszakában íródott dal-szövegeket. (Ezek a dalok a mellékletben teljes terjedelemben megtalálhatók, gondolataim igazolásként arab számmal jelölve szerepelnek a munkámban.) E fejezet további részében konkrétan elemzem két volt Beatrice-közösség életét. Vizsgálati módszereim: mélyinterjúk, koncertlátogatások, s ezek teljes jegyzőkönyvezése. A mélyinterjúk feldolgozása során a szövegben

I-gyel jelöltem a közös érdekre,

II-vel jelöltem a közös célra,

III-mal jelöltem a közös értékrendre

vonatkozó gondolatokat. Elemzem továbbá e közösségek funkcióit, értékrendjét, célrendszerét, s így alkalman nyílik a Beatrice által közvetített célok és értékekkel való összevetésre. A IV. fejezet a közösségek tagjainak társadalmi beilleszkedésével foglalkozik, majd a Beatrice-közösségek felbomlása utáni időszakot vizsgálva.

TARTALOMJEGYZÉK

Pedagógiai szekció	7
Pszichológiai szekció	87
Közművelődési szekció	144

